

Riksdagens snabbprotokoll

2025/26:50

Torsdagen den 11 december

Kl. 12.00–20.07

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Val av suppleant till styrelsen för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond

Val av personlig suppleant till styrelsen för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond företogs.

Kammaren godkände valberedningens förslag.

Tredje vice talmannen förklarade vald *under tiden den 1 januari–31 oktober 2026* till

personlig suppleant i styrelsen för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond
Tommy Möller

§ 2 Justering av protokoll

Protokollet för den 20 november justerades.

§ 3 Avsägelser

Tredje vice talmannen meddelade
att *Martina Johansson* (C) av sagt sig uppdraget som ledamot i socialförsäkringsutskottet,
att *Helena Vilhelmsson* (C) av sagt sig uppdraget som suppleant i skatteutskottet,
att *Anders W Jonsson* (C) av sagt sig uppdragen som suppleant i socialförsäkringsutskottet och i socialutskottet samt
att *Elisabeth Thand Ringqvist* (C) av sagt sig uppdragen som ledamot i riksdagsstyrelsen och som suppleant i finansutskottet, i EU-nämnden och i valberedningen.

Kammaren biföll dessa avsägelser.

§ 4 Anmälan om efterträdare

Tredje vice talmannen meddelade att Centerpartiets partigrupp anmält *Helena Vilhelmsson* som

ledamot i skatteutskottet, *Anders W Jonsson* som ledamot i socialförsäkringsutskottet, *Martina Johansson* som ledamot i arbetsmarknadsutskottet, *Madeleine Atlas* som suppleant i socialförsäkringsutskottet och i trafikutskottet, *Niels Paarup-Petersen* som suppleant i socialförsäkringsutskottet, *Anne-Li Sjölund* som suppleant i socialutskottet, *Catarina Deremar* som suppleant i näringsutskottet, *Stina Larsson* som ledamot i valberedningen och som ersättare i riksdagsstyrelsen samt *Anders Ådahl* som suppleant i valberedningen.

Tredje vice talmannen förklarade valda till

ledamot i skatteutskottet
Helena Vilhelmsson (C)

ledamot i socialförsäkringsutskottet
Anders W Jonsson (C)

ledamot i arbetsmarknadsutskottet
Martina Johansson (C)

suppleanter i socialförsäkringsutskottet
Madeleine Atlas (C)
Niels Paarup-Petersen (C)

suppleant i socialutskottet
Anne-Li Sjölund (C)

suppleant i trafikutskottet
Madeleine Atlas (C)

suppleant i näringsutskottet
Catarina Deremar (C)

ledamot i valberedningen
Stina Larsson (C)

ersättare i riksdagsstyrelsen
Stina Larsson (C)

suppleant i valberedningen
Anders Ådahl (C)

§ 5 Anmälan om faktrapromemoria

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktrapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott: 2025/26:FPM39 Fullmaktströstning i kammaren för Europaparlamentets ledamöter under graviditet och efter förlossning *P10_TA(2025)257* till konstitutionsutskottet

§ 6 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande
2025/26:MJU2

Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel (prop. 2025/26:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 1 STAFFAN EKLÖF (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Det här är alltså en budgetdebatt om utgiftsområde 23, areella näringar.

Produktionen av livsmedel och biomaterial i Sverige är mycket viktig, inte minst för vår beredskap att möta kris och ytterst krig. Livsmedelsproduktionen måste öka. Samtidigt har jordbruket, skogsnäringen, fisket och andra areella näringar drabbats av svårigheter. Svårigheterna ser olika ut och påverkas många gånger av faktorer utanför Sveriges gränser. Den av regeringen föreslagna budgeten inom utgiftsområde 23 avspeglar just det. Den är mångfasetterad och har många olika satsningar.

Som jag har sagt så många gånger är god lönsamhet och stora frihetsgrader det viktigaste för att jordbruket och andra näringar ska klara av olika problem och även nya, uppkommande problem. Med god lönsamhet kan marginaler skapas, vilket ger aktörerna helt andra alternativ och möjligheter. Stora frihetsgrader gör att olika gårdar kan lösa problemen på olika sätt som passar deras förutsättningar. Det är två av ledstjärnorna för vårt arbete: bättre lönsamhet och större frihetsgrader.

Regelförenklingar är givetvis centrala för stora frihetsgrader, men det är även viktigt att staten möjliggör olika åtgärder och verktyg och löser vissa problem som ett enskilt företag eller en lantbrukare inte själv kan lösa. Teknik- och kunskapsutveckling samt spridning av denna är den tredje ledstjärnan.

I den budget för 2026 som vi ska besluta om senare i dag finns följande satsningar med stor relevans för området areella näringar:

1. fortsatt skattenedsättning på jordbruksdiesel och detsamma till skogen och vattenbruket
2. fortsatt låg reduktionsplikt
3. sänkt matmoms
4. sänkt arbetsgivaravgift för unga

5. betesersättning för mjölkkor på bete
6. ökat stöd till jordbruket i norra Sverige
7. lantbruksråd på exportmarknaderna
8. främjande av kustnära fiske och vattenbruk
9. utbildning vid SLU anpassad till den gröna sektorn med bland annat livsmedelsberedskap och livsmedelsförsörjning
10. förstärkt växtförädling vid SLU Grogrund
11. särskild satsning på växtproteiner för svensk primärproduktion
12. ökat smittskyddsarbete med ökad övervakning av virus- och bakterievektorer
13. effektivare och mer likvärdig livsmedelskontroll
14. rådgivning till skogsägare avseende ökat kolupptag och biologisk mångfald
15. uppbyggnad av beredskapslager i livsmedelskedjan
16. sänkt elskatt
17. medel för minskning av vargstammen.

Det här ska gärna ses i kombination med fjolårets satsningar och åtgärder; då får man en bättre helhetssyn. Ett år är ändå bara ett år. Därför vill jag snabbt nämna fjolårets budgetsatsningar som löper vidare även i år:

1. valutaupjustering av jordbruksstödet
2. räddning av SLU:s djursjukhus
3. livsmedelsstrategi med dess olika delar
4. investeringsstöd för konkurrenskraft
5. fortsatt och ökat högre stöd för restaurering av betesmark
6. förstärkning av den veterinära fältverksamheten och dess jourverksamhet
7. Kväveklivet för minskade utsläpp av klimatgaser och växtnäringssämen
8. upprättandet av ett skogsskadescreeningscenter för framtida friskt skogsodlingsmaterial
9. räddning av alm och ask som trädslag i våra svenska och europeiska skogar
10. tillskott till Skogsstyrelsen för rättstillämpning
11. stora tillskott till myndigheter för stärkt beredskap för livsmedels- och vattenförsörjning
12. förstärkning av bekämpningen av växtskadegörare i jord, trädgård och skog
13. valutaupjustering av stöd till vattenbruket
14. förstärkning av gödselgasproduktionen och vattenhanteringen inom LOVA

15. liten sänkning av arbetsgivaravgiften för små företag inom det så kallade växa-stödet.

Det bör också nämnas att vår regering har lagt den största infrastrukturbudgeten och forskningsbudgeten någonsin. Regeringen har även gjort en stor skattesänkning på inkomst samt pressat ned inflation och ränta. Det är inte alls oväsentligt för de areella näringarna, tvärtom. Allt detta löser problem och skapar möjligheter. Men i slutändan är det företagen som löser problemen och skapar resultatet. Vi ger förutsättningar. Det får vi aldrig glömma.

Som alla märker åtgärddar eller förstärker vi många olika delar som begränsar de areella näringarna. I branscher med så olika och skiftande förutsättningar menar jag att det är så en politik bör se ut som ska få de areella näringarna att lämna en negativ spiral och komma in i en positiv spiral.

I dag debatterar vi budget, som sagt. Många andra delar ska förstås också till, inte minst knutet till regler – både svenska regler och EU-regler. Men det får vi tala om och debattera en annan gång.

Är då de punkter i budgetpropositionen som jag räknade upp tillräckliga? Nej, det är de naturligtvis inte. Mer ska göras. Det finns fler begränsningar att åtgärda. Vi planerar redan för många andra budgetsattningar för 2027. Det är kanske ett tips till väljarna i höstens val.

Även om Tidökonstruktionen har varit en succé blir budgetarbetet effektivare med en vanlig statsrådsberedning för förhandling av bland annat budget. Därför är det viktigt även för de areella näringarna att Sverigedemokraterna får sitta i regeringen efter valet. (Applåder)

I anförandet instämde Chris Dahlqvist (SD).

Anf. 2 MALIN LARSSON (S) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten för anförandet!

I veckan har vi i nyheterna sett fruktansvärda bilder på hur kor blivit sparkade på, hoppade på och slagna med redskap. Det här ska absolut inte förekomma. Vi har ett starkt djurskydd i Sverige, men det måste också efterlevas, annars ska man få djurförbud. Vi har helt enkelt mer kvar att göra.

De här fruktansvärda bilderna kommer att stanna kvar länge hos många. Det visar hur viktigt djurskyddet är men också hur viktigt det är att ha fungerande system runt djuren. Det gäller både tillsynen och den veterinärvård som ska finnas tillgänglig när djur far illa.

Nu, efter tre år med SD-regeringen, ser vi att situationen blivit värre än någonsin just gällande veterinärvården. Veterinärpriserna har ökat med 55 procent på fem år. Värst var det mellan 2022 och 2023. Då ökade priserna med 25 procent på bara ett år.

Sverige sticker ut som värst i Europa med de här prisökningarna. Två riskkapitalbolag dominerar marknaden. SD-regeringen har inte gjort någonting som förändrat det. Ni har till och med sagt nej till flera förslag som skulle bryta oligopolet. Därför vill jag fråga

Sverigedemokraternas ledamot: Varför händer ingenting? Varför har ni som största parti i regeringsunderlaget inte levererat, tagit tillbaka kontrollen över veterinärmarknaden och stoppat de skenande priserna? (Applåder)

Anf. 3 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Tack till Malin Larsson för frågan!

Mycket har gjorts kring veterinärutbildningen och att få fler platser där. Satsningar har också gjorts på veterinär fältverksamhet och jourverksamhet. Det var 30 miljoner kronor i år, och det budgeterades i förra budgeten. Vi vill ha 30 miljoner även 2026 och 2027.

Malin Larsson ställde en viktig fråga. Djurskyddet ska fungera – men även rättssäkerheten, och det är en balans vi måste säkerställa. Vi jobbar på båda sidorna.

Malin Larsson fokuserade i slutet av sitt anförande på konkurrenssituationen och de ökande priserna. Där finns en hel del att göra. Bland annat tror vi att transparens i prissättningen är ett bra första steg. Sverigedemokraterna och Socialdemokraterna har nästan samarbetat och fått igenom ett tillkännagivande. Det är en granskning på gång. Jag vet inte hur förslaget ser ut, så jag kan inte kommentera det, men det kommer någonting i vår.

Jag vet inte om Malin Larsson har sagt något om den ganska tuffa prisstyrning som förekommit, men den har vi sagt nej till. Vi tror att sådant kan få andra negativa effekter. Men att se till att priserna blir transparenta och att det finns tillräckligt med veterinärer är två väldigt bra åtgärder.

Vi vet att det pågår ett arbete för att minska överbehandlingen av smådjur som finns i dag. Det kommer sannolikt att leda till minskad veterinärbrist och kanske även lägre priser, i synnerhet om transparens finns.

Anf. 4 MALIN LARSSON (S) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten för försöket till svar! Men det var inget svar på varför man inte tar tillbaka kontrollen över marknaden och stoppar de skenande priserna. Folk har ju inte råd att ta sina djur till veterinären i dag. Gör man det riskerar man att hamna hos Kronofogden i stället. Det är nämligen otroligt höga priser. Sverige sticker ut som enda land i hela Europa som har de här fruktansvärta höga priserna för djursjukvård. Så kan det inte få fortsätta. Jag hörde tyvärr inget svar och inga lösningsförslag från ledamoten.

En annan viktig fråga är veterinärberedskap. En utredning har slagit fast att staten inte längre ska ta ansvar för akutsjukvård av sällskapsdjur. Jakthundar, som jag själv har, räknas som sällskapsdjur. Men jakthundar gör också eftersök på trafikskadat vilt och har en otroligt viktig funktion i samhället.

Verkligheten i stora delar av landet är att om det händer någonting måste man åka 20, 30, 40 mil för att komma till en veterinär med jouröppen mottagning. Eftersöksjägare och deras hundar gör uppdrag varje dag där de tar stora risker. De arbetar ideellt, och

hundarna förtjänar samma respekt som alla andra djur i tjänst.

Tycker Sverigedemokraterna att det är rimligt att staten inte tar ansvar för en svårt skadad jakthund – ett djur som jobbar i samhällets tjänst med eftersök vid trafikolyckor? Enda alternativet blir avlivning, inte akutsjukvård, om de är svårt skadade. Tycker ni att det ska fortsätta så? Om ni inte tycker det – varför driver ni en politik som lämnar stora delar av landsbygden utan fungerande veterinär i beredskap? (Applåder)

Anf. 5 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Veterinär i beredskap är viktigt. Därför lade vi 30 miljoner kronor på det i budgeten för i år, 2026 och 2027. Det finns indikationer på att veterinärbristen kan minska. Vi arbetar med budgeten för 2027, och den frågan är uppe där. Men då tänker vi oss kanske ett större belopp till distriktsveterinärerna. Vi tror inte på tvång. Vi tror inte att man ska tvinga veterinärer till jourtjänstgöring. Vi tror att man ska ge medel och belöna dem som vill göra jourtjänst. Det kan gå via distriktsveterinärerna. När vi ger distriktsveterinärerna pengar kanske vi ska öka summan och rätta till en del arbetsmiljöproblem som finns i organisationen. Det pågår arbete kring detta.

Malin Larsson talade om att ta tillbaka kontrollen över marknaden. Jag får lite rysningar. Det låter lite väl socialistiskt. Vi tror inte på att gå in och ändra på den marknad som i stort sett fungerar, utan vi ska påverka med olika mindre signaler.

Det som kan hända om man börjar med en plankonomisk modell är att veterinärbristen ökar. Sedan kan det komma andra betydligt mer negativa effekter av en sådan styrning. Vi kör med mjuka metoder. Vi tror att det kommer att vara tillräckligt. Mycket pekar åt det hållet, men det kommer att ta lite tid.

Anf. 6 EMMA NOHRÉN (MP):

Fru talman! I dag är det budgetdebatt om utgiftsområde 23. Eftersom Miljöpartiet vill se ett anslag som går utöver budgetramen kan jag inte reservera mig mot regeringens förslag. I stället lämnar vi ett särskilt yttrande där vi framför vad vi tycker och hur vi ser på detta. Jag ska göra några nedslag i vad vi vill på det här området.

Jordbruk, skogsbruk, vattenbruk och fiske är grunden för alltihop. Det ger oss mat, energi och livskvalitet – en ren natur. De gröna näringarna är en central del av samhällsekonomin. De är avgörande för en levande landsbygd och för att vi ska få mat och andra saker in till städerna. Det är de som håller igång både Sverige och världen.

Samtidigt brådskar det med en omställning. Vi vet att världen har feber. Vi behöver få ned utsläppen. Vi behöver göra en omställning och se till att den inte sker på bekostnad av miljömålen. Det måste vara ekosystemens livskraft som sätter ramarna för politiken.

Det behövs ett utvidgat synsätt på vad mark ska producera per hektar, utöver livsmedel. Olika

ekosystemtjänster som rent vatten, bördiga jordar och biologisk mångfald måste räknas in. I vår budgetmotion har vi flera förslag på stödåtgärder och satsningar som måste genomföras för att komma närmare detta.

En stor del av utgiftsområdet gäller skogsbruk. Det behövs en omställning till ett mer naturnära, hyggesfritt skogsbruk där skogen kan brukas samtidigt som de andra värdena bevaras. Det finns stora problem med det skogsbruk som bedrivits under nästan 100 år i Sverige. Det var state of the art på sin tid. Nu vet vi bättre och kan bättre, men det tar tid att ställa om system där man har jobbat på ett visst sätt i nästan ett sekel. Det behövs därför reformer och omställningsstöd för att vi ska kunna bruka skogen samtidigt som vi bevarar de andra värdena.

Vi ser att det behöver införas ett bonus-malus-system, ett ganska tråkigt och akademiskt ord. Därigenom skulle man kunna få in en avgift på de större kalhyggena för de klimatutsläpp som de orsakar i närtid. Pengarna skulle i stället gå tillbaka till att genomföra en omställning för de skogsägare som vill jobba på naturnära sätt. Vi switchar helt enkelt om alltihop.

Avgiften skulle inte gälla de allra minsta kalhyggena, vilket gör att den inte drabbar de allra flesta privata ägare. Medelhygget i Sverige är mellan två och tre hektar, beroende på var i Sverige man befinner sig. Ofta är dessa motorn i ett familjeföretag. Men nu pratar vi om de som är större. I mitt tycke finns skräckexempel på tio hektar stora hyggen. För dem ska det finnas en avgift som kan gå tillbaka så att vi kan få tillbaka ett annat skogsbruk.

För att man ska kunna bruka skogen på andra sätt behövs också ett stöd under tiden man gör en omställning. Vi vill se ett omställningsstöd för hyggesfria skogsbruksmetoder. Egentligen ska man nog kalla dem naturnära skogsbruksmetoder, eftersom ”hyggesfritt” har fått en klang som syftar på ett sätt. Men eftersom skogarna är olika behövs olika metoder på olika ställen och beroende på skogens ålder.

Vi tycker också att man behöver hjälpa skogsägare vid exempelvis generationsskiften. Nedtagning av skog är ofta det som finansierar det hela när man tar över och köper ut sina syskon. Vi vill ha ett lånesystem som innebär att man förmånligt kan låna till detta så att man inte behöver ta ned allting på en gång. I stället kan man få till en omställning så att vi får generationsskiften och fortfarande kan göra det på ett bra sätt. Många står annars utan andra alternativ.

Vi ser att många skogsägare vill ställa om sitt skogsbruk, men man har inte kunskapen och det finns ingen hjälp att få. Vi vill därför ha en kompetensutvecklingscheck, som entreprenörer skulle kunna söka för att tillskansa sig kunskap som de sedan kan erbjuda skogsägare. Jag har själv haft problem med att hitta entreprenörer som kan avverka i min skog på det sätt som jag skulle vilja.

Det här är något om hur vi ser på skogen och som vi har med i vår budgetmotion.

Vi har också andra skrivningar om skogen som värde. De som vill bevara sin skog och inte har löst in

den har inte fått pengar för den. Det måste finnas pengar. Skogsägare ska inte behöva vänta i årtal för att pengarna i statens budgeten har tagit slut – även om man i det här fallet har man skickat det vidare till Skogsstyrelsen. Det måste finnas medel så att man får pengar när man inte avverkar utan vill lösa in sin skog. Annars hamnar man i limbo, vilket urholkar systemet och förtroendet för de lagar och regler vi har. Det här måste lösas.

Fru talman! Det blir väldigt mycket skog här. Under veckan har vi i tidningarna kunnat läsa om ökad ekofobi. Det skulle man kunna skratta åt. Men forskning – jag tror att den var gjord vid Lunds universitet – har visat att många i dag känner avsky för naturen och vill inte vara i naturen. Det låter lite tokigt, men jag tror också att det är ett problem. Om man inte vågar vara ute i naturen och vet hur det ser ut där har man heller inte någon känsla för vad man ska bevara eller hur man ska bruka den.

En orsak till det är att vi bor längre och längre ifrån naturen. Många har inte kunskap och självförtroende nog att gå ut i naturen. Ett sätt att råda bot på det är att den tätortsnära naturen finns kvar och är tillgänglig. Vi vet ju att skogens sociala värden är väldigt viktiga. Därför har vi en satsning på bevarande av tätortsnära skog och att man ska tillgängliggöra dessa områden mer för alla. Jag tror att detta skulle kunna vara en del av många för att råda bot på ekofobin, som jag hoppas att vi kan få bukt med.

Fru talman! Jag ser att min talartid rinner iväg. Vi har förstås också satsningar på jordbruket och andra delar. En sak som jag vill ta upp innan jag avslutar är one-stop shop.

Något man alltid får höra om när man träffar lantbrukare är regelkrånglet. Man vill ha regelförenklingar, för det är så jobbigt med alla papper. Med större gårdar och mer ansvar blir det också mer att hålla reda på. Man ska givetvis inte ha regler för reglernas skull. De som inte behövs ska bort. Men de som finns måste man förhålla sig till och få hjälp med.

I dag har en lantbrukare ofta elva till tolv olika myndighetskontakter. Vi vill se en one-stop shop där man som lantbruksföretagare bara behöver ringa *ett* samtal och ha *en* kontakt för att få hjälp med allt detta. Personen på andra sidan luren ska kunna guida och hjälpa en i det här.

Detta förslag finns med i vår motion, och vi har också anslagit pengar för att man ska kunna påbörja arbetet liksom andra delar för att starta generationsskiften. Det är sådant som behövs för att dessa näringar ska gå bra.
(Applåder)

Anf. 7 JOHN WIDEGREN (M):

Fru talman! Till att börja med vill jag yrka bifall till utskottets förslag i dess helhet. Jag vill också säga att jag inte hyser den minsta rädsla för naturen. Jag trivs väldigt bra i naturen, apropå det föregående anförandet.

Fru talman! År 2025 har varit ett bra år för Sveriges bönder med goda skördar och höga produktionsresultat. För spannmålsodlingens del har priserna varit låga. Världsmarknadspriserna är rejält nedtryckta. Sveriges växtodlare har i år egentligen haft tur att skörden har varit så god som den har varit. Svenska växtodlare balanserar på gränsen just nu. De har det rejält tufft. Om regeringen inte hade sett till att bränslepriserna hållits på en rimlig nivå hade vi efter det här växtodlingsåret sett konkurser. Sverige har i dag fått tillbaka en konkurrensfördel, som vi har efterfrågat under många år, nämligen att bränslepriserna ska vara på en rimlig nivå. Det är de nu för de svenska lantbrukarna och särskilt för de svenska växtodlarna.

Nya problem tornar dock upp sig, fru talman. Det kommer till exempel en ny gödselskatt på EU-nivå, vilket innebär ökade kostnader för svensk växtodling.

Vi hoppas såklart att Putins orättfärdiga anfallskrig mot Ukraina ska närma sig ett slut. Då kommer spannmålsmarknaden i östra Europa att blomstra ordentligt igen, vilket innebär att det ökar trycket ännu mer på svenska växtodlare. Vi behöver ge dem rätt förutsättningar att vara konkurrenskraftiga när även Ukraina, med de möjligheter de har, tar tillbaka sin plats på världsmarknaden. Det hoppas vi ska ske snart, helst i går.

Det finns andra farhågor inför framtiden. Exempelvis har svensk mjölk haft ett par riktigt goda år, men nu vänder mjölkpriserna nedåt. Som jag har sagt många gånger förut här i kammaren är mjölken motorn i svenskt jordbruk. Det är superviktigt att det går bra för svensk mjölkproduktion.

Vi ser just nu en ökad produktion runt om i världen. Det är det som trycker ned priserna. Sveriges bönder befinner sig på en världsmarknad och ska konkurrera på den. Det förutsätter att vi ger dem spelregler och konkurrensförutsättningar för att kunna producera på världsmarknaden.

Det finns andra farhågor framgent, nämligen kompetensförsörjningen. Jag pratade senast i går med två större jordbruksföretag som har bekymmer med att få tag på kompetent arbetskraft. Man måste söka sig utanför Sveriges gränser för att hitta arbetskraft. Förut har vi hittat arbetskraften i Europa, men nu får vi leta längre bort. Då behöver vi hitta vägar framåt för hur vi bäst löser detta, och där är vi inte riktigt i dag. Jag vet att den här regeringen är en del i detta, men den här regeringen är också beredd att ta ansvaret och se till att det sker förbättringar för framtiden. Vi har inte råd att växla ned produktionen.

Det finns tydliga skiljelinjer, fru talman. Om man lyssnade på anförandet innan och mitt anförande nu framgår det att vi tror på ökad produktion. Vi vill ha så hög produktion som möjligt, det vill säga att vi inte vill minska, begränsa och försvåra. Vi tycker att vi ska producera så mycket vi kan i svensk skog. Vi ska öka tillväxten i svensk skog, och vi ska ge den rådgivning som krävs för att svenska skogsägare ska hålla en hög produktion med en hög kolinlagring och hög biologisk mångfald.

Detta löser man bäst med frihet under ansvar – precis den frihet under ansvar som vi under många år har gett de svenska skogsägarna. Vi vill inte reglera och tvinga på dem nya brukningsmetoder. Vi tror ju på hur den svenska skogen brukas i dag. Därför tillsätter vi pengar till Skogsstyrelsen för att göra det möjligt med ökade rådgivningsinsatser.

Om man ska sänka produktionen i dag, som ett hyggesfritt skogsbruk skulle innebära, tar det till att börja med mellan 150 och 200 år att ställa om skogen till ett hyggesfritt bruk. Men det som skulle gynnas mest i hyggesfritt skogsbruk är granen. Vi pratar ju ofta om att vi vill minska sårbarheten genom att minska omfattningen av gran i Sverige och öka lövandelen och blandskog. Hyggesfria metoder kommer att funka dåligt.

Svensk skogsavverkning har minskat de senaste åren och tillväxten har ökat. Vi har vänt den nedåtgående spiralen tack vare att vädret har blivit lite bättre – det är vad det hänger på. Men det hänger också på att granbarkborren har lugnat ned sina härjningar. Det har varit färre angrepp av granbarkborre de senaste två åren, vilket har gjort att den höga avverkningstakten på grund av granbarkborren har kunnat sänkas.

Fru talman! Det görs en del satsningar i utgiftsområde 23. Bland annat görs det en satsning för att stärka svensk mjölkproduktion. Svenska bönder som släpper ut sina kor – en svensk lag som inte finns runt om i EU på samma sätt – kan få en peng för detta. Jag och några med mig hade kanske tyckt att det vore bättre att ställa om till en mer flexibel beteslagstiftning.

Men det här är ett förslag så gott som något, och det är framför allt första gången en svensk regering tar fram den typen av peng och stärker svensk mjölkproduktion. Det har inte setts tidigare. Vi tror på ökad produktion, och vi förstår hur viktig en ökad produktion är för den svenska beredskapen. Därför läggs en stor peng i budgeten för en ökad beredskap. De viktiga uppdragen delas ut till myndigheter som ska lösa beredskapen: Livsmedelsverket, Jordbruksverket och så vidare. De ska ta fram de uppdrag, punkter, utredningar och så vidare som krävs för att öka den svenska produktionen.

Vi tillsätter pengar för att stärka jordbruket i norra Sverige. Tyvärr har norra Sverige på senare tid snarare avvecklat än utvecklat sitt jordbruk. Där finns stora möjligheter, särskilt för animalieproduktion. I norra Sverige går det alldeles utmärkt att odla både gräs och majs och hålla djurbesättningar för en ökad livsmedelsproduktion.

Vi behöver också starta uppbyggnaden av det som vi tillsammans i riksdagen har rivit ned, det vill säga beredskapslager med insatsvaror, färdiga jordbruksprodukter och så vidare. Vi börjar om hela resan, men det är ack så viktigt att vi gör så.

En annan satsning i budgeten är de pengar som läggs på vargen och vargförvaltningen. Tidöpartierna har haft en tydlig linje att vargstammen ska minska. Det kräver mer pengar i budgeten eftersom det kräver en ökad bevakning och ökad inventering. Kanske detta

kan leda till en förflyttning av viktiga individer för att hålla nere antalet vargar. Antalet vargar behöver vi hålla nere eftersom de också är ett stort hot mot en ökad livsmedelsproduktion och en ökad produktion med betesdjur. Det är viktigt att myndigheterna får dessa verktyg och att Sverige rapporterar in en ny referensnivå till EU.

Fru talman! Jag vill också säga att det tillförs nya medel för forskning i jordbruket. Staffan Eklöf rabblade föredömligt upp olika områden: grogrund, växtförädling och så vidare. Det är frågor som ska stärka svenskt jordbruk i en föränderlig värld. När vi ser att det råder andra odlingsbetingelser än tidigare måste växtförädlingen utvecklas, och det sker med den här budgeten.

Låt mig sammanfatta: Det här är en budget som leder till ökad produktion och beredskap. Den leder till aktivt hållbart skogsbruk. Den leder till forskning och innovationer för framtidens jordbruk. Det handlar om att vi lokalt ska förankra vår rovdjursförvaltning. Vi ska helt enkelt stärka förutsättningarna för Sveriges landsbygd, och det sker nu med den här budgeten.

Jag vill passa på att önska utskottet en god jul och ett gott nytt år. Jag vill även göra detsamma till fru talmannen, talmanspresidiet, kammarkansliet, våra partikanslier och så vidare. God jul!

(Applåder)

Anf. 8 MALIN LARSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Widegren för anförandet.

I valrörelsen 2022 skickade Moderaterna ett brev till varje svensk skogsägare. Även jag fick ett fint brev med granar. Det blå M:et var utbytt till en grön logga. Man kunde nästan tro att man fick brev från Miljöpartiet – det var mycket grönt.

Brevet innehöll ett antal löften. Det var löften som Moderaterna inte har levererat på än. Många med mig undrar vad som egentligen hände med löfterna. Trots att regeringen har tillsatt utredning efter utredning har inga förslag lagts fram. Det finns ingen samlad skogspolitik, ingen lösning på artskyddets mest akuta problem. Frågan om fåglar, som i praktiken stoppar flest avverkningar, var inte ens med i Artskyddsutredningen.

Medan regeringen fortsätter att prata fastnar verkliga människor i en rättsosäker situation. Det här är inte små frågor, utan det här handlar om att livsverk raseras. Mängden överklaganden fortsätter att rasa in.

År 2023 kom 203 överklaganden och 2024 421 överklaganden. Då kan vi fundera över hur det ser ut i dag 2025: 877 överklaganden fram till den 1 december. Vi hör alla, och vi ser alla, orimligheten i detta.

Frågan är om Moderaterna kommer att leverera det ni lovade. Tiden är på väg att rinna ut. När kommer regeringen med den utlovade helheten, det vill säga en sammanhållen skogspolitik som löser artskyddet, inklusive fåglarna, som ger skogsägarna rättsäkerhet och ersättning när brukandet stoppas och som gör att

familjen Hyttsten inte måste få sin framtid förstörd av oklara regler?
(Applåder)

Anf. 9 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan.

Det var roligt med skogsbrevet. När man sedan läste brevet förstod man att det inte var från Miljöpartiet. Jag tyckte själv att innehållet i brevet var mycket bra.

Det är på gång. För de delar som är kopplade till EU och skogen har vi redan levererat. EU möter något helt annat i dag när de träffar representanter för Sverige och pratar skog än vad som rådde under den förra regeringens tid.

När EU:s skogsstrategi skulle förhandlas under tre möten behagade inte Socialdemokraternas landsbygdsminister ens vara på plats på något av de tre mötena. Man skickade andra i stället.

Vad gäller EU har vi satt ned foten rejält under mandatperioden. Vi är på plats och för en talan för Sverige och skogen som inte har skett på länge.

När det gäller delarna som handlar om artskydd är detta jättebekymmersamt. Jag instämmer absolut. Om du frågar mig har det tagit alldeles för lång tid, men jag vet också att vi just nu går in för landning. Vi löser de problem som har byggts upp under ganska många år fram till nu och som också har lett till ett antal rättsprocesser, vilket är väldigt olyckligt. Man ska inte behöva gå till domstol för att kunna använda sig av sin grundlagsskyddade ägande- och brukanderätt, men delarna kopplade till artskydd har ställt till det.

Nu tar vi tag i detta, och jag vet att det är på gång. Det kommer att levereras under våren. Om man från Socialdemokraterna är orolig över huruvida Moderaterna kommer att leva upp till sina vallöften eller inte är svaret: Ja, det kommer vi att göra. Moderaterna brukar leva upp till sina vallöften. Just nu tror jag att vi är någonstans kring 85 procent när det gäller vallöften som är klara, och vi har ju fortfarande ett antal månader kvar fram till valet.

(Applåder)

Anf. 10 MALIN LARSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Widegren, för svaret! Jag vet att tidigare statsminister Löfven och tidigare finansminister Andersson också tog upp skogsfrågorna många gånger och var väldigt tydliga nere i EU med Sveriges ståndpunkt.

Jag måste säga att jag verkligen hoppas att man nu kommer fram med förslag som faktiskt löser den här situationen för landets skogsägare. Vi socialdemokrater hade gärna hjälpt till att hitta lösningar så att detta skulle bli långsiktigt hållbart; det har jag sagt förut. Regeringen har dock valt en annan väg.

En annan fråga jag också vill passa på att ställa gäller den uteblivna ersättningen till de jaktlag som bekämpade svinpesten. Vi i miljö- och jordbruksutskottet reste också till norra Västmanland och besökte det område som drabbades av afrikansk svinpest. Vi träffade

de jägare som hade slutit upp och gjort ett fantastiskt arbete. Utan dem hade vi inte klarat av att stoppa den här smittan. Jägarna ställde upp när samhället behövde dem.

När jaktlagen nu söker ersättning för denna jakt, som de har betalat för men som på grund av statliga restriktioner inte fick bedrivas, får de dock kalla handen. De står med kostnader för jaktarrenden samtidigt som de själva gjorde jobbet som höll landet smittfritt. När landsbygdsministern var på plats sa han att regeringen skulle ta ansvar om myndigheterna inte räckte till – och ändå har inte ett enda av dessa jaktlag fått ersättning för utebliven jakt.

Anser ledamoten att det är rimligt att de jägare som gjorde dessa insatser nu ska stå med hela kostnaden själva? Tänker ni ta initiativ till att skapa en möjlighet till ersättning till jaktlag som har drabbats av de här restriktionerna, eller ska de trots sin stora insats fortsatt lämnas utan stöd?

Anf. 11 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan! Det korta svaret är nej. Jag tycker inte att det är rimligt.

Den svenska jägarkåren gjorde ju en otrolig insats, vill jag säga, som ledde till att Sverige är det land som på kortast tid blivit friförklarat igen från afrikansk svinpest. De gjorde en så pass bra insats att till och med Spanien när de drabbas av svinpest hör av sig till Svenska Jägarförbundet och vill ha hjälp av den svenska jägarkåren. Svenska jägare är duktiga, och det här löste man fantastiskt bra.

Jag kan tyvärr inte glädja ledamoten med ett exakt svar på frågan, men jag vet att det just nu pågår diskussioner och arbete kring detta. Frågar man mig om vår inställning till det här är det självklart att ersättningen ska komma på plats, och jag hoppas att det är en tidsfråga. Jag kan inte spekulera mer kring det än så, men det är min inställning till det hela.

(Applåder)

Anf. 12 KAJSA FREDHOLM (V) replik:

Fru talman! Tack, herr Widegren, för anförandet! Jag tänkte fortsätta prata om skogen och om Skogsstyrelsens tillsynsansvar.

För att avverka skog som är över en halv hektar krävs att en avverkningsanmälan lämnas in till Skogsstyrelsen. Markägare som vill avverka är skyldiga att redovisa vilka försiktighetsmått och skyddsåtgärder som planeras för att hindra skador på hälsa och miljö. Det är sedan Skogsstyrelsens ansvar att kontrollera om dessa åtgärder utgör ett tillräckligt skydd mot otillåten påverkan på skyddade arter och höga naturvärden. Det är Skogsstyrelsens tillsynsansvar.

Tyvärr är miljöhänsynen inom skogsbruket fortsatt bristfällig, och utvecklingen har varit negativ. Skogsstyrelsen skulle verkligen behöva utökade anslag för att kunna bedriva mer fysisk tillsyn. Bristfällig fysisk kontroll leder till avverknings i naturskogar med skyddade arter.

Jag undrar varför regeringspartierna – och särskilt Moderaterna, som man kan säga sitter på plånboken – inte tar det här på tillräckligt stort allvar och ser till att Skogsstyrelsen får tillräckliga resurser i budgeten så att de kan utöva den tillsyn som krävs.

Anf. 13 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan! Här kan man se en av de största skiljelinjerna när det gäller skogspolitiken här i Sverige. Från Moderaternas sida tror vi på skogsägaren, på frihet under ansvar och på den positiva utveckling som har varit sedan frihet under ansvar infördes 1993.

Det kommer alltid att avverkas skog med något högt naturvärde i. Det är rimligt, för privata skogsägare är också ganska duktiga på att låta skogen stå under lång tid och bli äldre. Då växer naturvärden in. Det är liksom det naturliga – det sker. Det kommer dock att komma nya skogar som blir gamla igen och där höga naturvärden växer in. Men det är också genom att vi brukar skogen som vi lägger grunden till svensk framgång. Skogen och gruvorna är ju det svensk framgång har bestått av. Det är ju så vi har byggt Sverige starkt.

Det har blivit ännu bättre sedan vi införde frihet under ansvar. Många av de biologiska delarna har också blivit bättre sedan dess. Det har blivit fler fåglar i skogen, mängden lövträd har ökat och mängden gamla träd har ökat.

Det här handlar mer om hur man ser på ägande och brukande, menar jag. Om man inte tycker om enskilt ägande och inte tycker om att skogsägarna själva får bestämma över sin lycka kan man gå in och reglera. Då kan man ställa till det och återgå till någon form av reglerat skogsbruk i Sverige igen – men det har inte varit en framgång.

Vi vet själva hur det såg ut när staten skulle bestämma över svenskt skogsbruk. Det var stora hyggen och ett enda trädslag, och om det mot förmodan kom upp lite löv besprutades det med hormoslyr så att vi fick bort de eländiga lövträden som tittade upp i våra stora monokulturer. Så nej – vi är inte så oroliga när det gäller om svenska skogsägare klarar av det här själva.

(Applåder)

Anf. 14 KAJSA FREDHOLM (V) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för en rak och tydlig åsikt i frågan!

Nu var ju frågan varför Skogsstyrelsen inte har fått tillräckliga medel för att utöva sin tillsyn. Det har ju till och med gått så långt att man blivit JO-anmälade av ett antal miljöorganisationer för att man inte följer lagen när det gäller kontroll och tillsyn.

Denna JO-anmälan bygger på över 240 rättsfall där domstolar återkommande underkänner Skogsstyrelsens kontroll och tillsyn av avverkningsanmälningar. Enligt domstolarna har myndigheten i många fall inte ens utrett artskydd och försiktighetsmått tillräckligt. Domstolarna har flera gånger konstaterat att

avverkning i naturskogar riskerar att orsaka obotliga skador på skyddade arter.

Vi i Vänsterpartiet tycker att det är mycket allvarligt att Skogsstyrelsen saknar resurser för att kunna utföra tillräckligt med fysisk tillsyn – för det är detta vi anser är felet här – vilket leder till avverkning i områden som egentligen skulle ha skyddats. Vi har därför budgeterat en ökning av anslaget i vårt budgetalternativ.

För att komma tillbaka till det här undrar jag återigen varför inte Skogsstyrelsen kan få tillräckliga resurser, när man har flaggat för att man behöver det.

Anf. 15 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för ytterligare frågor!

Svaret är inte mer pengar till myndigheten – det är vi helt övertygade om. Det behövs inte mer pengar till myndigheter.

Är det så att det eventuellt fattas för just det här ändamålet får man effektivisera inom myndigheten. Det är så det ser ut för alla jord- och skogsbrukare i dag. De får effektivisera med befintliga budgetar. Jag tror absolut att det finns stora effektiviseringsmöjligheter i ett antal av våra myndigheter som berör gröna näringar.

Nej, svaret är inte mer pengar. Men, precis som jag sa innan, tror vi på frihet under ansvar. Vi kommer alltid att ha höga naturvärden i svenska skogar just därför att vi brukar svenska skogar på ett ansvarsfullt sätt.

Från Moderaternas sida är vi mer oroliga över det aktivistiska beteendet som just nu pågår, där man springer runt och inventerar andra markägares skogar och sedan låter det gå ut över enskilda skogsägare. Om de här aktivisterna inte är nöjda med myndighetsarbetet får de väl barrikadera sig på myndigheten och så vidare i stället. Men de ska inte låta det gå ut över enskilda skogsägare och enskilda skogsägares möjlighet att bruka sin egen skog. Det är ett större problem än att Skogsstyrelsen inte skulle sköta sina uppgifter, och vi tycker att Skogsstyrelsen sköter sina uppgifter alldeles utmärkt.

Såklart misslyckas man ibland med vissa tillsynsändamål, men det händer överallt. Alla är inte perfekta. Här och där kommer det att finnas misslyckanden, men på det stora hela fungerar det väldigt väl med den svenska skogsapparaten. Det stora problemet i dag är de aktivister som väljer att bedriva någon form av egen tillsyn, många gånger dessutom utan en kvalitetssäkring när det gäller det som de rapporterar.

(Applåder)

Anf. 16 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Tack, John Widegren, för anförandet!

Jag var i valet och kvalet om jag skulle trycka på knappen, men du fångade mitt intresse när du i ditt anförande började prata om att det saknas arbetskraft. Det vet vi om. Så är det inte bara på det här stället utan på många.

En av anledningarna till att det saknas arbetskraft är de regler som den här regeringen har infört, speciellt när det gäller arbetskraftsinvandring. Du ska tjäna över 33 000 för att kunna få ett jobb i Sverige om du kommer från något annat land. Jag hade själv kontakt med vårdn alldeles nyligen. Jag kan säga att jag inte hade fått mycket vård om det inte hade varit för utlandsfödda svenskar. Det var de som såg till att stället sköttes.

På många ställen är det samma sak i lantbruket och skogsbruket, där det handlar om att sätta plantor, jobba på gårdar och så vidare.

Jag ska inte förlänga detta alltför mycket, men jag blev nyfiken när det lät som att ledamoten faktiskt öppnade för förändrade regler när det gäller arbetskraftsinvandring. Stämmer det, eller drömhörde jag?

Anf. 17 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan.

Nej, drömhörde hoppas jag inte att man gjorde.

Men det här är ett problem. Det är ett reellt problem. Jag tycker att man hör det gång på gång, framför allt när man träffar lite större jordbruksföretagare. Man är orolig för det här. Skatter och så vidare kan man ibland köpa, men att inte få arbetskraft och att det är mycket regelkrångel och så vidare är ett stort bekymmer.

Jag tycker att det är oturligt. Vi har just nu en förhållandevis hög arbetslöshet i Sverige, och det går tyvärr inte att hitta människor till de gröna näringarna i den arbetslösheten. Det är ett jättebekymmer. Det innebär att vi behöver hämta arbetskraften från andra länder, och jag får gång på gång till mig att det är ganska svårt nu.

Nej, det är inget löfte, men jag jagar på ganska hårt om att vi måste hitta undantag och så vidare för de gröna näringarna. Jag hoppas att det till sist kommer att landa i det. Det gäller också att förstå vad det innebär om vi inte kan hålla igång produktionen på våra större enheter. Det är de större jordbruken som producerar 90 procent av maten i Sverige. När de får gå ned i effektivitet ser det alltså mörkt ut.

Jag jobbar på i frågan, men jag har tyvärr inga löften att ge.

Anf. 18 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Tack, John Widegren, för det som förefaller vara ett uppriktigt svar!

Det är trots allt John Widegrens regering och samarbetsparti som har sett till att vi har hamnat i den här situationen. Det är inte så att vi inte visste om att det skulle bli de här konsekvenserna. Detta har ju vi från oppositionen och remissinstanser sagt.

De allra flesta arbetskraftsinvandrare jobbar just i yrken där det inte är så höga löner. Det finns specialstyrken, där vi har väldigt stort behov av utländsk arbetskraft, men framför allt handlar det om gröna jobb och de delarna, där det också finns säsongarbetare.

Det här har ni gjort – jag höll på att säga det gamla slitna uttrycket ”med berätt mod”. Det är er regering

som har satt oss i den här situationen. Men ni har ett drygt halvår på er att förändra situationen. Betyder det att vi kanske kan få se någonting till vårdringsbudgeten?

Anf. 19 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Jag har, som sagt, inga löften att ge. Ja, vi vet att de här problemen lyftes tidigt. Jag trodde nog att vi skulle ha fler undantag kopplade till de gröna näringarna. Men det fanns också en ganska vällovlig grundmening i att man gjorde de här sakerna kring arbetskraftsinvandring för att lösa diverse problem som vi har på arbetsmarknaden. Det är alltså bra, men man måste också vara ärlig och säga att vissa samhällsviktiga sektorer blir direkt lidande av det förslag som finns just nu. Jag hoppas, som sagt var, att vi ska kunna komma till rätta med detta.

Det är nio tio månader kvar till valet, och efter det valet ska den här regeringen fortsätta. Det kommer alltså att finnas gott om tid att stärka just dessa delar. Men kompetensförsörjningen i jordbruket kommer att vara en direkt avgörande fråga om vi ska klara att öka produktionen, som vi ju vill göra. Låt oss återkomma till detta i vår!
(Applåder)

Anf. 20 MALIN LARSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att vi socialdemokrater har lagt fram ett eget budgetalternativ som ska ses som en helhet. Därför avstår vi från ställningstagande och har i stället ett särskilt yttrande när det gäller utgiftsområdet.

Utgiftsområde 23 handlar om något av det mest grundläggande för Sverige: jordbruket som ser till att vi har mat på vårt bord, jobben i våra landsbygder, skogen som byggt vårt välstånd och jakten och fisket som format våra samhällen. Det handlar om djurskydd, om försörjningsförmåga och om Sveriges beredskap i en orolig tid. Och det handlar om att hela landet ska fungera. Det ska gå att leva, arbeta och driva företag oavsett om du bor i Ånge, Dorotea, Bjuv, Eda eller Stockholm.

Vi socialdemokrater vill bygga ett starkare och mer sammanhållet Sverige. Därför tillför vi 100 miljoner kronor mer än regeringen inom detta område. Vi återställer stödet till de 39 minsta kommunerna – ett stöd som kommunerna själva beskriver som helt avgörande för att kunna arbeta med utveckling. Och vi stärker vete-
terinär beredskap i hela landet.

Fru talman! Vi behöver mer svensk mat, mer svenska insatsvaror och mer svenskt bränsle i tanken. Våra gröna näringar är nödvändiga för att stärka landets livsmedelsförsörjning och beredskap. Lantbrukarna gör ett av våra viktigaste jobb men får ändå för lite betalt samtidigt som matgrossistjättarna gör rekordvinster. Regeringens livsmedelsstrategi ger inte de svar som vi behöver, och klimatutsläppen behöver minska på ett sätt som är långsiktigt, rättvist och ekonomiskt hållbart för lantbrukarna. Vi vill stärka

innovation och forskning för att utveckla mer hållbara system.

Jordbrukets omställning behöver gå betydligt snabbare. När EU:s utsläppshandelssystem träder i kraft kommer fossila bränslen att bli dyrare. Då behövs långsiktiga villkor för fossilfria alternativ som biogas och biodrivmedel. Det finns många bra förslag i Bioekonomiutredningen, som tillsattes av den tidigare socialdemokratiska regeringen.

En fråga som också är särskilt viktig för oss gäller jordbrukets framtid i norr. Livsmedelsverket har varnat för att norra Sverige vid kris riskerar att stå utan matförsörjning. Det är helt oacceptabelt. Norrlandsstödet för mjölkproduktion är därför avgörande – men det räcker inte. Vi vill stärka och bredda stödet så att det exempelvis också omfattar färbäring. Det handlar om att hålla landskapet öppet, om biologisk mångfald, om beredskap och om att ge gårdar i norr långsiktiga villkor för att växa. Vi behöver fler levande gårdar i norr, inte färre.

Vi socialdemokrater vill stärka konkurrensen i hela livsmedelskedjan. Det måste bli lättare för nya aktörer att ta sig in. Vi vill bryta låsningarna i grossistledet, tydliggöra prisinformation för konsumenterna och göra ursprungsmärkningen på restaurang skriftlig och obligatorisk.

Fru talman! Djurskyddet är fortfarande en av Sveriges viktigaste konkurrensfördelar, men det finns mer kvar att göra. Jag tänker då återigen på de fruktansvärda bilderna från nyheterna i veckan av kor som blir slagna, sparkade och vanvårdade. Vi har ett förslag om att införa kameror på slakterier som ett komplement till kontrollerna och se till att djurskyddskontrollen är likvärdig och rättssäker i hela landet. Vi vill skärpa straffen för djurplågeri, bekämpa hundsmuggling och förbättra tillsynen.

För att djur inte ska behöva lida i onödan stärker vi också den veterinära beredskapen dygnet runt. Samtidigt vill vi ta itu med marknadsmisslyckandet på veterinärmarknaden, där riskkapitalbolag har drivit upp priserna. Vi vill ha bättre pristransparens och bättre jämförbarhet mellan försäkringar, och vi vill utreda regler som begränsar vinstintresset i djursjukvården.

Fru talman! Strömningen och sillen är kraftigt pressade och i vissa områden nära kollaps. Strömningen är basföda för många andra arter, och när den försvagas rubbas hela ekosystemet i Östersjön. Trots detta fortsätter det storskaliga industrifisket att ta upp enorma mängder fisk, och 95 procent av all fångst går till foderproduktion. Det är inte hållbart, det är inte ansvarsfullt och det är inte förenligt med målet om ett levande hav.

Vi socialdemokrater vill stoppa det storskaliga industrifisket i Östersjön. Vi vill reformera kvotsystemet, flytta ut trålgränsen, skydda känsliga områden och stärka kontrollerna med kameror ombord. Vi vill värna det småskaliga fisket och insjöfisket. Det levererar mat till våra bord, är betydligt mer skonsamt mot havsmiljön och ger även viktig beredskapsföda.

Fru talman! Det finns dock lite hopp. Genom omprövningen av vattenkraften har vi nu en historisk möjlighet att återfå fungerande fiskvägar och levande strömekosystem i våra älvar. Längs Ljungan och andra vattendrag kan människor återigen se lax och andra arter vandra upp för att leka. Detta kräver dock politiskt mod som säkerställer att miljökraven genomförs och att vattenkraften moderniseras så att vi förenar energiproduktion och ekologi där det är möjligt och rimligt. Ett fungerande ekosystem i Östersjön börjar i älvarna.

När det gäller jakt- och rovdjurspolitik behövs en långsiktig, ansvarsfull förvaltning som fungerar för både människor och natur. Vi vill bland annat ha en samförvaltning av alla vilda klövdjur, minska vildsvinsstammen och kraftigt begränsa skarvbeståndet. Vi står bakom en vargstam på 170–270 individer med fortsatt gynnsam bevarandestatus och vill samtidigt göra det enklare att besluta om skydds jakt när tamdjur eller hundar hotas.

Fru talman! Skogen är Sveriges gröna motor. Den skapar jobb, klimatnytta och exportintäkter. Den svenska skogspolitiken vilar på två jämställda mål: produktion och miljö. Det är viktigt att den balansen finns kvar, men vi ser i dag ett rättsläge kring artskydd och ersättning som skapar en stor osäkerhet för skogsägare. Överklagandena eskalerar, och skogsägare får inte avverka sin skog – och får inte heller någon ersättning. Detta måste snarast få en lösning.

Vi socialdemokrater vill ha långsiktiga och tydliga spelregler med rättvisa ersättningar vid skydd och ett aktivt hållbart brukande. Vi vill stärka rådgivningen och utveckla forskningen kring hållbara skogsmetoder. Vi vill också se sjysta arbetsvillkor i skogen och ökad jämställdhet i hela sektorn.

Fru talman! Allt detta samlas i frågan om beredskap. Pandemin, klimatförändringarna och kriget i Ukraina har visat hur sårbart Sverige är. Vi behöver bygga upp beredskapslager, säkra tillgången till insatsvaror och stärka dricksvattenförsörjningen. Det är inte en kostnad, utan det är en investering i Sveriges säkerhet.

Vi vill bygga Sverige starkare, och vi börjar med att stärka de näringar, de människor och de platser som bygger landet varje dag – från norr till söder och från kust till fjäll.

Jag vill önska talmannen och alla andra en riktigt god jul.

(Applåder)

Anf. 21 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Fru talman! I dag debatterar vi utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel. Jag vill först nämna livsmedelsstrategin. Det är inte första gången vi pratar om den i kammaren, och det är säkert inte den sista heller.

Livsmedelsstrategin antogs faktiskt av en enig riksdag 2017. Jag har berömt dåvarande landsbygdsminister Sven-Erik Bucht, för jag måste säga att han

gjorde ett fantastiskt bra jobb. Hans arbete betydde mycket och lade grunden för det vi har i dag.

Grunden för livsmedelsstrategin, fru talman, var tanken att öka livsmedelsproduktionen, få ett mer lönsamt jordbruk, stärka konkurrenskraften och öka den svenska livsmedelsförsörjningen. Det är den grund som även livsmedelsstrategin 2.0 står på. Den är regeringens programförklaring för att stärka svensk livsmedelsproduktion. Strategin skickar en tydlig signal: Konkurrenskraft och lönsamhet i svensk livsmedelsproduktion måste stärkas för att vi ska nå tillväxt.

Fru talman! En brännande het fråga som jag själv har varit mycket engagerad i under många år är hur Sverige ska kunna öka sin livsmedelsförsörjning. I Sverige var detta under många år en icke-fråga. Andra länder skulle producera maten åt oss, var tanken. Jordbruket och vår egenförsörjning var så lågprioriterat att vi till och med hade en statsminister som sa att jordbruk var ett särintresse. Efter min första riksdagsdebatt 2014 sa en ledamot till mig: Varför prata om livsmedelsförsörjningen, Magnus? Du kan vara lugn. Bekymra dig inte – EU fixar maten åt oss!

I dag, knappt elva år senare, är det ingen politiker som uttrycker sig så aningslöst. Hotet från öst är tyvärr en verklighet. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina visar att vi måste ha en egen beredskap, och där är livsmedelsförsörjningen helt avgörande.

Fru talman! Vårt grannland Finland gjorde inte som Sverige utan behöll sin goda beredskap, och därför har Finland i dag kunnat öka sin livsmedelsberedskap från sex till nio månader. Sverige har en beredskap för tio till tolv dygn. Därefter är det tomt i livsmedelsbutikerna, vilket är mycket bekymmersamt.

Sverige har i dag en livsmedelsförsörjning som är under 50 procent. Varannan tugga vi åter kommer inte från Sverige, och vi är självförsörjande enbart på spannmål, socker, ägg och morötter. Det här duger inte. Vi måste få fler jordbruksföretag i hela Sverige. Vi måste få fler mjölkande kor, fler köttjur, fler grisar och fler får, liksom fler som odlar grönsaker, potatis, frukt och så vidare. Varför? Jo, Sveriges skafferier, som skulle kunna bågna av svenskproducerad mat, är i dag bara halvfullt.

Vi ser en långtgående trend med färre mjölkföretag och fler nedlagda gårdar. På tio år har 1 685 gårdar lagts ned. I Norrbotten är minskningen drastisk; där har fyra av fem mjölkgårdar försvunnit sedan millennieskiftet. I hela Norrbotten finns det färre än 50 mjölkgårdar kvar. Man kan ju ställa den retoriska frågan vad Socialdemokraterna gjorde under åtta år.

Fru talman! Den här regeringen har insett detta och tagit fram olika förslag på åtgärder för förändring. Livsmedelskedjan måste bli robust igen för att kunna stå emot störningar, allvarliga kriser och i värsta fall krig. Därför avsätts mycket medel för att öka vår livsmedelsförsörjning. Det byggs nu åter upp spannmåls-lager runt om i landet. Även lagring av insatsvaror är oerhört viktigt.

Regeringen ger ökat stöd till jordbruket i norra Sverige för att möta den akuta nedläggning av gårdar

som jag just pratade om. Stärkt konkurrenskraft och ökad lönsamhet är bland det absolut viktigaste för att få fler att vilja satsa och för att få unga att ta vid.

Som exempel på detta fortsätter regeringen att sänka skatten på jordbruksdieseln. Jag vet att det är mycket uppskattat av våra bönder, och det gör verkligen skillnad. Jag var på ett ställe där jag träffade många företagare. En bonde sprang i fatt mig när jag skulle till tåget. Han frågade om jag kunde förstå vad vi hade gjort för hans företag. Han sa att vi hade minskat kostnaderna för hans företag med 450 000 kronor. När hände det senast? frågade han.

Konkurrenskraftsutredaren Elisabeth Nilsson föreslog flera åtgärder, fru talman, bland annat virtuella stängsel, vilket nu blir tillåtet från den 1 januari 2026. Vi behövde alltså få en ny regering för att få detta på plats.

Det andra som föreslogs var en minskad vargstam. Regeringen har avsatt medel i budgeten för att antalet vargar ska minska. Vi har ju beslutat om ett mål på 170 individer här i riksdagen. Det första delmålet, 270 individer, är nu satt till nästa licensjakt, som sker 2026.

Det föreslogs även ett förändrat beteskra. Som svar på detta har regeringen i budgetpropositionen för 2026 föreslagit att den befintliga djurväl-färdersättningen för mjölkkor ska förstärkas med en ersättning för bete på 1 000 kronor per ko och år. Vi kristdemokrater ser dock att det skulle behövas undantag för kor i lösdrift. En lag som infördes 1988 på de premisser som gällde då måste ibland ses över för att bli up-to-date.

I dag finns ingen djurväl-färdersättning för dikor, men det råder ingen tvekan om att även dikoproduktionen har tydliga utmaningar när det gäller lönsamhet och minskad produktion. Det arbetas på departementet med hur man ska kunna utarbeta detta till nästkommande budgetår.

Ett annat förslag som tas upp i utredningen är en statligt subventionerad avbytartjänst inom jordbruket. För de större jordbruksföretagen är detta ingen fråga alls, då de har anställda. För de mindre gårdarna är det dock en viktig fråga, då de inte har någon möjlighet att anställa folk. Sverige har haft den möjligheten förut, men den togs bort. I våra grannländer Norge och Finland finns denna möjlighet kvar. Frågan utreds på departementet.

Fru talman! Jag kommer aldrig att glömma vad en jordbrukare sa till mig på en bondefrukost utanför Näs-sjö. Han sa så här: Varje morgon frågar jag mig själv vilken regel jag kommer att bryta mot i dag. Frågan han ställde är fortfarande väldigt relevant. Jordbrukare har 862 regler att ha koll på. Så ser vardagen ut för våra jordbrukare – inte undra på att många funderar på att sluta. Nåde den bonde som gör fel; det kan bli mycket kostsamt.

År 2023 fick jag det hedersamma uppdraget att bli enskild utredare. Uppdraget var tydligt: att se över och minska regelbördan inom den gröna näringen. Det har varit ett mycket inspirerande arbete. I maj detta år

presenterade jag ett betänkande där flera åtgärder för att underlätta och minska regelbördan lyfts fram.

I betänkandet föreslås att kontrollmyndigheterna reformeras och att antalet minskas från dagens 270 till 2. Vidare föreslås minskade kostnader för att stärka konkurrenskraften i den gröna näringen och att djuräggarens ställning i samband med slakt stärks. Myndigheter ska tillsammans med branschorganisationer se över regelverket för att minska regelkrånglet och se över myndigheters bemötande av företag i den gröna näringen.

Det är glädjande att det finns pengar till detta så att det kan bli verklighet till nästkommande år.

Fru talman! Mycket har gjorts för att förbättra situationen för jordbruket i Sverige, men mycket återstår också att göra. Det är glädjande att antalet kor nu ökar – efter 15 år av nedåtgående trend har det nu äntligen vänt! Sverige har 3 500 fler mjölkande kor under 2025.

En vd för ett stort mejeri som arbetar i många länder berättade att Sverige sticker ut på ett positivt sätt. Han sa att Sveriges landsbygdsminister talar om att öka antalet kor och inte om att minska antalet, vilket man talar om i många andra länder.

Kossan är ingen miljöbov utan en fantastisk resurs. Vi vill ha fler mjölkande kor. Vi vill ha mer svenskt kött i mathyllan. Vi vill fortsätta att fylla vårt lands skafferier, inte bara för vår egen skull utan också för att hjälpa andra länder med deras behov.

Jag vill passa på att önska talmannen och alla mina kollegor en riktigt god jul och ett gott nytt år. (Applåder)

Anf. 22 MALIN LARSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för hans anförande.

Magnus Oscarsson talar ofta om morotskaka. I dag hörde jag honom tala om ingredienserna till morotskaka som en symbol för Sveriges självförsörjning. Vi socialdemokrater vill dock också kunna servera strömming på våra tallrikar. Det är en nyttig fisk.

Strömmingskrisen är helt avgörande, inte bara för Sveriges livsmedelsberedskap utan även för hela Östersjön och dess ekosystem samt för kustkulturen i Norrland. Över 90 procent av strömmingen fiskas upp av storskaliga industritrålare. Fångsten mals ned till fiskmjöl och blir till foder. Den blir inte mat på våra tallrikar och bidrar inte till livsmedelstrygghet. Det här är inte hållbart.

Jag kommer från Västernorrland. För oss handlar detta inte bara om ekologi utan också om kultur, identitet och mattraditioner. Surströmmingen är en del av vår själ, men i dag har vi knappt någon strömming att jäsa eller att lägga in till julbordet. Industrifartygen tömmer havet innan fisken hinner in till kusten.

Om Kristdemokraterna menar allvar med att stärka livsmedelsberedskapen måste man börja med att rädda den mat vi redan har, även den i havet. Därför vill jag fråga Magnus Oscarsson: Vill Kristdemokraterna stoppa det storskaliga industrifisket på strömming i Östersjön? Ja eller nej?

Anf. 23 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Malin Larsson för frågorna.

Ledamoten tog upp en fråga som är väldigt viktig. Vi pratar ju mycket om Sveriges livsmedelsförsörjning, och den blå näringen är en resurs som finns och som vi faktiskt behöver i en eventuell kris- eller krigssituation.

Ledamoten frågade mig om Kristdemokraterna vill stoppa de stora trålarna precis nu. Vi vet ju att det har hänt väldigt mycket och att den här regeringen har gjort många saker. Landsbygdsministern har varit på möten där han har kunnat förhandla och se till att det inte har blivit så illa som det kunde ha blivit.

Vi menar att det finns saker som vi kan göra ännu bättre men att man också måste se helheten. Naturligtvis är det ett problem att trålare dammsuger våra vatten, men det finns även bekymmer som ledamoten inte nämnde, exempelvis säl och skarv. Det måste tas ett jättestort ansvar för att se till detta. Sveriges grannländer, exempelvis Finland, har en helt annan situation. De jagar säl och ser till att skarven hålls nere.

Jag menar att vi måste se till helheten och exempelvis se till att man inte fiskar med trålare på samma sätt som i dag. Framför allt gäller det dock att se helheten. Det finns nämligen inte bara ett bekymmer, utan det är flera bekymmer som gör att vi har det hav som vi har i dag.

Anf. 24 MALIN LARSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Oscarsson för hans försök till svar. Jag hörde dock inte något konkret svar på min fråga. Ledamoten undvek snarare att svara på min fråga genom att prata runt allting.

Det räcker ju inte att man sitter på möten nere i Bryssel. Krisen för strömmingen är här och nu.

Jag ställde en enkel fråga som jag vill ha svar på. Vill Kristdemokraterna stoppa det storskaliga industrifisket på strömming i Östersjön? Ja eller nej? (Applåder)

Anf. 25 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Ja, absolut, var det jag försökte svara på ledamotens fråga. Men jag måste vara tydlig med att det inte är jag som bestämmer, utan regeringen. Jag försökte också berätta för ledamoten att det finns fler problem här.

Ledamoten pekar endast på att det är vissa båtar som dammsuger Östersjön. Men Östersjön är inte längre ett innanhav för Sverige, och i dag fiskar massor av länder där. Sverige är ju med i EU, och hur skulle det bli om vi beslutade att inga svenska båtar får tråla i Östersjön? Jo, då kommer andra båtar in och tar den fisken i stället.

Vår minister är aktiv i fiskefrågorna, han viker sig inte och han försöker påverka så mycket han kan utifrån rådande premisser. Men han ser också helheten när det gäller Östersjön.

Finland är ett bra exempel på ett land som har god tillgång på strömming, och vi menar att det måste bero

på att man är aktiv med säljakt, skarvjakt och äggprickning.

Det duger inte som det är i dag. Det är viktigt att se helheten, och det var det jag försökte berätta för ledamoten.

Anf. 26 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Det är svårt att inte fortsätta på den inslagna fiskevägen i det tidigare replikskiftet. Men jag ska försöka flytta mig till skogen och vargarna. Ingen kammardebatt utan vargar!

Eftersom ledamoten tillhör samma parti som den vargansvariga landsbygdsministern ställer jag frågan till honom. Ledamoten tog upp att regeringen har beslutat att minska vargstammen till 170 individer. EU-kommissionen har dock begärt svar på hur Sverige tänker då detta inte är förenligt med en gynnsam bevarandestatus och annat.

Eftersom dagens debatt handlar om budgeten tänker jag att vi ska kolla på den. Både ledamoten Oscarsson och ledamoten från Moderaterna sa att man satsar pengar på detta – något vi kommer att debattera på tisdag. Det handlar om mer än 300 miljoner på tre år, varav 83 miljoner nästa år. Mycket av dessa pengar kommer från det utgiftsområde vi diskuterar i dag, utgiftsområde 23. Regeringen skriver att man ska ta 20 miljoner från insatser för skogsbruket, 10 miljoner från ersättning för viltskador, 4 miljoner från främjande av rennäringen och 20 miljoner från stödåtgärder för fiske och vattenbruk. Från dessa områden tas alltså 53 miljoner av de 83 miljoner regeringen satsar nästa år på att minska vargstammen.

Men detta är ingen satsning utan en omfördelning och omplacering av pengar. Det är inga nya pengar, utan regeringen tar från andra områden. Hur gynnar det exempelvis fiske och vattenbruk att det blir färre vargar i skogen? Vad ska dessa pengar gå till?

Anf. 27 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Emma Nohrén för frågorna.

Precis som ledamoten är inne på ska vargstammen äntligen minskas. Riksdagen har beslutat att antalet ska vara 170 individer, och nu har regeringen tittat på hur vi ska nå dit. I första vändan ska den minskas till 270 individer under nästa år.

Ja, det är en omfördelning i budgeten eftersom detta givetvis kommer att kosta pengar. Regeringen omfördelar pengarna på det sätt den tycker är görligt och får då fram pengar så att man verkligen kan komma till skott och minska antalet vargar i Sverige.

Anf. 28 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag kan upplysningsvis säga att ersättningen för viltskador i Sverige är 57 miljoner, och bara nästa år kommer det att vara mer än en tredjedel till bara för att skjuta av vargar. Vi vet att stammen är i dåligt genetiskt skick. Det är få individer redan i dag, och det går inte att uppnå en gynnsam bevarandestatus med 170 vargar. Ändå tycker regeringen att det är värt

att ta pengar från rennäringen, fiske och vattenbruk, viltskadeersättningen och insatser för skogsbruket för att på sikt få ned vargstammen till 170 individer. Regeringen har också öppnat för att man kan behöva flytta individer från andra stammar.

Är detta värt alla dessa pengar, inklusive det som händer på de områden som får minskade medel, för att göra denna symbolfråga så stor? Dessutom verkar EU-kommissionen ha starka åsikter om detta och menar att Sverige förmodligen inte får göra så här.

Hur motiverar ni att det är värt 83 miljoner nästa år och över 300 miljoner på tre år, som delvis tas från andra områden, för att minska vargstammen?

Anf. 29 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar återigen Emma Nohrén för frågorna, och jag ska försöka svara på dem.

Är det värt detta? Ja, är det korta svaret. Riksdagens beslut följs nu upp av regeringen.

Ledamoten tar också upp frågorna från EU, och dem ska vi svara på. Vi är dock övertygade om att våra svar kommer att få EU att förstå varför vi anser att detta är så viktigt.

Det är ju val om ett antal månader, och ledamotens parti har tänkt ingå i Magdalena Anderssons regeringsalternativ. Nu kan ledamoten inte svara, så vi får ta detta en annan gång. Men det är spännande att fundera på hur ett parti med stora invändningar mot riksdagens beslut om en minskad vargstam ska kunna samarbeta med ett parti som var med och beslutade detta. Men det får vi som sagt ta en annan gång.

Anf. 30 KAJSA FREDHOLM (V):

Fru talman! Med ett år kvar till valet kan vi konstatera att regeringen spelar ett cyniskt valspel. Efter tre år på svältkur med Tidöpartierna tömmer regeringen statskassan och låter välfärden stå för notan. Genom att under lång tid ha låtit bli att satsa har regeringen med stöd av Sverigedemokraterna cementerat lågkonjunkturen. En halv miljon människor är i dag arbetslösa, och många hushåll har svårt med pengar till både hyra och mat.

Fru talman! Den ekonomiska ojämlikheten ökar lavinartat med Tidöpartierna vid styråran. Sett till förmögenhetskonzentrationen är Sverige med sina 542 miljardärer ett av världens mest ojämlika länder. Sveriges 82 dollarmiljardärer äger tillsammans lika mycket som halva vårt lands bruttonationalprodukt. Samtidigt lever, enligt Statistiska Centralbyrån, nästan 700 000 människor i social och materiell fattigdom i Sverige.

Och vad gör regeringen då? Jo, de fortsätter att sänka skatterna, med sammanlagt 110 miljarder kronor under mandatperioden, vilket innebär att utrymmet för att satsa på hushållen och välfärden hela tiden minskar. För nästa år föreslår regeringen ytterligare skattesänkningar med över 50 miljarder kronor. Så här ska det inte behöva vara i ett rikt land som Sverige, fru talman.

Jag är glad att vi i Vänsterpartiets budgetalternativ tar en helt annan riktning. I stället för att sänka skatten

mest för dem med höga inkomster beskattar vi bankernas övervinster, höjer kapitalskatterna och omvandlar dagens rotavdrag till ett grönt rotavdrag för att underlätta den gröna omställningen.

Vi använder pengarna till att stärka välfärden, med ett särskilt fokus på sjukvård. Vi avsätter betydande resurser till klimatinvesteringar och stärker hushållens ekonomi bland annat genom höjda barnbidrag. På det sättet främjar vi den gröna omställningen samtidigt som vi sänker arbetslösheten. På det sättet bygger vi Sverige starkare samtidigt som vi utjämnar klyftorna.

Fru talman! Sveriges landsbygd och dess resurser – vi som bor där – spelar en helt avgörande roll för att kunna genomföra den så viktiga gröna omställning som vi står inför. Att öka vår självförsörjningsgrad är helt nödvändigt med tanke på omvärldsläget och den klimat- och naturkris vi befinner oss i.

Sverige har goda förutsättningar att utveckla ett hållbart jordbruk som i framtiden både bidrar till den globala livsmedelsförsörjningen och stärker vår nationella självförsörjning av livsmedel.

För att uppnå ett ekologiskt hållbart och fossilfritt jordbruk måste stöd och styrmedel utformas inom jordbrukssektorn så att de bidrar till att vi når våra miljö- och klimatmål och de globala hållbarhetsmålen.

Vi i Vänsterpartiet vill se försök med regionala center för fossilfritt producerade beredskapslivsmedel. Vi föreslår att en pilotstudie ska genomföras där naturbruksgymnasier testar att producera beredskapslivsmedel löpande på ett hållbart sätt baserat på de lokala kretsloppen.

En fossil- och giftfri livsmedelsproduktion som bygger på inhemsk tillverkning av insatsmedel skulle dramatiskt minska importberoendet och därmed öka vår motståndskraft mot störningar.

Fru talman! I dag täcker betesmarkersättningen endast en del av de merkostnader som det innebär för en lantbrukare att ha betesmark i hävd. Samtidigt fortsätter betesmarker att växa igen. Det är en stor förlust för den biologiska mångfalden men även för en levande landsbygd, och det försämrar Sveriges livsmedelsproduktion.

Fru talman! Vi i Vänsterpartiet ser positivt på att regeringen nu stärker ersättningen för mjölkkor på bete, men vi anser att ersättningsnivån i Sveriges strategiska plan bör utökas så att full kostnadstäckning kan ges till lantbrukaren samt att även slåtterängar omfattas.

Fru talman! Skogen är en av våra viktigaste resurser. Jag som bor i Dalarna vet verkligen hur betydelsefull den är. Skogen, och för den delen hela landsbygden, var en viktig anledning till att jag tog steget för över 35 år sedan och flyttade från Stockholm till Dalarna. Skogen är livsmiljö för en mängd olika arter och genererar ekosystemtjänster såsom vattenrening, bär, svamp med mera, och detta gör den utöver att lagra kol och producera råvaror.

Vi i Vänsterpartiet anser inte att det svenska skogsbruket i dess helhet är att betrakta som tillräckligt hållbart i dag för att nå våra klimatambitioner och bevara

nödvändig, hög biologisk mångfald. Vår inställning är att produktionsmålen måste vara underställda miljö- och klimathänsynen.

För att uppnå ett hållbart skogsbruk kan inte råvaruförsörjningen vara styrande för hur våra skogar brukas. Naturens gränser med bevarade ekosystem och biologisk mångfald måste vara ramen för hur skogarna nyttjas. Inom dessa ramar bör ett hållbart brukande förse oss med råvaror och energi som bland annat kan ersätta fossil energi och råvaror med stor klimatpåverkan.

Att vi på ett hållbart sätt använder vår skogsråvara är avgörande för att vi ska möta såväl klimatkrisen som utarmningen av den biologiska mångfalden. Dessa kriser måste vi lösa tillsammans.

Fru talman! Miljöhänsynen i skogsbruket fortsätter att vara bristfällig, och utvecklingen är tyvärr negativ. Här behöver Skogsstyrelsen mer resurser för att kunna göra fler fysiska tillsyner vid avverkningsanmälningar.

Fru talman! Mindre skogsområden med höga naturvärden lämpar sig inte som naturreservat, men det är viktigt att staten kan ge markägare ersättning för att formellt skydda dessa områden långsiktigt. Även här behöver Skogsstyrelsen betydligt mer medel så att skogsägare kan teckna naturvårdsavtal och bilda biotopskyddsområden.

Fru talman! Det förebyggande arbetet för att minska riskerna för angrepp på tamdjur från rovdjur är superviktigt. Angrepp från rovdjur orsakar stort lidande för de drabbade och påverkar de ekonomiska förutsättningarna för att bedriva tamdjurshållning för den enskilde. Ett stärkt förebyggande arbete mot rovdjursangrepp förbättrar även acceptansen för våra rovdjur, som har stor betydelse för ekosystemens funktion. I förlängningen förbättrar det våra förutsättningar att producera livsmedel lokalt.

För närvarande är det möjligt att få ersättning för materialkostnaden för rovdjursavvisande stängsel, men vi i Vänsterpartiet föreslår att det ska införas ett statligt stöd även för arbetskostnaden vid införande av rovdjursavvisande stängsel.

Vi föreslår även ökade ekonomiska resurser för ersättning vid förlust av tamdjur på grund av rovdjursangrepp samt ersättningar för andra viltskador. Bristande förebyggande arbete mot viltskador kan leda till fler och mer omfattande skador med ekonomisk påverkan på näringsidkare på landsbygden. Livsmedelsförsörjningen kan även hotas i högre omfattning om lantbrukare inte kan känna trygghet i att kunna få tillräckligt med stöd för viltskador.

Fru talman! Vi i Vänsterpartiet delar även Samingets och Naturvårdsverkets bedömning att det inte finns tillräckligt med medel för att kunna betala ut ersättning för förebyggande av rovdjursskador till samebyarna, och vi föreslår därför en ökning av anslaget.

Fru talman! Det finns ett stort behov av att minska antalet djurförsök i Sverige. Hundratusentals djur utsätts i Sverige varje år, och alltför många av försöken är plågsamma. Sveriges 3R-center fungerar som en samlande arena för att minska antalet djurförsök.

EU:s mål, som Sverige jobbar efter, är att alla djurförsök ska ersättas när detta är vetenskapligt möjligt. Nu har regeringen inte längre öronmärkta medel för denna satsning, vilket inneburit att verksamheten i betydande delar har monterats ned. Vi i Vänsterpartiet vill i stället att verksamheten ska utvecklas ytterligare. Därför vill vi se en kraftigt ökad satsning på 3R-center för att minska djurförsöken.

Fru talman! I övrigt hänvisar jag till vårt särskilda yttrande. Jag vill också önska alla en god jul.

Anf. 31 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tänkte bara ställa en fråga till ledamoten apropå livsmedelsförsörjningen. Vi är ganska överens om att den behöver öka. Både ledamoten och jag tog upp att det ser väldigt tufft ut på olika sätt.

Min fråga till ledamoten är hur Vänstern ser på det här. Det skulle vara intressant att höra svaret. Vi har nog olika syn på det, så jag undrar hur ledamotens parti tänker sig att man ska öka antalet jordbruksföretag i vårt land.

I mitt anförande berättade jag att på tio år har 1 685 mjölkgårdar lagts ned. I till exempel Norrbotten har 4 av 5 mjölkgårdar försvunnit sedan millennieskiftet. Då är frågan: Hur tänker sig ledamoten och Vänsterpartiet att man ska kunna få bukt med det här? Hur ska man vända utvecklingen? Hur ska man få fler att vilja satsa? Hur ska man få unga att vilja ta vid? Det är min enkla fråga.

Anf. 32 KAJSA FREDHOLM (V) replik:

Fru talman! Jag tackar för en väldigt intressant fråga. Helt enkel är den ju inte.

Vi vill också att Sverige ska öka produktionen och bli mer självförsörjande. Vi vill komma upp till 80 procent, och det har vi haft politik för sedan flera år tillbaka.

Vad gäller de unga har vi lagt fram förslag i en jordbruksmotion om att införa ett stöd för generationsskifte. Det var, om jag minns rätt, ett stöd som LRF Ungdom hade föreslagit och som vi tyckte var väldigt bra. Man skulle på liknande sätt som studielån kunna låna av staten när man tar över eller är ung. Det skulle då vara inom Sverige. Sedan vet vi ju att det kommer en ny CAP, där man även föreslår stöd för generationsskifte. Jag tänker att de förslagen kombinerat kanske är en bra del.

Vi vill öka stöd för att producera hållbart, till exempel biopremier och stöd för vallodling. Vi vill också stärka övergång och omställning till ekologisk produktion. Det tror vi har väldigt stor betydelse. Det är bra för jorden, men det är också bra för att det minskar behovet av insatsmedel. Vi tror att den produktionen skulle kunna öka mycket mer. Det är också någonting som små och mellanstora jordbruk skulle kunna dra nytta av. Där ser vi alldeles för lite.

Jag fortsätter sedan.

Anf. 33 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Kajsa Fredholm, för svaret! Det är positivt att hon kan fortsätta en minut till.

Vad jag tänker på och försöker lyfta fram är krisen som vi har sett i vårt samhälle. Det har varit en nedåtgående trend, och ett antal mjölkgårdar har lagts ned. Vi hörde ledamoten John Widegren prata om det allvarliga läget för spannmålsodlare och köttbönder med flera. Det är väldigt tufft i vårt land.

Det är ändå fantastiskt, tycker jag, att vi har ett ökat antal kor i vårt land. Vi har alltså brutit denna trend efter 15 år. Men vi behöver faktiskt ha 40 procent fler kor i vårt land om vi ska bli självförsörjande på mjölkprodukter, som ledamoten själv sa förut.

Vi har ett handelsunderskott. Vi säljer och köper livsmedel, och det är ett handelsunderskott på ungefär 90 miljarder. Det är ganska mycket pengar. Vi skulle kunna äta mer svenskt och producera mer av svenska matprodukter.

Jag fick en rak fråga av ledamoten förut. Jag tänker också ställa en rak fråga till ledamoten. Vad säger Vänsterpartiet? Vill man ha fler kor i landet? Är det positivt?

Jag menar att vårt land kan producera mycket, mycket, *mycket* mer mat än i dag. Faktum är att varje kväll i vår värld är det 900 miljoner människor som lägger sig hungriga. Då är min fråga: Är det bra att vi ökar antalet kor?

Anf. 34 KAJSA FREDHOLM (V) replik:

Fru talman! Då svarar jag först på om vi vill ha fler kor i landet.

Vi vill ha fler betesdjur därför att betesdjur behöver mark att beta på och vi behöver mer mark som betas, av många olika skäl. Då får vi också livsmedel från de djuren, så det svarar jag ja på.

Sedan skulle jag vilja ta upp att det här med att det går dåligt för livsmedelsproducenter och bönder i dag också har mycket att göra med att de inte får tillräckligt betalt för sina produkter. Det har med livsmedelskedjan att göra – vi har problem med tre stora grossister som tar vinsten i stället för att öka andelen av matkronan till producenterna.

Där finns det förslag. Där finns det även EU-lagstiftning som vi kan gå fram med skarpare, tänker jag. Men jag stannar där.

Anf. 35 ELIN NILSSON (L):

Fru talman! Jag tänkte både fatta mig kort och tala snabbt. Det här är ju ett område där man skulle kunna prata om vargen, artskyddet, skogen och behovet av ökad livsmedelsförsörjning och de viktiga utbildnings-satsningar som nu görs inom den gröna sektorn. Det finns med i utgiftsområde 23. Men jag tänkte fokusera på den ur min synvinkel allra viktigaste satsningen i den här delen av regeringens budget, och det är djurvälståndssatsningen för mjölkkor på bete.

Fru talman! När beteskravet infördes 1988 förändrades livet för de svenska mjölkkor drastiskt.

Plötsligt fick alla mjölkkor tillgång till grönbeta minst sex timmar per dag under sommaren. Mular skapta för att beta får numera göra just det.

Det var en viktig reform då. Den är fortfarande viktig i dag. Beteskravet är viktigt för kornas välmående, för den biologiska mångfalden och för konsumenterna.

Därför har Liberalerna tydligt sagt nej till att gå vidare med det förslag om slopat beteskrav som presenterades i Elisabeth Nilssons utredning om stärkt konkurrenskraft för ett och ett halvt år sedan.

De som vill se ett slopat beteskrav menar att nuvarande ordning kommer att leda till att det till slut inte kommer att finnas några svenska kor och att vi då inte kommer att ha några svenska mejeriprodukter kvar att välja i kyldisken. De hävdar att beteskravet är en tydlig konkurrensnackdel för svenska bönder på den internationella marknaden.

Vi liberaler menar tvärtom att om vi hade tagit bort beteskravet skulle vi ha försämrat den svenska konkurrenskraften för de här varorna. Att som konsument veta att vi har en hög nivå av djurvälstånd i Sverige är ett av de starkaste skälen till att välja just svenskt. Samtidigt kan man inte bortse från att beteskravet medför merkostnader för svenska lantbrukare.

Fru talman! Liberalerna har i decennier drivit politik både för ett starkt djurskydd och för sjysta konkurrensvillkor. Vi är väldigt stolta över att beteskravet blir kvar och att vi har hittat en lösning där mjölkbönderna snart kommer att få kompensation för detta.

Kornas utevistelse är lagstadgad just för att vi måste sätta en lägstanivå för hur boskapsdjur i Sverige lever sina liv, och vi kan bara garantera att mjölkborna får utlopp för sina naturliga beteenden genom att behålla beteskravet. Det är en anständighet som vi är skyldiga djuren.

Det svenska djurskyddet ger också produkterna en unik kvalitetsstämpel, vilket i sig är en konkurrensfördel.

De ambitiösa svenska djurskyddsreglerna medför absolut högre produktionskostnader, men det är ett pris som måste betalas. Frågan har varit vem som ska bära den kostnaden. Det finns ingen rättvisa eller rimlighet i att tvinga det svenska jordbruket att prisa ut sig mot konkurrenter i andra länder. Vi har därför länge verkat för att skärpa EU:s djurskyddslagstiftning så att lägstanivån inom den gemensamma inre marknaden blir mer lik den svenska. Detta är ett långsiktigt och i många delar svårt arbete.

Fru talman! Vad gäller kornas rätt att beta har EU-regelverket hittills förbjudit Sverige att kompensera jordbruket för ökade kostnader. Där tvingades vi välja mellan kornas rätt till utevistelse och jordbrukets kostnadsbild. Vi valde djuren eftersom det är så viktigt att de får fortsätta gå ut.

Inom regeringssamarbetet har det funnits olika åsikter i frågan. Vi står delvis lite på olika plats. Vi är dock konstruktiva och har nu hittat en lösning, och det är jag väldigt glad för. Tack vare det intensiva påverkansarbete gentemot EU-kommissionen som den svenska regeringen med flera har bedrivit kommer nu

svenska bönder att kunna kompenseras. Det formella beslutet på EU-nivå fattas först under nästa år, men redan i budgetpropositionen för 2026 ingår ett viktigt stöd till betande kor.

Svenska kor ska alltså även fortsättningsvis få beta utomhus, och nu kan vi även kompensera bönderna för den kostnaden. Detta är viktigt, för när vi människor tar oss rätten att föda upp djur tar vi också på oss ett stort ansvar. Lagstiftningen måste garantera att djuren har ett riktigt gott liv. Beteslagstiftningen gör det, och nu kompenserar vi lantbruket för de ökade kostnaderna.

Detta är en stor seger för oss liberaler. Vi har arbetat länge och hårt för denna fråga i vårt regeringssamarbete och är väldigt nöjda med och tack samma över de konstruktiva diskussioner som har förts. Den största segern kan dock utopas av korna, som fortsatt får komma ut på grönbeta.

(forts. § 8)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.53 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 7 Frågestund

Anf. 36 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill hälsa statsråden välkomna. Frågor besvaras i dag av utbildnings- och integrationsminister Simona Mohamsson, socialminister Jakob Forssmed, migrationsminister Johan Forssell och arbetsmarknadsminister Johan Britz.

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning. Frågan ska därmed inte avse till exempel förhållanden inom politiska partier. Utbildnings- och integrationsminister Simona Mohamsson besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Arbetsförmedlingens användning av medel

Anf. 37 ARDALAN SHEKARABI (S):

Herr talman! Min fråga går till arbetsmarknadsministern. I oktober månad hade Sverige lika hög arbetslöshet som under den värsta pandemimånaden. Numera har vi EU:s tredje högsta arbetslöshet. Arbetslösheten har ökat med 100 000 personer sedan regeringen tillträdde.

Trots detta är antalet människor som befinner sig i utbildningar som leder till jobb rekordlåg.

Arbetsförmedlingen planerar att skicka tillbaka flera miljarder kronor till regeringen – miljarder som skulle ha gått till utbildningar som leder till arbete.

Jag vill därför fråga arbetsmarknadsministern: Avser regeringen att under de två veckor som är kvar av året fatta beslut om att se till att Arbetsförmedlingen faktiskt finansierar utbildningar som leder till jobb med de resurser som riksdagen tilldelat Arbetsförmedlingen? Eller accepterar regeringen att Arbetsförmedlingen låter dessa pengar brinna inne? (Applåder)

Anf. 38 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Herr talman! Tack så mycket, ledamoten, för frågan!

Arbetsförmedlingen fungerar inte tillräckligt bra. Det tycker jag att Ardalán Shekarabi har rätt i. Bland annat därför har vi gett myndigheten i uppdrag att anvisa många fler personer till reguljär utbildning. Vi är inte framme där än. Fler måste gå yrkesutbildningarna för att kunna ta de lediga jobb som finns i Sverige. Successivt kommer den inriktningen också att innebära att anslagen går åt.

Anf. 39 ARDALÁN SHEKARABI (S):

Herr talman! Jag fick inget svar på frågan. Det är två, faktiskt nästan tre, veckor kvar av 2025. Regeringen har alla möjligheter i världen att fatta beslut om att Arbetsförmedlingen ska använda dessa resurser till att bland annat finansiera arbetsmarknadsutbildningar och andra utbildningar och insatser som leder till jobb.

I ett läge när Sverige har EU:s tredje högsta arbetslöshet, 100 000 fler arbetslösa, avser regeringen nu att fatta beslut om att se till att Arbetsförmedlingen använder resurserna på rätt sätt?

Anf. 40 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Herr talman! Som jag nämnde i mitt första svar är det klart att vi vill att Arbetsförmedlingen ska anvisa fler personer till utbildning. Det finns också många utbildningsplatser. Men man ska komma ihåg att ett skäl till de problem vi ser på Arbetsförmedlingen och till att Arbetsförmedlingen fungerar dåligt är den kaosprivatisering som Socialdemokraterna och Centerpartiet tvingade fram under förra mandatperioden. Värdefull tid har gått åt till att privatisera delar av verksamheten i stället för att stötta arbetslösa och anvisa dem till utbildningar som leder till jobb. (Applåder)

Den strukturella långtidsarbetslösheten

Anf. 41 MAGNUS PERSSON (SD):

Herr talman! Antalet nya ansökningar om a-kassa fortsätter att minska kraftigt för fjärde månaden i rad, enligt en rapport från Sveriges a-kassor som vi kunde ta del av. Glädjande är också att även antalet varsel minskar. November månads varselsiffror är de lägsta

sedan augusti 2023. Detta är siffror som tydligt visar att Sverigedemokraternas och regeringens åtgärder kopplade till den konjunkturbaserade arbetslösheten har effekt.

Men det stora problemet, herr talman, är den strukturella långtidsarbetslösheten, som är tydligt kopplad till tidigare regeringars destruktiva politik. Min fråga går till arbetsmarknadsministern: Vad anser ministern vara det mest prioriterade i arbetet mot den strukturella långtidsarbetslösheten?

Anf. 42 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Herr talman! Tack så mycket, Magnus Persson, för en bra och viktig fråga!

Successivt genomför vi nu en plan för att knäcka lågkonjunkturen och därmed också komma åt den konjunkturrella arbetslösheten. Men utmaningen består i den strukturella arbetslöshet vi har, där hälften av de arbetslösa är utrikes födda och saknar de språkkunskaper, formella utbildningar, kompetenser och erfarenheter som arbetsgivarna efterfrågar.

Därför är det viktigt att vi satsar på framför allt två saker, skulle jag säga. Det ena är utbildningar som leder till jobb, inte minst yrkesutbildningar, och det andra är att vi fortsätter ha en stram asylinvandring till Sverige.

Anf. 43 MAGNUS PERSSON (SD):

Herr talman! Tack, arbetsmarknadsministern, för svaret!

Det kommer fortfarande att krävas mycket arbete framåt, men skiljelinjen i svensk politik är tydlig i frågan: Tidöpartiernas arbetslinje, som ger folk möjligheter, eller Socialdemokraternas destruktiva bidragslinje, som cementerar utanförskapet. Det är en analys som jag antar att arbetsmarknadsministern håller med om.

Anf. 44 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Herr talman! Jag delar helt och hållet Magnus Perssons bild av läget. Jag blir mycket bekymrad när jag hör hur Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, framför allt, föreslår att vi ska höja bidragen för dem som inte har försörjt sig under lång tid. Detta skulle leda till ännu längre arbetslöshetsperioder och ännu större utanförskap och till stora problem inte bara för vårt land utan också för de människor som drabbas av den destruktiva politiken.

Arbetsförmedlingens insatser

Anf. 45 CICZIE WEIDBY (V):

Herr talman! Johan Britz kan stå kvar. För ungefär en månad sedan stod jag här och frågade Johan Britz vad han tänkte göra åt alla de dåliga alternativ och utbildningar som ska få människor i arbete men inte får det. Senast för bara några dagar sedan läste vi om

människor som får sortera skruvar och skruva isär pal-lar för att det är ett sätt att kolla deras arbetsförmåga.

Johan Britz sa då till mig att detta verkligen inte är bra; alla människor ska rustas på ett bra sätt för att kunna få ett arbete. Han sa att den privatiseringsiver som rådde under förra mandatperioden måste stoppas. Nu blev jag ännu gladare när Johan Britz använde be-greppet kaosprivatisering, något vi från första början har tyckt att det var.

Men då blir min fråga till Johan Britz: Hur tycker Johan Britz att det går när det gäller att stoppa de här dåliga alternativen och faktiskt se till att människor rustas för att få ett jobb?

(Applåder)

Anf. 46 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Herr talman! Tack, Ciczie Weidby, för frågan!

Jag tror att vi är helt överens om att de insatser som Arbetsförmedlingen erbjuder – oavsett om det är i egen eller privat regi – ska hålla hög kvalitet och innebära att människor kommer närmare arbetsmarknaden.

Tyvärr har vi en situation där kontrollen inte har fungerat. Men Arbetsförmedlingen har successivt ökat kontrollen och sagt upp ett antal kontrakt med externa leverantörer för att kvaliteten inte har hållit måttet.

Det här är en resa som bara har påbörjats. Det kom-mer att ta ett bra tag att städa upp efter förra mandat-periodens kaosprivatiseringar och den börda och ryggsäck vi har med oss från den.

Anf. 47 CICZIE WEIDBY (V):

Herr talman! Tack så jättemycket för svaret, arbets-marknadsministern!

Det gläder mig att man har påbörjat ett arbete för att på ett värdigt sätt få människor i arbete. Det är ju det vi vill, för människor vill komma ut i arbete. Män-niskor är inte bara en börda för samhället, utan vi ska se alla människor som en tillgång för att de ska kunna komma ut i arbete och göra rätt för sig. Man ska inte straffa personer hela vägen utan också ge dem kraft och möjlighet. Jag är jätteglad att jag får detta besked också från arbetsmarknadsministern.

Anf. 48 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Herr talman! Tack, Ciczie Weidby, för kommenta-ren! Jag är inte säker på att jag uppfattade någon fråga, men om det var en fråga får vi ta den sedan.

Jag håller med; den politik som Socialdemokra-terna och Centerpartiet bedrev under förra mandatpe-rioden har varit skadlig för Arbetsförmedlingens möj-ligheter att göra rätt. Nu städar vi successivt upp efter detta, men det kommer som sagt att ta en del tid.

Elevers gymnasiebehörighet

Anf. 49 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Herr talman! Jag har en fråga till skol- och integ-rationsminister Mohamsson, just för att hon är både och.

Vi har varje år 20 000 elever i svensk grundskola som inte klarar skolan och som i stället direkt får ta sig vidare till ett yrke. Det är en av sex elever. I våra grann-länder är det en av tjugo. Varför är det så här, och var-för gör regeringen ingenting? Det är den stora frågan.

Ni pratar om tioårig grundskola. Det kommer inte att göra någon skillnad förrän om kanske 13 år. Ni pra-tar om ett nytt betygssystem. Då ska Skolverket först lära sig att göra it-system, och ni ska börja lägga fram propositioner. Det kan tydligen ta ett tag.

Det här är en katastrof för den enskilde individen. Det ökar arbetslösheten, det ökar kriminaliteten, det är en katastrof för integrationen och det gör också att fö-retagen inte kan få kompetens. Det drabbar särskilt ut-anförsradsområden och landsbygden. Varför vill inte regeringen göra något åt detta här och nu? Det är det här som skapar arbetslösheten.

Anf. 50 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L):

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Vi vet att var fjärde 15-åring i dag inte kan läsa or-dentligt. Vi ser hur våldet ökar i den svenska skolan, och vi är väl medvetna om att det finns både en läskris och en trygghetskris i svensk skola.

Det är därför den här regeringen gör de största re-formerna på över 30 år. Det handlar om att stärka lära-ryrket så att lärarnas status ökar och arbetsmiljön ham-nar i fokus. Det handlar om att vi ska ha ordning och reda i våra klassrum så att man kan fokusera på att lösa mattetalet i stället för på mobiltelefonen, till exempel.

Det handlar också om att se till att inget barn läm-nas efter. Ledamoten nämnde bland annat ett nytt be-tygssystem. Vi har också ett nytt stödssystem som kom-mer på plats för att hjälpa de barn som behöver hjälpen allra mest. Allt det här gör vi för att inget barn ska läm-nas efter.

Anf. 51 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Herr talman! Det är bra. Men vi pratar alltså om 20 000 ungdomar, och då hjälper det inte så mycket att prata. Vi har inga propositioner på bordet, och vi har inte mer pengar till skolan från regeringen än vi har haft tidigare. Det finns i dagsläget ingenting från rege-ringen som har någon effekt på detta. Det finns ingen-ting, och det handlar om 20 000 elever!

Varför inte öppna upp till exempel yrkesprogram-men så att man kan söka på genomsnittsbetyg? Hälften av eleverna har ett genomsnitt på Godkänd. Varför skulle inte de kunna gå vidare? Varför inte öppna upp för att man ska kunna visa sin kompetens genom ett yrkesprov? Det gäller till exempel elever som skulle kunna gå på fordonsprogrammet genom att visa att de

kan meka med bilar. I dag får de inte gå där för att de har fejlat i engelska. Varför? Det är dags att öppna upp.

Anf. 52 Utbildnings- och integrationsminister
SIMONA MOHAMSSON (L):

Herr talman! Det är felaktigt att påstå att regeringen inte gör något. Vi har lagt fram den största budgeten för skolan i modern tid. Skolan är en av regeringens viktigaste prioriteringar, och det är också därför vi genomför de största förändringarna och reformerna på över 30 år. Detta gör vi efter åtta förlorade år när Socialdemokraterna styrde Utbildningsdepartementet.

Jag är glad för att vi nu lägger om svensk skola så att alla barn får grunderna i att läsa, skriva och räkna. (Applåder)

Språk i förskolan

Anf. 53 CAMILLA HANSÉN (MP):

Herr talman! För några veckor sedan förlängde regeringen tiden för utredningen om stärkt kvalitet i förskolan och om språkförskola för att ställa tydligare krav när det gäller svenska språket.

Mohamsson säger i en intervju att svenska inte är någon lyx utan en rättighet och, framför allt, ett måste. De allra flesta vet mycket väl att goda kunskaper i svenska språket är viktigt i vårt land. Många förskolor arbetar nära forskare för att utveckla språkutbildningen som helhet i förskolan.

I förskolans läroplan framgår att utbildningen i förskolan ska lägga en grund för barnens förståelse för olika språk och kulturer. I språklagen, som Mohamsson tar upp i intervjun, regleras det allmännas ansvar för att var och en ges tillgång till språk och för språkanvändningen i offentlig verksamhet, alltså i förskolan.

Min fråga till utbildnings- och integrationsministern är: Hur ska regeringen se till att språklagens skrivningar om att värna svenska och den språkliga mångfalden samt att den som har ett annat modersmål ska ges möjlighet att utveckla och använda det verkliga gäller?

Anf. 54 Utbildnings- och integrationsminister
SIMONA MOHAMSSON (L):

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan om en otroligt viktig del av alla barns möjlighet att lyckas i livet, nämligen det svenska språket!

Det är nästan lite komiskt att vi behöver diskutera huruvida det svenska språket ska vara en självklarhet eller inte i den svenska skolan och förskolan. Att regeringen nu ser till att göra ett stort omtag och uppvärdera det svenska språket i skolan är avgörande, framför allt för de barn som inte får med sig språket hemifrån. Det är de som inte har bokhyllor fyllda av böcker och de som inte har språket som en naturlig del av sin vardag. De måste få det just i skolan.

Det hela börjar i förskolan. Det är därför regeringen har tagit initiativ till att stärka arbetet för svenska språket, bland annat genom att ha språkförskola för de barn

som behöver språket allra mest. Vi kommer att fortsätta att varje dag jobba för att språket inte ska vara en lyx för några få.

Anf. 55 CAMILLA HANSÉN (MP):

Herr talman! Nej, Simona Mohamsson, det här är inte det minsta komiskt. Det handlar om en rättighet till språk, både till sitt modersmål och till att lära sig svenska när man går i förskolan. Det här är på riktigt; det behövs inga utredningar eller någon förlängd utredningstid för detta. Det här finns i läroplanen, och det finns i språklagen.

Jag vill veta vad ni ska göra nu i er verksamhet – inte i en utredning som kanske landar på nästa regerings bord – för att barn ska få rätt till det lagen säger nu.

Anf. 56 Utbildnings- och integrationsminister
SIMONA MOHAMSSON (L):

Herr talman och ledamoten! Jag förstår och delar ledamotens frustration över att det kan kännas som att det går för långsamt.

Regeringen jobbar varje dag för att lägga om svensk skolpolitik så att vi får en kunskapsskola i världsklass, där språket är helt avgörande. Även om det kan vara frustrerande att det tar lång tid tar det lång tid att återreglera svensk skola. Vi ska se till att huvudmännen inte använder skolan som en jojo, och det ska inte spela någon roll var man bor. Därför är det avgörande att vi fortsätter att ta steg för att återreglera svensk skola.

Ny ordning för personer med utvisningsbeslut

Anf. 57 VIKTOR WÄRNICK (M):

Herr talman! I förra veckan presenterade den moderatledda regeringen ett förslag till en ny ordning för personer med utvisningsbeslut som på grund av tillfälliga verkställighetshinder inte kan lämna Sverige direkt.

Detta är ett välkommet och efterlängtat steg i det migrationspolitiska arbetet för att säkerställa att ett nej faktiskt betyder ett nej. Dagens regelverk har inneburit att personer som ska utvisas, till exempel på grund av att de har begått brott eller för att de utgör ett säkerhetshot, har kunnat beviljas uppehållstillstånd när utvisningen inte har kunnat verkställas omedelbart.

Det har medfört att de här personerna har kunnat fortsätta att leva som vanligt i Sverige med full tillgång till arbetsmarknaden och den svenska välfärden och med fri rörlighet inom Europeiska unionen. Detta är naturligtvis fullständigt orimligt, och det undergräver förtroendet för hela den svenska migrationspolitiken.

Mot den bakgrunden vill jag fråga migrationsminister Johan Forssell: Vad innebär förslaget i praktiken, och vilken effekt förväntar sig ministern av förändringarna?

Anf. 58 Migrationsminister JOHAN FORSSELL (M):

Herr talman! Tack, Viktor Wärnick, för frågan!

Det är precis som Viktor Wärnick säger, och det är väldigt provocerande. Vi har ärvt en situation där det visar sig att personer som har begått allvarliga brott i Sverige, som har dömts till utvisning eller till och med utgör ett säkerhetshot mot Sverige, i stället för att få ett verkställt utvisningsbeslut har kunnat få uppehållstillstånd i Sverige. Och inte bara det: Man har till och med kunnat få tillgång till det svenska välfärdssystemet. Man har fått bostadsbidrag och barnbidrag, och man har kunnat röra sig som vanligt här, trots att man alltså borde ha utvisats från första början.

Nu förändrar vi allt det här. Vi tar fram en helt ny lagstiftning och skärper reglerna kraftigt för den här gruppen. Det blir inga barnbidrag. Det blir inga bostadsbidrag. Det kommer att bli områdesbegränsningar. Det kommer att bli kontroller.

Vi kommer hela tiden att ligga på den här gruppen för att kontrollera att man verkligen åker hem. Man kommer inte att få något uppehållstillstånd. Man kommer att få ett beslut om utvisning så att man inte kan begå nya brott eller utgöra en fara för vårt land.

Anf. 59 VIKTOR WÄRNICK (M):

Herr talman! Jag vill inleda med att tacka ministern för svaret. Äntligen får Sverige ordning på det migrationspolitiska kaos som Socialdemokraterna ihop med Miljöpartiet och Vänsterpartiet lämnade efter sig. Det spelar roll vilka som styr!

En viktig del i den moderatledda regeringens paradigmskifte handlar, precis som det förslag vi nu diskuterar, om att säkerställa att återvändandet effektiviseras och ökar.

Vad kan ministern säga om regeringens övriga insatser för att öka återvändandet av dem som inte har rätt att stanna i Sverige?

Anf. 60 Migrationsminister JOHAN FORSSELL (M):

Herr talman! Det här är en väldigt prioriterad fråga för oss. Vi använder samtliga verktyg som finns i vår verktygslåda för att säkerställa att den lilla grupp som ändå finns och som faktiskt begår brott ska bli utvisade, dels så att de inte kan begå några nya brott, dels så att våra brottsoffer ska få den upprättelse som de förtjänar men som de inte har fått.

Det här visar också på skillnaden mellan vänster och höger. Med den S-ledda regeringen fick den här gruppen uppehållstillstånd i Sverige. Med den borgerliga regeringen får de i stället ett beslut om utvisning. (Applåder)

Ofrivillig ensamhet under julen

Anf. 61 HANS EKLIND (KD):

Herr talman! Det lackar mot jul. Vi ska fira Jesu födelse. Jag tror att många av oss tänker på julen med

glädje. Vi tänker på att vi ska få vara med släkt och vänner, vi ska få kaka god julmat och så vidare.

Men för andra är den här högtiden ångestfylld därför att man är ensam. I min tjänst som församlingsherde i Svenska kyrkan levde jag, mina medarbetare och församlingen med den här dubbelheten. Vi gjorde vårt allra yttersta, å ena sidan för att kunna fira, å andra sidan för att kunna undsätta alla dessa människor som är ensamma mot sin vilja.

För några dagar sedan läste jag en undersökning, förvisso två år gammal, som visade att var femte person känner sig ensam under julen. I åldern 18–34 år är det var tredje person som känner sig ensam under julen.

Min enkla fråga går till socialminister Jakob Forsmed: Vad gör regeringen för komma åt den ofrivilliga ensamheten?

Anf. 62 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Tack, Hans Eklind för en oerhört angelägen fråga!

Ensamhet är en erfarenhet som alla äger men som drabbar väldigt olika och i olika skeden av livet. Ensamhet drabbar människor som ett slags kronisk stress. Vi vet till exempel att blodkärlen i kroppen rent fysiskt drar ihop sig i ett slags kroppens protest mot att leva i konflikt med vad det innebär att vara människa.

Det här är jag glad för att vi tar på stort allvar. Vi har lyft det från att se det som ett individuellt problem till att betrakta det som ett samhällsproblem. Vi har tagit fram en av världens första nationella strategier mot ensamhet, och vi gör en stor satsning, också med pengar, för att bryta ensamhet hos människor. Kommuner kommer till exempel att få större möjligheter att genomföra uppsökande verksamhet hos olika personer.

Det är några saker som vi gör för att bryta ensamheten, för detta är otroligt angeläget.

Anf. 63 HANS EKLIND (KD):

Herr talman! Tack, socialministern!

Jag blir både stolt och varm inombords när jag ser och hör att vi har en minister och en regering som verkligen tar det här på allvar.

Med min bakgrund i civilsamhället kanske jag får lov att ställa en följdfråga. Civilsamhället är en fantastisk resurs och en enorm kraft. Hur tänker sig regeringen kunna mobilisera den här kraften? Jag tror nämligen att de är ytterst duktiga om de bara får hjälp att utföra sitt jobb.

Anf. 64 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Jag håller helt med. Ensamhet är ju ett av de problem i livet som det är väldigt svårt att göra någonting åt på egen hand. Det krävs att det finns någon på andra sidan som sträcker ut en hand. Där är civilsamhället fenomenalt. Jag är också glad för att vi stöttar med 100 miljoner per år för att man ska kunna

utvidga sin verksamhet och prova nya sätt att nå nya grupper.

Sedan vill jag också rikta en uppmaning till alla att ställa sig frågan: Är det dags för mig att ge mig in i civilsamhället och göra en insats? Det kan också betyda rätt mycket för hur man själv mår.
(Applåder)

Åtgärder mot arbetslösheten

Anf. 65 HELENE ODENJUNG (L):

Herr talman! Min fråga går till arbetsmarknadsminister Johan Britz.

Att ha ett arbete är inte bara att ha en lön – det är frihet, och det skapar egenmakt och en möjlighet att både få tillhöra och tillföra.

Fler barn behöver se sina föräldrar gå till jobbet. Ett arbete bryter utanförskap, ger egen försörjning och skapar också förutsättningar att bygga ett liv för sig själv och för sin familj. Arbetet är grunden för att människor ska kunna forma sin egen framtid, ta ansvar och bidra till vårt gemensamma samhälle.

Arbetslösheten är fortfarande hög, och många står långt ifrån arbetsmarknaden. Därför vill jag fråga: Vad är regeringens plan för att bekämpa arbetslösheten på lång sikt och se till att människor får chansen att både arbeta, bidra och skapa sin egen frihet?

Anf. 66 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Herr talman! Tack Helene Odenjung, för frågan!

Arbetslösheten i Sverige är för hög. Det är ungefär en halv miljon människor som är arbetslösa. Hälften av dem är utrikes födda. Av dem som är långtidsarbetslösa är det nästan två tredjedelar som är utrikes födda.

De flesta som är arbetslösa är det för att de i dag saknar den kompetens och kunskap som arbetsgivarna efterfrågar. Språk är förstås helt centralt här. Olika typer av utbildningssatsningar kommer därför alltid att vara det första och viktigaste svaret när vi kommer till att bryta och knäcka arbetslösheten – utbildningar som leder till jobb, gärna yrkesutbildningar men också språkutbildningar för dem som har de behoven.

Anf. 67 HELENE ODENJUNG (L):

Herr talman! Tack för svaret, ministern!

Jag har en kompletterande fråga som rör en grupp som man kanske inte pratar om så ofta men som vi alla har mött, nämligen arbetssökande som fyllt 50. De är inte sällan välutbildade, men de upplever att de helt plötsligt är helt oönskade på arbetsmarknaden. Flera av dem talar om att de är utsatta för ålderism.

Vad har regeringen för avsikt att återkomma med i det läget för den gruppen?

Anf. 68 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Herr talman! Tack, ledamoten, för den kompletterande frågan!

Jag tror att det är jätteviktigt att vi diskuterar frågan om ålderism. Det första vi ska ha klart för oss är att åldersdiskriminering är förbjudet och ska bekämpas. Arbetsgivare som väljer bort kompetenta kandidater på grund av deras ålder måste faktiskt börja bete sig. Det är en myt att personer högre upp i åldrarna har svårare att lära sig nytt, är mindre flexibla eller saknar driv. Det finns en åldersfixering i Sverige som vi behöver ta itu med.

Jag tackar för frågan och diskussionen!

Vinstdrivande företag i förskolan och skolan

Anf. 69 ROSE-MARIE CARLSSON (S):

Herr talman! Jag har en fråga till utbildnings- och integrationsministern.

I veckan har vi än en gång sett avslöjanden om den vinstdrivande Telluskoncernen. Sedan tidigare vet vi att koncernen har skurit ned på barnens mat för att tjäna pengar. Barnen blev serverade knäckebröd och vatten. Den här gången handlade det om lås på kylskåpet, barn som ramlar ut genom fönster och personal som förväntas utöva påtryckningar på föräldrarna.

Telluskoncernen vet vi också har nära kopplingar till Liberalerna som parti. Vi har en nuvarande minister som fick sälja sina aktier när hon blev minister och tillträdde regeringen. Bolagets vd har en bakgrund inom Folkpartiet liberalerna, och Tellusgruppens presschef har varit kampanjchef hos Liberalerna.

Vi kan konstatera att det finns många med bakgrund inom Liberalerna som övergår till att hjälpa koncernen att bedriva vinstjakt i förskola och skola. Den liberala ministern har tidigare uttalat och krävt att barn ska komma före börsbolag. Min fråga är: När kan vi se ett skarpt förslag som sätter stopp för denna vinstjakt?
(Applåder)

Anf. 70 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L) replik:

Herr talman! Tack ledamoten för frågan!

Vi fick ett tydligt mandat av väljarna och har nu samlat en majoritet för att genomföra den största förändringen av svensk skola och friskolesystemet på över 30 år.

Det handlar inte minst om att reglera skolan och sådant som måste finnas på plats i både kommunala skolor och skolor med enskilda huvudmän.

Vi har stärkt rätten till läromedel. Sedan sommarlovet har alla barn mötts av bemannade skolbibliotek. Det är viktiga reformer för svensk skola.

Nu har vi även tillsatt en utredning för att reglera barngruppernas storlek i förskolan. Jag har också nyligen aviserat att vi planerar att göra detsamma för klasser i grundskolan.

Regeringen har därtill avsatt medel i höstens budgetproposition för att gå vidare med förslagen i den utredning vi har fått om vinstbegränsningar. Vi kommer att återkomma under mandatperioden.

Läkemedel mot ALS

Anf. 71 CLARA ARANDA (SD):

Herr talman! ALS är en sjukdom som innebär att vissa muskler i kroppen stegvis blir förlamade. Orsaken till detta är att nervcellerna som styr musklerna dör. I dag går det inte att bli frisk från sjukdomen. Däremot finns det ett läkemedel som kan lindra symptomen.

Ett läkemedel som heter Qalsody behandlar en ovanlig genetisk form av den neurologiska sjukdomen. Trots att ett godkännande av läkemedlet rekommenderas av den europeiska läkemedelsmyndigheten EMA avråder Sveriges Kommuner och Regioners råd för nya terapier, NT-rådet, regionerna från att använda behandlingen, bland annat för att kostnaderna är för höga.

Efter hård kritik öppnar nu rådet för att eventuellt revidera sitt beslut. Hur ser socialministern på att funktionella och rekommenderade läkemedel för ALS inte används av svensk hälso- och sjukvård? Avser statsrådet att agera för att ändra på detta?

Anf. 72 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Tack, Clara Aranda, för frågan och för ett stort engagemang i en situation för patienter som är väldigt besvärlig.

Det är en oerhört allvarlig och besvärlig sjukdom för de personer som drabbas av den. Man ska ha tillgång till bästa möjliga vård och behandling inom de ramar som är uppsatta.

I Sverige har vi ett system där det inte är regeringen som fattar besluten om den typ av läkemedel som Clara Aranda pekar på. I det här fallet är det ett råd under Sveriges Kommuner och Regioner som gör det.

Man kan fundera på om vi har den bästa ordningen i Sverige. Det är ett rätt svårgenomträngligt och svårbegripligt läkemedelssystem som vi har där många olika organ och instanser är inne och fattar beslut om läkemedel.

Jag utesluter inte att överväga förändringar i det sättet att arbeta. Men jag kan inte uttala mig om de enskilda besluten om enskilda läkemedel.

Anslagen till folkbildningen

Anf. 73 CAROLINE TÄLJEBLAD (V):

Herr talman! Folkbildningen i Sverige är i kris. Regeringens nedskärningar har fått förödande konsekvenser. Studieförbunden har förlorat var tredje krona, och statsbidragen täcker inte de faktiska kostnaderna för att folkhögskolorna ska kunna bedriva sin verksamhet med god kvalitet.

I mitt hemlän Västerbotten resulterar det i att de allmänna kurserna vid folkhögskolan i Vindeln och Lycksele riskerar att läggas ned under nästa år.

Individer som inte kunnat fullfölja studier på gymnasiet eller av andra anledningar hamnat i utanförskap

och nu med hjälp av folkhögskolan är på väg tillbaka kommer att hamna på ruta ett igen.

Folkhögskolan är en livsnerv i vårt land för personer med funktionsnedsättningar som behöver stöd och flexibilitet, för nyanlända som behöver ett sammanhang och för en levande glesbygd. Utan folkbildning tystnar Sverige.

Vad avser regeringen att göra för att förbättra möjligheterna till folkhögskolestudier?
(Applåder)

Anf. 74 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L):

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Jag instämmer i att när man inte klarar skolan finns det stor risk att man hamnar i ett permanent utanförskap. Det bästa vaccinet mot det utanförskapet är att vi ser till att inget barn lämnas efter.

Det gäller att alla barn får det stöd de behöver i skolan för att sedan klara sig vidare i livet. Det handlar om att de klarar av grunderna i att kunna läsa, skriva och räkna.

Det är också därför vi gör om svensk skola och reformerar den från grunden. Vi ska inte ha en situation där var fjärde femtonåring inte kan läsa ordentligt. Vi ska inte ha en risk att barn inte klarar skolan och hamnar i ett permanent utanförskap.

Det bästa vaccinet mot utanförskapet är att man klarar skolan. Vårt fulla fokus är just att få fler att klara skolan.

Arbetslösa akademiker

Anf. 75 MARTINA JOHANSSON (C):

Herr talman! Arbetslösheten i Sverige är som vi tidigare har hört EU:s tredje högsta. Samtidigt utexaminerar tiotusentals ungdomar från universiteten till arbetslöshet.

I dag är akademiker en större del av gruppen arbetslösa än de med gymnasieutbildning. Akademikerna har både utbildning och i många fall en väldigt god svenska.

Centerpartiet har en reformagenda för hur vi ska få fler jobb samtidigt som utsläppen ska bli lägre. Regeringens politik hittills har varit tvärtom: Jobben har blivit färre och utsläppen har ökat.

Min fråga till arbetsmarknadsminister Johan Britz är: Vad är ministerns och regeringens svar till de akademiker som är arbetslösa och där en stor del har kommit in i kategorin långtidsarbetslösa?
(Applåder)

Anf. 76 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Herr talman! Tack, Martina Johansson, för frågan!

Regeringen sjesätter nu steg för steg den plan vi har för att bryta lågkonjunkturen och knäcka arbetslösheten. Den arbetslöshet som ledamoten tar upp, som drabbar personer som kanske har en

universitetsutbildning eller en högskoleutbildning, är till stora delar konjunkturberoende.

Det är därför vi nu satsar rejäla resurser på att få hjulen att snurra lite fortare i Sverige. Vi ser till att det blir billigare att köpa mat och att anställa unga. Vi ser till att människor får mer pengar i plånboken. Vi ser till att det blir enklare och mer lönsamt att driva företag. Det är så vi skapar fler jobb.

Vi lever i en osäker omvärld. För ett år sedan såg vi att kurvorna började peka åt rätt håll, och sedan tillträdde Donald Trump i Vita huset. Det möter regeringen genom att satsa för att bryta den lågkonjunktur vi är inne i.
(Applåder)

Hälsoaspekter vid reglering av barns användning av sociala medier

Anf. 77 JACOB RISBERG (MP):

Herr talman! Frågan om åldersgränser för barn och unga på sociala medier har diskuterats flitigt på senare tid. Det finns många aspekter på det – från teknisk säkerhet till barns rätt att uttrycka sig i olika sammanhang. Det handlar om alltifrån de stora techbolagens ansvar för moderering till vetenskapliga undersökningar och synpunkter på långa pass på sociala medier och ständigt påfyllning av nya inlägg.

Neurovetenskapen har börjat nå någon form av konsensus om frågorna. Sammanfattningsvis kan man säga att påfallande många ser att ständiga dopaminkickar som belöning definitivt inte är vad våra hjärnor har utvecklats för.

Min fråga till socialminister Jakob Forssmed är: Hur kommer ministern att säkerställa att genuina hälsoaspekter kommer att vägas in i fortsatta diskussioner om eventuell lagstiftning eller andra former av begränsningar eller regleringar?

Anf. 78 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Tack, Jacob Risberg, för en oerhört angelägen fråga!

Hälsoaspekterna är hela grunden till mitt och regeringens engagemang i detta. Vi såg att det händer någonting inte minst i de sociala medierna och den extremt långa skärmtid som svenska barn och unga har.

Det handlar om de intryck man får och de algoritmer som leder in i alltmer extremt innehåll som är beroendeframkallande. Det leder till att man ständigt matas med nya, omfattande och mer extrema intryck.

Detta är skälet till att vi driver ett stenhårt arbete för EU ska sätta ökad press på techbolagen att få bort algoritmerna och skapa säkra miljöer för barn och unga.

Vi har tillsatt Utredningen om en åldersgräns på sociala medier. Vi tog fram rekommendationer till svenska föräldrar och andra vuxna för att få en rimlig hållning till det som vi bara har låtit hända under mycket lång tid.

Hälsoaspekterna kommer att väga mycket tungt i detta. Jag noterar också var forskningen är någonstans. Neurovetarna säger en sak medan det finns en del andra som talar om andra perspektiv som jag tycker ska sjunka undan lite, och man ska fokusera på riskerna som finns.

Regeringens arbetsmarknadspolitik

Anf. 79 SAILA QUICKKLUND (M):

Herr talman! Min fråga går till arbetsmarknadsminister Johan Britz.

För fjärde månaden i rad sjunker nu arbetslösheten, även ungdomsarbetslösheten. Även varslen minskar. Och Boverket meddelade i dag i nyheterna att de ser en ljusning för bostadsbyggandet, med 32 000 nya bostäder i år och 35 000 nästa år. Det är bra för jobben. Vi vet också att inflationen har gått ned, från 10 procent 2022 till 2,3 procent i dag.

Min fråga till ministern är: Hur går regeringen vidare för att förstärka de här positiva effekterna på arbetsmarknadsområdet?

Anf. 80 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Herr talman! Tack, Saila Quicklund, för denna fråga!

Ja, det finns vissa tecken på att det håller på att vända i svensk ekonomi. Men jag vill vara tydlig med att det är för tidigt att ropa hej. Vi behöver fortsätta denna agenda för att det ska bli mer pengar i plånboken, för tydligare krav på dem som inte arbetar i dag och som inte har försörjt sig själva under lång tid och för att satsa på utbildningar som leder till jobb. Det är vägen framåt vid lång lågkonjunktur, men det är också vägen framåt om det är så att konjunkturen nu vänder.

Vi ser vissa positiva tecken, men vi kan inte ropa hej än.

Antisemitism i skolan

Anf. 81 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Herr talman! Jag vill rikta min fråga till utbildnings- och integrationsminister Simona Mohamsson.

Skolan ska vara en plats där man får kunskap och utvecklas utifrån sina egna förutsättningar. För att det ska vara möjligt bör skolan vara en trygg plats där ingen elev ska utsättas för hot och trakasserier. Dock har Skolverket och Diskrimineringsombudsmannen nyligen presenterat rapporter som visar att antisemitism förekommer på olika sätt i Sveriges skolor. I skolorna utsätts judiska elever för både hot och trakasserier. Man vet också att unga judar döljer sina judiska symboler för att undvika påhopp.

Det här är allvarligt. Vi måste bekämpa och bemöta denna otäcka trend i vårt samhälle.

Herr talman! Mina frågor är därför: Hur ser ministern på denna oroväckande situation och utveckling vad gäller antisemitism inom skolan? Och vilka möjliga åtgärder ser ministern för att säkerställa alla

elevers, speciellt de judiska elevernas, trygghet när det gäller hot och trakasserier?

Anf. 82 Utbildnings- och integrationsminister
SIMONA MOHAMSSON (L):

Herr talman! Tack, ledamoten, för denna mycket viktiga fråga!

Det är ett samhällsmisslyckande att judiska elever måste dölja sin identitet eller välja bort skolor för att känna sig trygga. Antisemitismen har ingen plats i Sverige, i vårt samhälle eller i den svenska skolan. Det är helt uppåt väggarna att det finns skolor som inte ens vågar uppmärksamma Förintelsens minnesdag. Vuxenvärlden kan inte backa undan.

Regeringen har gett Forum för levande historia i uppdrag att ta fram stödmaterial och genomföra kunskapshöjande insatser mot antisemitismen. Regeringen har även gett Göteborgs universitet och Segerstedtinstitutet i uppdrag att stärka arbetet för att sprida kunskap och arbetsmetoder mot antisemitism, för att motverka det i skolan. Det arbetet är otroligt viktigt för oss. (Applåder)

Vårdens kompetensförsörjning

Anf. 83 ANNA VIKSTRÖM (S):

Herr talman! Nyligen kom en rapport från Arbetsmiljöverket om hälso- och sjukvården som visar på brist på personal och brister i arbetsmiljön. Men det har länge varit tydligt att det behöver vidtas åtgärder för vårdens långsiktiga kompetensförsörjning.

Nationella vårdkompetensrådet lämnade sin nationella plan för kompetensförsörjning inom hälso- och sjukvården till regeringen i maj 2024. Jag har försökt ta reda på om regeringen har vidtagit några av Nationella vårdkompetensrådets föreslagna åtgärder som var riktade direkt till regeringen och i så fall vilka. Men det har varit svårt att få klarhet. Exempel på åtgärder är en nationell samordning av fortbildning, ett nationellt ledarskapsprogram för chefer och avtal för vårdvetenskaplig forskning, utbildning och lärande.

Min fråga till socialministern är: Vilka åtgärder som Nationella vårdkompetensrådet har föreslagit till regeringen kommer regeringen att genomföra? (Applåder)

Anf. 84 Socialminister JAKOB
FORSSMED (KD):

Herr talman! Tack, ledamoten, för en angelägen fråga!

Förslagen från Vårdkompetensrådet är viktiga bidrag för att besvara en helt central fråga gällande vårdens kompetensförsörjning. Jag är också glad att vi i Vårdansvarskommittén tar steg tillsammans för att staten i framtiden ska ta ett större ansvar för vårdkompetensfrågorna och kompetensförsörjningen.

Majoriteten av förslagen är ju förslag som riktar sig till huvudmännen i vården och andra organisationer. Men det finns också förslag på vad ytterligare staten kan göra på området.

I budgetpropositionen för 2026 presenterade regeringen en förstärkt värdsatsning för att stärka kompetensförsörjningen på kort och lång sikt. Vi avsätter nu 450 miljoner under 2026, 2027 och 2028 för detta ändamål och för mer styrningsinsatser. Vi kommer att återkomma till exakt hur denna satsning ska utformas. De här förslagen finns förstås med i beredningen av den satsningen.

(Applåder)

Elevers kunskap i svenska språket

Anf. 85 ANDERS ALFTBERG (SD):

Herr talman! Min fråga går till utbildnings- och integrationsminister Simona Mohamsson.

För första gången har Skolverket publicerat resultat som visar hur mycket elever lär sig på ett läsår, utifrån det som mäts i Timss. Resultatutvecklingen i matematik och naturvetenskap är positiv för majoriteten av de svenska eleverna. Men för de allra mest lågpresterande eleverna sker däremot en negativ utveckling. Resultaten stärker bilden av att problemen i svensk skola huvudsakligen är ett migrationsproblem.

Vilka åtgärder vidtar regeringen för att stärka kunskaperna i svenska språket, så att fler elever kan klara av sina studier?

Anf. 86 Utbildnings- och integrationsminister
SIMONA MOHAMSSON (L):

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Den svenska skolan har stora utmaningar. De tydliga resultaten från Timss men också andra studier visar att kunskapsresultaten behöver förbättras. Studieron visar sig vara en viktig aspekt i detta. Det visar resultaten från både Timss och Pisa.

Därför lägger vi nu om och skapar en kunskapskola där tryggheten och studieron i svenska klassrum är i fokus. Utredningen om trygghet och studiero har bland annat föreslagit att det ska bli enklare för lärare att visa ut elever som inte betar sig, att skolan ska arbeta med förväntansdokument med både elever och föräldrar och att det ska bli enklare för skolor att omplacera elever som behöver extra stöd eller stöd.

I budgetpropositionen har regeringen avsatt medel för att genomföra de förslagen. Det är centralt för oss. (Applåder)

Tandvård och tillägget till landsbygdskommuner

Anf. 87 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Herr talman! Den största utmaningen i svensk tandvård i dag är tillgängligheten. Till stor del handlar det om att det är svårt med kompetensförsörjningen, både hos folktandvården och de privata praktikerna. Att få personal till mottagningar som ligger långt ifrån utbildningsorter och storstadsområden är extra svårt.

Av den anledningen var förväntningarna höga på förslaget i tandvårdsreformen om att kompensera kommuner utanför storstäderna med ett extra ekonomiskt tillägg. Landsbygdskommuner som Åre, Vetlanda och

Hylte skulle få 20 procents tillägg. Blandade kommuner som Nybro, Falkenberg och Kiruna skulle få 10 procent. Men av detta blev det ingenting.

Det har skylts på statsstödsreglerna, men i vanlig ordning handlar det kanske mer om regeringens bortprioritering av Sveriges landsbygder.

Min fråga till socialtjänstministern är: Kommer det att komma ett ekonomiskt tillägg till våra landsbygdskommuner?

Anf. 88 Socialminister JAKOB
FORSSMED (KD):

Herr talman! Regeringen genomför den största satsningen på kompetensförsörjning i svensk tandvård i mannaminne. Vi satsar nästa år 400 miljoner kronor på att skapa platser i verksamhetsförlagd utbildning. Vi satsar pengar på att studentklinikerna ska kunna ta emot fler patienter på ett bättre sätt. Det gör vi för att stärka kompetensförsörjningen.

Ledamoten Bergenblock har helt rätt i att regeringen nu rullar ut den största tandvårdsreformen på decennier, för att skapa förutsättningar för att äldre med sämre munhälsa också ska få tandvård.

Vi har fortsatt ambitionen att man i gles- och landsbygd ska ha ett särskilt tillägg för att också där öka tillgängligheten till tandvården.

Våra ambitioner är mycket klara. Vi gör de stora reformer som Centerpartiet inte måktade med under sitt samarbete med Socialdemokraterna. Vi gör det för att fler ska ha tillgång till tandvård.

Det här arbetet ligger fast. Men som ledamoten konstaterar är vi med i det som heter EU. Ibland gör det att saker och ting blir lite mer komplicerade när man ska ha saker och ting på plats. Jag önskar ibland att det inte vore så, men nu är det så. Vi har fortfarande ambitionen att klara uppgiften.

(Applåder)

Följderna av migrationspakten

Anf. 89 MAGNUS RESARE (M):

Herr talman! För mig är migrationspakten en av den här mandatperiodens riktigt stora framgångar. Jag har förstått att Sveriges linje är att vi ska bidra finansiellt snarare än genom omfördelning av flyktingar som befinner sig i andra länder. Jag tycker personligen att det är bra. Vi svenska politiker har faktiskt en skyldighet att hålla nere migrationen till Sverige till dess att vi har fått ordning på både integrationen och vårt land.

Samtidigt höjer delar av oppositionen nu rösten för att vi ska välja den andra vägen och i stället omfördela flyktingar från andra länder hit till Sverige. Jag skulle därför vilja fråga migrationsministern vilka han tror att konsekvenserna kan bli om vi väljer den vägen.

Anf. 90 Migrationsminister JOHAN
FORSSELL (M):

Herr talman! Jag tackar Magnus Resare för frågan. Det stämmer att vi är mitt uppe i en stor omläggning av svensk migrationspolitik. Vi väntas i år få det lägsta

asylmottagandet sedan 1996. Om man räknar in även anhöriginvandring och kvotflyktingar väntas vi få det lägsta mottagandet sedan 1985 – ja, faktiskt så långt tillbaka som vi över huvud taget har statistik för. Det är alltså verkligen en stor förändring.

Det är dock en förändring som står i bjärt kontrast mot många andra EU-länder, där flyktingkrisen fortfarande gör sig påmind. Europasamarbetet är viktigt i många delar, inte minst för att hantera migrationsfrågor. Att vi äntligen lyckades få pakten och dess genomförande på plats var en stor framgång under det svenska EU-ordförandeskapet.

På EU-mötet i veckan gav vi beskedet att det för Sveriges del inte kommer att vara aktuellt att ta emot fler asylsökande genom omfördelning; i stället ska vi bidra ekonomiskt. Att ta emot fler asylsökande, som vissa oppositionspartier vill, skulle förvärra integrationsproblemen. Det är faktiskt en rent ansvarslös politik.

(Applåder)

Stödet till kooperativ utveckling

Anf. 91 AZADEH ROJHAN (S):

Herr talman! Min fråga är av allmänpolitisk karaktär och går till Simona Mohamsson.

I veckan beslutade regeringen om en ny förordning som upphäver den tidigare förordningen om stöd till kooperativ utveckling. Det innebär att kooperativa organisationer som till exempel Coompanion, som skapar lokala jobb, hjälper människor att starta företag tillsammans och stärker både demokrati och lokal ekonomi, riskerar att stå utan statligt stöd från 2027.

FN har utsett 2025 till Kooperationens år för att uppmärksamma Kooperationens viktiga roll för ekonomisk utveckling, social inkludering, fattigdomsbekämpning och hållbarhet. Budskapet är: Kooperation bygger en bättre värld.

Men som sagt väljer i stället regeringen nu att avveckla stödet till kooperativ utveckling. Jag undrar hur regeringen motiverar detta beslut.

(Applåder)

Anf. 92 Utbildnings- och integrationsminister
SIMONA MOHAMSSON (L):

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Jag tror att det är avgörande för Sverige att vi i den här tuffa tiden fortsätter att vända på utvecklingen, så att fler känner hoppfullhet, fler vågar investera i Sverige och fler vågar både drömma och nå sina drömmar. Det tror jag att man gör bäst genom att göra det enkelt för fler att nå sina drömmar. Det gör man genom regel-förenklingar på kommunal nivå och genom att göra det enklare för fler företagare och fler entreprenörer att välja att samarbeta med andra. Det ska inte vara krångligt att samarbeta med andra, starta företag och vara med och investera i Sverige. Vi kommer att fortsätta arbeta med att se till att det blir enklare för fler att nå sina drömmar. Fler kommuner ska backa undan och ge

plats för dem som har innovationskraft. Vi vågar satsa på Sverige.

Ideologiska inslag i förskolan

Anf. 93 SARA GILLE (SD):

Herr talman! Förskolan ska vara en trygg plats där barn får vara just barn. Därför är det väldigt oroande när förskolor introducerar prideteman för mycket små barn samtidigt som flickor i samma verksamhet bär slöja av skäl som handlar om kontroll och könsrelaterade begränsningar. Det här innebär att förskolan både sexualiserar barnkulturen genom vuxenidentitetspolitik och accepterar hedersnormer utan att reagera. Detta skapar en inkonsekvent och otrygg värdegrund för barnen, som möter helt motsatta signaler.

Hur avser utbildnings- och integrationsministern att säkerställa att förskolan inte blir en arena för vuxnas identitetspolitik utan en miljö som fokuserar på barns trygghet och frihet från både prideaktivism och hederskulturella klädkrav?

Anf. 94 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L):

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Vi tog över efter åtta förlorade år i integrationspolitiken och lade om den från magkänsla och rena gissningar till att vi ska ha fakta på bordet och tydligt visa att det finns vissa saker vi inte förhandlar om.

Våra svenska värderingar är något som är världsunik och som vi behöver slåss för varje dag. Inte minst gäller det barn och unga och tjejer. Det är därför vi har accelererat upp arbetet mot hedersförtryck, både i skolan och i förskolan men även i samhället. Det är avgörande att förebygga och att se till att kunskapen finns hos personalen i förskolan. Det är också viktigt att vi väldigt tydligt och med samhällets fulla kraft möter dem som upprätthåller hedersförtrycket. Det gör vi genom att visa att vi inte kompromissar med de värderingar vi har.
(Applåder)

Konsekvenserna av ett höjt lönegolv

Anf. 95 ANNA LASSES (C):

Herr talman! Förra gången regeringen höjde lönegolvet blev många av städföretagen av med 30 procent av sin befintliga personal. Nu ska regeringen höja det igen, med målet att framför allt kvalificerad arbetskraft ska få komma till Sverige.

Problemet är att inte heller kvalificerad arbetskraft alltid har hög lön. Exempelvis är inom bristyrket kock snittlönen 31 400 kronor, det vill säga under de 33 400 som det nya golvet ska vara. Vad jag förstår blir det inte heller någon lista över bristyrken där man gör undantag.

Min fråga blir: Hur ser regeringens konsekvensanalys ut den här gången, inte minst för våra företags skull?

Anf. 96 Migrationsminister JOHAN FORSSELL (M):

Herr talman! Jag tackar Anna Lasses för frågan.

Vi befinner oss i en omställning av arbetskraftsinvandringen till Sverige. Vi kom ju från ett trasigt system som inte fungerade. Det skapade ärligt talat väldigt mycket fusk och utnyttjande av människor på svensk arbetsmarknad. En del i omställningen är att höja lönekravet. Om man vill komma till Sverige och även vill ta del av de olika välfärdstjänster som finns här i landet är det rimligt att man visar att man har en riktig försörjning på en rimlig nivå.

Vi har sagt att det ska finnas möjlighet att göra vissa undantag. Det arbetet pågår just nu. Det kommer inte att bli någon lista på 155 olika yrken. En sådan lista skulle inte gå att hantera. Det skulle byråkratiskt bli väldigt krångligt. I stället kommer det att bli mer nischat.

Samtidigt som vi gör detta skiftar vi fokus till högkvalificerad arbetskraftsinvandring inom specifika områden där det verkligen råder brist. Där tror vi att den stora framtiden för arbetskraftsinvandringen finns.
(Applåder)

Trygghet och studiero i skolan

Anf. 97 JOHANNA RANTSI (M):

Herr talman! I veckan presenterade Skolverket en ny uppföljande Timss-studie. Även den här studien pekar, liksom många före den, på sambandet mellan bristande studiero och sämre kunskapsresultat. Elever som upplever sämre trygghet och studiero presterar också sämre i de ämnen som Timss mäter, vilket är naturvetenskap och matematik. Jag vet som lärare att trygghet och studiero är helt avgörande för resultat. Jag vet också att det är en prioriterad fråga för den moderatledda regeringen.

Herr talman! Jag vill ta tillfället i akt att fråga om statsrådet Mohamsson ytterligare kan redogöra för vad regeringen gör för att stärka trygghet och studiero, så att alla elever ges möjlighet att klara sina studier.

Anf. 98 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L):

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan och även för det viktiga arbete ledamoten gör som lärare!

Det är otroligt oroväckande att det inte har skett någon progression på ett år när det gäller de elever som kan allra minst. Det finns ett direkt samband med bristen på studiero i klassrummen. Vi vet att det är de elever som har allra svårast att nå resultat och kanske inte får stöd hemifrån som behöver ordning och reda och disciplin i klassrummen.

Regeringen gör stora förändringar i svensk skola för att få mer ordning och reda i klassrummen. Det handlar om att lärare ska ha fler verktyg och kunna visa ut de elever som stör och förstör. Det handlar om att skolor ska arbeta med förväntansdokument. Allt det här är för att lägga om svensk skola så att det blir ordning och reda i klassrummen.

Arbetslösheten och tillväxten

Anf. 99 EVA LINDH (S):

Herr talman! Över en halv miljon människor är arbetslösa i Sverige just nu. Resultatet av över tre år med SD-regeringens politik är 100 000 fler i arbetslöshet. Det borde vara en mardröm för varje arbetsmarknadsminister. Det är i alla fall en mardröm för alla dem som söker jobb efter jobb.

Arbetsmarknadsministern har hela tiden hänvisat till att tillväxten har med konjunkturen att göra. Men det är ju inte upplyftande för regeringen att man ligger på EU:s bottennivå. Man underpresterar när det gäller tillväxten.

Min fråga är om arbetsmarknadsministern också har funderat över hur arbetslösheten påverkar tillväxten i Sverige.

Anf. 100 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Herr talman! Tack, Eva Lindh, för frågan! Sverige har för hög arbetslöshet. Sverige har en konjunkturell arbetslöshet. Min bild är ändå att den fråga jag som arbetsmarknadsminister pratar mest om är den strukturella arbetslösheten. Den kommer vi inte åt bara för att konjunkturen vänder.

Den strukturella arbetslösheten har lite olika orsaker, men den beror på att vi har haft ett passiviserande bidragssystem, ett utbildningssystem som inte har levererat den kunskap arbetsgivarna efterfrågar och för hög asylmigration till Sverige utan att man haft kraft och resurser att lösa de integrationsutmaningar den innebär. Hela den politiken lägger vi nu om.

Vi försöker bryta lågkonjunkturen, men framför allt tar vi tag i den strukturella arbetslösheten. (Applåder)

Långtidsarbetslösas skyldighet att flytta till jobb

Anf. 101 MARTIN WESTMONT (SD):

Herr talman! ”Det finns inga jobb att söka.” Det hör vi inte alltför sällan från vänsterkanten. Men sanningen är att det finns jobb att söka – bara inte i just det område där man bor.

Herr talman! Det är ingen rättighet att år efter år leva på andra hårt arbetande medborgares arbete, utan människor måste ta personligt ansvar för att försörja sig själva och sin familj. Arbetsmarknadsministern har tidigare lyft fram att långtidsarbetslösa ska vara beredda att flytta dit jobben finns, och han är beredd att göra mer för att så ska ske. Statsrådet har pekat ut en riktning.

Hur går vi nu vidare för att människor som under många år levt på bidrag ska ta personligt ansvar och flytta till en region där man blir erbjuden ett arbete?

Anf. 102 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Herr talman! Tack, Martin Westmont, för denna fråga!

Det är precis som ledamoten ger uttryck för; Det finns jobb att söka i Sverige. Visserligen färre jobb än vad det finns arbetslösa – det ska vi vara på det klara med. Vi behöver få fart på hjulen i Sverige för att öka antalet jobb. Men kraven på både geografisk och yrkesmässig rörlighet har ökat under den här mandatperioden, och regeringen är beredd att göra mer.

En viktig del är bidragsreformen vi har genomfört i och med omläggningen av a-kassan och aktivitetsstödet. Tidigare kunde man år efter år få ett aktivitetsstöd på 22 000 kronor i månaden. Det fanns ingen bortre parentes. Enligt kollektivavtalen är 22 000 kronor i månaden ungefär den lägsta lön man kan ha i Sverige.

Det är klart att drivkraften att söka ett jobb, ett jobb på annan ort eller en utbildning som leder till jobb har varit alldeles för svag hittills i vårt land. Det ändrar vi på nu.

(Applåder)

Utredningar efter suicid

Anf. 103 THOMAS RAGNARSSON (M):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Jakob Forssmed.

Vi närmar oss en högtid som många ser fram emot, men det finns grupper i samhället som inte har denna förväntan. Det kan till exempel bero på ensamhet, missbruk och/eller psykiskt dåligt mående.

Inrättandet av en nationell handlingsplan för psykisk ohälsa och suicidprevention har mottagits väl runt om i landet. Som ett fortsatt led i denna handlingsplan föreslår regeringen en ny lag som möjliggör utredningar efter suicid. Kommer tidsplanen för arbetet med den nya lagen att hålla? Vilka är statsrådets förväntningar på den nya utredningsfunktion som möjliggörs?

Anf. 104 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Tack, ledamoten Ragnarsson, för en mycket angelägen fråga!

Vi rullar ut en stor mängd åtgärder för att på olika sätt främja psykisk hälsa och motverka självmord. Jag vill särskilt nämna Hjälpplinen med telefonnummer 90 390. När livet är som mörkast finns det professionell personal som tar emot, lyssnar och stöttar, dygnet runt, alla dagar i veckan.

Vi gör stora satsningar på vuxenpsykiatri och inom bup. Ingen regering har någonsin satsat lika mycket som vi.

Den funktion ledamoten nämner kommer att vara väldigt viktig för att lära mer och förhindra suicid i framtiden. Regeringen fattade beslut om en lagrådsremiss förra veckan. Allt går enligt tidsplanen, så funktionen kommer att vara på plats den 1 juli nästa år. Det tror jag kommer att innebära att vi som samhälle blir bättre på att se personer i utsatta situationer och hjälpa dem att hitta hopp. Om de inte kan det själva ska vi kunna vara ett ställföreträdande hopp för dem.

(Applåder)

Gromning och återkallande av medborgarskap

Anf. 105 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Herr talman! I Storbritannien har staten vid upprepade tillfällen återtagit medborgarskapet från personer som gjort sig skyldiga till grova organiserade sexualbrott – det som ofta benämns gromning. Dessa individer har genom systematiskt utnyttjande av barn och kvinnor visat att de inte respekterar det samhälle vars medborgarskap de fått.

Det är viktigt att påpeka att Storbritannien har samma konventionsåtaganden som Sverige när det gäller medborgarskap och statslöshet. Ändå har landet funnit en rättsligt hållbar väg att skydda sina medborgare genom att dra tillbaka medborgarskapet från de grövst kriminella.

Min fråga är om migrationsministern anser att även Sverige bör kunna återta medborgarskapet från personer som döms för grova organiserade sexualbrott.

Anf. 106 Migrationsminister JOHAN FORSSELL (M):

Herr talman! Tack, Nima Gholam Ali Pour, för frågan! Jag är medveten om det brittiska systemet. Det finns en utredning som arbetar med att se över möjligheten att återkalla det svenska medborgarskapet från den som har dubbla sådana och hotar statens vitala intressen, till exempel är gängkriminell. Det finns även en parlamentarisk grupp kopplad till detta.

Jag tycker inte att man ska utesluta någonting. Det är mitt svar på ledamotens fråga. Jag vill också sätta detta i ett större sammanhang. Vi gör väldigt stora förändringar för att öka medborgarskapets betydelse.

Jag vill att man ska vara stolt över att vara medborgare i Sverige, och stolt blir man ju först när man har behövt anstränga sig för någonting. Att man kan bli medborgare i Sverige utan att kunna ett enda ord svenska är vansinne. Nu förändrar vi det.

Vi inför en möjlighet att återkalla medborgarskap men också krav på kunskaper i svenska språket och i samhällskunskap, att man inte ska ha begått några brott och även att man har en egen försörjning. Det är viktiga, rimliga förändringar som lägger grunden för ökad betydelse av det svenska medborgarskapet.

(Applåder)

Rätt till stöd för elever med särskilda behov

Anf. 107 CECILIA GUSTAFSSON (M):

Herr talman! Min fråga går till utbildnings- och integrationsminister Simona Mohamsson.

Kommunerna har som huvudmän ansvar för skolorna och att skolorna ger eleverna det stöd som de behöver. Rektor bär ansvaret för den dagliga verksamheten. Många kommuner, så även min egen hemkommun Trollhättan, ser ett ökande antal elever som är i behov av olika former av stöd. Det gäller både elever med neuropsykiatriska funktionsvariationer och elever i anpassad grundskola. Rätt stöd är helt avgörande för

att de här eleverna ska nå kunskapsmålen och i framtiden kunna etablera sig i samhället.

Jag vill därför fråga ministern hur regeringen hittills har arbetat för att stärka förutsättningarna för huvudmännen och skolorna för att möta det ökade elevunderlaget. Avser ministern att vidta ytterligare åtgärder för att förbättra likvärdigheten och säkerställa att alla barn får det stöd de behöver i tid?

Anf. 108 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L):

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Det är otroligt viktigt att vi har en skola som är redo att möta alla elever och ge dem förutsättningar att klara resten av livet. Just därför gör vi om stödsystemet i den svenska skolan. Alldeles för länge har skolan varit präglad av en inkluderingstanke som har lett till exkludering. De barn som behöver allra mest hjälp hamnar längst bak i klassrummet med hörselkåpor och en stressboll. Så ska det inte vara. I stället ska de få det stöd de behöver, antingen i mindre grupper eller enskilt. Utöver detta gör vi också om speciallärarutbildningen. Vi vill ha fler speciallärare som jobbar direkt med elever.

Det här kommer att vara viktiga delar utöver att se till att våra klassrum präglas av ordning och reda, för det är någonting som de här eleverna är i extra stort behov av. Det är prioriteringen för den här regeringen. (Applåder)

Frågestunden var härmed avslutad.

§ 8 (forts. från § 6) Areella näringar, landsbygd och livsmedel (forts. MJU2)

Anf. 109 HELENA LINDAHL (C):

Herr talman! Jag börjar med att hänvisa till Centerpartiets särskilda yttrande. Vi har ju vår egen skuggbudget som vi helst skulle vilja få genomförd, men det går inte just nu. Ett särskilt yttrande kan vi i alla fall ha.

De senaste åren har det visat sig att pandemier, krig och störningar i viktiga leveransrutiner har en väldigt påtaglig förmåga att skapa störningar. Det utgör en stor risk för ett land som Sverige, eftersom vi importerar väldigt mycket mat; varannan tugga brukar man säga. I en krigssituation kommer det här inte att hålla måttet.

Herr talman! Vi behöver helt enkelt fler jordbrukare, vilket flera av mina kollegor har varit inne på i dag. Vi behöver också en mer decentraliserad produktion som effektivare kan försörja landet med livsmedel. Det skulle för övrigt vara önskvärt även i fredstider, eftersom det kan främja landsbygdsutveckling, lokal tillväxt och jobb.

Utvecklingen i Sverige har dessvärre under en lång tid varit den omvända. Antalet jordbrukare har minskat. De små jordbruken har slagits ut till förmån för enskilda större producenter, och vårt importberoende

har ökat. Detta, herr talman, är inte en naturlag. Det är ett aktivt val som Sverige har gjort.

Genom att man staplat avgiftsbelagd byråkrati och skatter i alla delar av livsmedelskedjan, hela vägen från jord till bord, har lönsamheten hos bönderna tunnats ut. Man skulle kunna säga att staten har behandlat jordbruket som en mjölkko, vilket genom den statliga iveren att pressa ut sista droppen har skapat en alltmer utmärglad och undernärld sektor för varje år som går. Det här har varit ett stort misstag, och det gör svenska folket sårbart på ett sätt som är oacceptabelt.

Herr talman! Dessvärre verkar vi ha en lång väg att vandra mot bot och bättring. Företrädare för Centerpartiet har stått i den här talarstolen förut. Jag har försökt att även i utskott lägga fram förslag för Centerpartiets räkning om att vi ska utreda statens pålagor, skatter och avgifter i livsmedelskedjans alla led.

Vi har föreslagit reformer som ökar lönsamheten i jordbruket och stärker svenska bönders konkurrenskraft. Det har tyvärr röstats ned varje gång, men jag vet ju att man får tjata och återkomma många gånger i politiken. Kanske kan det få genomslag. Vi hade nyligen ett möte med en mjölkproducent där hemma som tyckte att det här var ett bra förslag. Då sa jag: Då får ni gärna ta med er det in i politiken så att det inte enbart kommer från Centerpartiet.

Men jag tycker ärligt talat att det är konstigt att staten ska mjölka bonden i alla led fram till affären och även när du betalar din mat. För varje krona eller varje hundring som du handlar för på affären är det bonden som får den minsta delen av kakan. Den statliga momsen på maten drar in mer pengar än vad bonden gör. Då är det någonting som är fel.

Att bönderna får för lite betalt är en viktig förklaring till att jordbruket nu befinner sig i en utförsbacke. Det är förhållanden som politiker har skapat, och vi har också möjlighet att backa bandet – om vi vill.

Tidigare var det någon som tog upp det här med att jordbruket skulle vara ett särintresse. Jag tror att det var min kollega Magnus Oscarsson. Svensk försvarsförmåga har beskrivits som ett sådant. Verklighetens prövningar har gjort att beslutet har åldrats riktigt dåligt. Men tyvärr har svensk landsbygdspolitik under decennier, herr talman, också betraktats som ett särintresse för enstaka skogsägare, för mjölkbönder och för LRF, trots att näringarna sysselsätter hundratusentals människor och starkt bidrar till välbefinnande. Dessutom är de helt avgörande för hur Sverige fungerar i dag, men än mer i framtiden.

Enligt mig har Sverige gjort en politisk felprioritering som är stöpt i samma naiva form som försvarspolitik. Försöker man se runt hörnet inser man relativt snabbt att det riskerar att få långtgående konsekvenser.

Herr talman! Lönsamheten för svenskt jordbruk har länge varit låg. Under decennier har vi haft en utslagning av lokala jordbruk, inte minst i norra Sverige som jag själv kommer ifrån. Där är självförsörjningsgraden 25–30 procent. Antalet gårdar har i Norrmejeriers upptagningsområde minskat med 40 procent de senaste 15 åren. Det här är att exponera sig för risk i

tider av kris eller krig. Att vi behöver högre självförsörjningsgrad är vi överens om, men för att kunna möta kriser behöver vi också fler jordbruk och fler lokala värdekedjor som är mindre transportberoende.

Ni vet att EU har väldigt höga klimatambitioner. Sverige vill gärna gå i främsta ledet när vi får olika propåer därifrån. Vi ska med andra ord bygga, tanka och konsumera mer förnybart. Ska det fungera krävs en omfattande produktion av förnybar råvara. Det tror jag att alla behöver vara överens om.

Med rätt politiska förändringar kan konkurrenskraften stärkas. Lönsamheten kan öka och jordbruket växa. De är grundbultar i att stärka svensk försvarsförmåga genom bättre självförsörjning. På samma sätt är det en grundförutsättning för förnybar produktion. Men då måste de gröna näringarna uppvärderas och betraktas som samhällsviktiga funktioner. Det går visserligen att se det som en utmaning, men det går minst lika bra att se det som en oförlöst framtidspotential.

Men hur ska vi nå dit? Det finns några vägar dit, och jag tänkte räkna upp dem.

En väg är att stärka äganderätten. Den frågan har vi varit inne på många gånger i kammaren, och det finns utredningar som nu är ute på remiss. En del är på gång, vilket är bra.

Men staten har ändå inte under lång tid tagit ansvar för att bygga en relation mellan ansvarig myndighet och ägare av egendom där frihet under ansvar är utgångspunkten. I dag tvingas skogsägaren i många fall att förhålla sig till helt utomstående aktörers agendor, framtvingade juridiska processer och alla de kostnader som kommer med dessa.

En annan väg är leveransen inte minst av Artskyddsutredningen, som vi har väntat på länge. Jag trodde att tomten skulle komma med den förra året, och vi får hoppas att tomten kanske har med sig något den här gången.

Det här är nog den enskilt viktigaste frågan just nu för skogsägare i Sverige. Utredningen har dragit ut på tiden. Det blir lite tydligt i överkant, men när vi övriga är stressade uppfattar jag inte att ministern känner någon omedelbar brådska att agera. Men jag hoppas att jag har missuppfattat och att utredningen läggs fram så snart som möjligt.

En annan väg, som jag har varit inne på tidigare, är att regeringen skulle kunna utreda att minska de statliga kostnadspålagorna i hela livsmedelskedjan. Man kan inte betrakta jordbruket som bara en skattebas i mängden – inte enligt Centerpartiets uppfattning.

Vi behöver våga höja ambitionerna. Sverige skulle behöva ha tydliga mål för produktion av förnybar råvara från både skogs- och jordbruk. Vad menar jag med det? Vi säger gärna att vi vill ha mer biodrivmedel, ska fasa ut plasten och så vidare. Men utan karta är det meningslöst. Vi säger hela tiden att vi har en massa fina mål, men hur ska vi nå dit? En sak är att man kan effektivisera skogsbruket. Vi behöver helt enkelt ta ut mer skogsråvara för att få de förändringar och uppfylla de mål som vi önskar. Allt annat innebär i ärlighetens namn – exempelvis med plockhuggning, som

några i salen har varit inne på tidigare – färre jobb på landsbygden, en försämring för klimatet och inte ett gynnande av Sverige som exportland. Jag tror att förslagsställarna inte har tänkt på detta. I stället kommer vi att få importera mer fossilt, och vi kommer i stället att få använda plast, metall och glas.

Sverige kan göra de gröna näringarna till ett centralt nav för grön omställning, förnybar produktion och ekonomiskt värdeskapande för våra landsbygder. Det är inte en naturlag att jordbruk ska gå dåligt, att skogsägande ska vara osäkert, utsatt och byråkratiskt samt att industrin ska vara orolig över vilka förnybara mångmiljardinvesteringar man ens vågar göra. Det är snarare en bieffekt av att svensk politik länge har betraktat basen för vår krisberedskap och motorn för all förnybar produktion som särintressen.

Herr talman! Den glada nyheten är att vi faktiskt kan ändra på detta. Genom att uppvärdera landsbyggens gröna näringar gör vi oss själva tryggare, rikare och till en global tillgång i en värld som efterfrågar fler förnybara produkter. En bonus är att kommande generationer av politiker slipper stå med mössan i handen och säga: Vi har varit naiva.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 16 december.)

§ 9 Energi

Näringsutskottets betänkande 2025/26:NU3
Utgiftsområde 21 Energi (prop. 2025/26:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 110 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Nu är det dags att debattera utgiftsområde 21 Energi, och jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Tidöpartierna har enats om en budget. Budgeten vi har lagt fram är en konjunkturbudget som är väl balanserad till de behov som vi ser i ekonomin och innehåller ett historiskt reformutrymme.

Vi befinner oss i en lågmäld lågkonjunktur, och då är det viktigt att säkerställa att hushållen får förutsättningar att spendera mer. Detta gör vi genom att göra det mer lönsamt att arbeta och genom att sänka skatten och momsen på flera områden. En vanlig familj får ungefär 5 000 kronor mer i månaden genom bland annat sänkt elskatt, halverad matmoms och sänkta drivmedelskostnader.

En omfattande bidragsreform kombinerat med skattesänkningar kommer att stimulera ekonomin. Vi skapar incitament för att fler ska gå från bidrag till arbete samtidigt som vi fortsätter satsningarna på att trycka tillbaka den organiserade brottsligheten med mera.

Herr talman! Det är dock energifrågor vi ska fokusera på den kommande timmen. Som bekant är energifrågorna prioriterade av såväl väljarna som

Tidöpartierna, och de utgör stommen i det gemensamma politiska projekt som våra fyra partier ägnat sig åt under denna mandatperiod, vilket även märks i denna budget.

Vi har arbetat intensivt med att lägga om kursen för energipolitiken i Sverige. Tidigare regeringars hackighet i energifrågor, hat mot kärnkraft, vindkraftsiver och bristande förståelse för energisystemets funktion har resulterat i betydligt fler utmaningar än nödvändigt.

Svenskt välstånd och svensk välfärd har möjliggjorts tack vare vårt tidigare så välfungerande energisystem. Ett välplanerat elsystem genom kraftig utbyggnad av vattenkraft och kärnkraft lade grunden för den ekonomi vi ser i dag.

Dessvärre har politiken på senare år misskött och försakat detta. Ideologi och klimathysteri har präglat energipolitiken i stället för fysik och konkurrenskraft, vilket resulterat i underhållsskuld i elnät, volatila elpriser, försämrad leveransförmåga och otillräcklig effekt när det behövs som mest.

Väderberoende kraftslag har en roll att spela i vårt elsystem, men de har byggts ut för snabbt. Utan tillräckligt med baskraft, reglerkraft, lagring och elnät har problem uppkommit.

Allt detta försöker vi nu att åtgärda såväl genom denna budget som genom alla lagstiftningsförslag, regleringsbrev, förordningar med mera som Tidöpartierna levererat på området.

Herr talman! Om jag dock ska fokusera på vad vi i dag debatterar kan jag nämna att vi i och med nästa års budget bland annat sänker elskatten. Det är första gången det sker på decennier. Vi sänker den med 10 öre per kilowattimme. Samtidigt får vi på plats ett högkostnadsskydd för höga elpriser. Det innebär att om det genomsnittliga månadspriset på el överstiger 1,50 kronor per kilowattimme, ersätts man per automatik utan krångliga blanketter med den mellanskillnad som överstiger 1,50 kronor per kilowattimme.

Samtidigt fokuserar vi på vad vi här och nu kan göra för att underlätta elsystemet genom att tillskjuta ytterligare 250 miljoner kronor till Kraftlyftet för att stötta investeringar i elnät, energilager och elproduktion.

Samtidigt som vi har hanterat det här betänkandet i utskottet bör man också nämna det faktum att Tidöpartierna nu säkerställt att Svenska kraftnät genomför en ny upphandling av strategisk reserv som kan komma på plats i mitten av januari. Det är något som sågs som utdömt för några veckor sedan.

Det som dock har fått kanske mest utrymme i medierna är att vi i budgeten har inkluderat den statliga riskdelningen för investeringar i ny kärnkraft genom att Riksgäldskontoret får lån i enlighet med lagen om statliga stöd för investeringar i ny kärnkraft. En riskreserv kommer på plats för eventuella fördyrade kärnkraftsprojekt. Ersättning för dubbelriktade differenskontrakt för nya kärnkraftsreaktorer återfinns också i budgeten.

Detta arbete har debatterats flitigt. Alla åtta partier som närvarar i denna sal tillbringade under våren några möten på Regeringskansliet tillsammans för att prata om detta och mycket annat. Vi har kunnat följa en debatt i medierna om så kallade energipolitiska förhandlingar – även om jag kanske mest bedömde det som samtal. Det är klart att det har funnits en ambition att säkerställa ett brett stöd för den energipolitiska omläggning som sker i och med denna budget.

Jag upplever att vi har kommit en bra bit på väg. Partierna tycker mer lika i energifrågor i dag än man gjorde för bara några veckor sedan och ännu mer lika än man gjorde för ett par år sedan. De här förslagen får också ett brett stöd i kammaren när vi nästa vecka voterar om dem, eftersom även Socialdemokraterna ställer sig bakom siffrorna för riskdelning vid investeringar i ny kärnkraft.

Finns det då inget egenvärde i att ha en energipolitisk överenskommelse, herr talman? Jag tror att det kan finnas ett stort värde i det. Framför allt finns det ett stort värde i att vi fortsätter att stöta och blöta argumenten på det här området och att försöka söka så brett stöd som möjligt för de åtgärder som presenteras och genomförs.

Jag tror inte att man kan titta specifikt på en överenskommelse, för de tenderar att inte hålla så länge och är väl endast värda något under den tid de gäller. Men att vi letar efter instrument för att över tid samverka i de här frågorna tror jag är viktigt och någonting som Tidöpartierna kommer att fortsätta att titta på.

De som vill ha en bred energipolitisk överenskommelse om all energipolitik vill ofta också att det ska gå snabbt i energipolitiken. Det här är ett motsatsförhållande, försöker jag bestämt att hävda. Man kan inte både vilja att politiken ska vara enig om allting och samtidigt tycka att politiken behöver göra allting snabbare. De sakerna står i direkt konflikt med varandra.

Jag tycker att åren som vi har styrt Sverige har präglats av ett högt tempo i energifrågorna. Det är ett tempo som vi aldrig hade kommit i närheten av om alla partier hade behövt vara överens innan vi gjorde någonting. Detta blir väldigt tydligt med det här utgiftsområdet.

Tidöpartierna är överens om energipolitiken. Det har vi varit länge, och det finns ingenting som tyder på att vi skulle misslyckas med att vara det i framtiden. När man däremot tittar på de olika budgetarna från de fyra oppositionspartierna kan det konstateras att Socialdemokraterna tillskjuter 100 miljoner kronor till det här utgiftsområdet. Vänsterpartiet drar bort 1 miljard kronor från utgiftsområdet. Centerpartiet adderar 583 miljoner kronor till utgiftsområdet, och Miljöpartiet adderar ungefär 12,5 miljarder mer till utgiftsområdet.

Detta innebär att differensen mellan det oppositionsparti som satsar minst och det oppositionsparti som satsar mest på utgiftsområde 21 för energi nästan motsvarar dubbla den totala summan för utgiftsområdet i statens budget. Det är också ett faktum att de flesta oppositionspartier har mer gemensamt med

Tidöpartiernas energipolitik än de har med varandra – om man utgår från deras motioner kopplade till utgiftsområde 21.

Det är ingen som vet vilken energipolitik man får om Tidöpartierna inte får förnyat mandat på valdagen. Det diffar alltså över 13 miljarder mellan de fyra oppositionspartiernas satsningar på utgiftsområde 21.

Jag vill önska lycka till, herr talman, till den som ska förklara för en väljare vad det kokar ned till om man ska samordna energipolitiken efter valet. Ingen i oppositionen kan göra det – varken i denna kammare eller i valrörelsen – och ännu mindre när det därefter blir skarpt läge.

Jag bedömer det därför vara viktigt att vi får fortsatt förtroende att leverera ansvarsfulla förslag inom både det här området och andra och att säkra en sund energipolitik, för det behöver Sverige mer än på länge.

Anf. 111 FREDRIK OLOVSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Tobias Andersson för inlägget! Det var intressant.

Jag ska börja i samma ände som ledamoten gjorde, nämligen i de bredare frågorna kring budgeten. Eftersom det togs upp här tycker jag att det är på sin plats att säga att det när riksdagens utredningstjänst jämför de olika budgetalternativen mot varandra är den budget som jag företräder, alltså Socialdemokraternas, som kommer att vara bättre för nio av tio svenskar än den som Tobias Andersson röstar igenom.

Det blir alltså mer pengar i plånboken, eftersom vi ser till att det blir rättvisa skattesänkningar och inte mest till dem som redan har det allra bäst. Vi ser också till att höja barnbidraget – som alla andra nordiska länder har gjort – och att vi har billigare läkemedel. Det är inte minst viktigt för många äldre, men Sverigedemokraterna har gjort det dyrare. Vi tycker också att man ska avskaffa karensavdraget.

När det handlar om elskatten skulle jag vilja säga att vi är med på att den sänks. Den sänks alltså från den nivå den har i dag till den nivå som var 2022 – när inte minst Sverigedemokraterna tyckte att den var alldeles för hög. Nu vill man ha beröm för att man återinför den nivå som Mikael Damberg stod för.

Det är i och för sig jättebra att högkostnadsskyddet finns med i regeringens budget, men hur det ska se ut vet vi fortfarande inte. Man lovade en förordning i höst, men den har fortfarande inte presenterats. Man ska också säga att den handlar om Kraftlyftet, som är alldeles utmärkt politik. Där ser vi att inte en enda krona av årets budget är utbetald – inte en enda krona till någon som helst åtgärd är utbetald.

Frågan är ju verkligen varför det Tobias Andersson står och pratar om i talarstolen inte händer i verkligheten.

Anf. 112 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag uppskattar det beröm som kom från Fredrik Olovsson i hans replik och det faktum att vi i dag tycker mer lika än vi gjorde för ett fåtal år sedan – eller faktiskt bara några månader sedan, när

Socialdemokraterna svängde gällande det statliga stödet för riskdelning vid nya kärnkraftsinvesteringar.

Det får dock konstateras att de som primärt tjänar på Socialdemokraternas budget är de som i dag lever på bidrag. Det är också en stor medveten omläggning av bidragspolitiken från Tidöpartierna. Man vill nu i stället skapa incitament för fler att gå från bidrag till arbete, bli en del av vår ekonomi och tillföra sina tjänster till arbetsmarknaden och säkerställa välbefinnande och välfärd även i framtiden. Det är alltså inte konstigt i sig att vi landar olika i den frågan.

Om vi hade gjort som Socialdemokraterna och valt att inte finansiera våra förslag i budgeten hade vi säkert kunnat ge mycket mer till andra, men då hade vi i slutändan också ökat belåningen kraftigt eftersom Socialdemokraternas budget enligt tjänstemännen på Finansdepartementet saknar finansiering för ungefär 50 miljarder kronor. Det är mycket pengar. Det kan man lova mycket för, om det är så att man själv inte bekostar det.

Det karensavdrag som Fredrik Olovsson nämner är ju ett tydligt sådant exempel. Det finns uppskattningar på att det skulle kosta 40 miljarder, men Socialdemokraterna låtsas att det är gratis att vältra över kostnaden på företagen i stället. Det tycker inte jag är seriös politik.

När det gäller sänkt elskatt är jag den första att säga att jag gärna hade gått hårdare åt detta. Det är känt att Sverigedemokraterna har drivit den frågan även i tidigare budgetförhandlingar.

Det sista Fredrik Olovsson nämner, om exakt hur olika stödförordningar faller ut i praktiken, är en stark anledning till att Sverigedemokraterna skulle vilja ingå i nästa regering och kunna få ett ökat inflytande vid översynen av hur olika stöd genom myndigheter och annat hanteras och faller ut i praktiken.

Anf. 113 FREDRIK OLOVSSON (S) replik:

Herr talman! Med tanke på just de problem som regeringen har är det väl snarast ett argument för att byta regering till en socialdemokratiskt ledd sådan, som dessutom alltid brukar se till att tillväxten blir högre, arbetslösheten lägre och statsfinanserna starkare. Så skulle det också bli den här gången med den budget vi har lagt på riksdagens bord. Inte minst är vårt budgetsaldo starkare än Sverigedemokraternas och regeringens. De lånar alltså mer pengar för att sänka skatten för dem som har det allra bäst.

Detta är dock en bit bort från energidebatten, ska sägas, och tiden går väldigt fort. Jag ska därför återkomma till frågan om överenskommelser och om samsyn.

Att gå snabbt fram var ett argument för att inte komma överens. Problemet är ju att det faktum att vi inte är överens också gör att saker går långsammare, att företag inte investerar och att man inte litar på att det politiska systemet levererar det man säger. Det beror på att det en mandatperiod finns en majoritet som säger någonting och nästa en annan som säger någonting annat. Ska du då ha decennielånga perspektiv på

miljardtals kronor på en osäker marknad måste politiken komma sig samman och leverera tydliga överenskommelser. Ser Tobias Andersson inte värdet av en sådan överenskommelse – egentligen för alla kraftslag?

Jag tycker också att det är intressant – för att avsluta med en mindre konfrontatorisk punkt – att Sverigedemokraterna säger sig vara öppna för någon form av energiberedning framåt. Jag tror att det är alldeles nödvändigt, för att vårda en överenskommelse om energipolitiken, att vi jobbar tillsammans över flera mandatperioder. Det är nämligen så många stora beslut som ska fattas under de här åren för att få många saker på plats att vi behöver komma ihop på ett helt annat sätt.

Men varför inte en överenskommelse först? Finns det inte ett stort värde, inte minst för näringslivet, av att vi kan göra en sådan? När Ebba Busch talar om att det är partistrategier som har sett till att det inte blir någon överenskommelse tror jag faktiskt att det är Tobias Anderssons strategier som hon tänker på.

Anf. 114 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar Fredrik Olovsson för hans andra replik.

Olovsson var med på de samtal som vi förde i våras och har också fört dialog med mig i andra sammanhang kring detta. Min uppfattning är att vi i Sverigedemokraterna gjorde vad vi kunde för att säkerställa att någonting kom på plats. Det är också ett tema som vi har pratat bilateralt om.

Med det sagt tror jag att det hade varit mycket lättare för de fyra Tidöpartierna att komma överens med enbart Socialdemokraterna. Där diffar det, som jag sa i mitt inledningsanförande, 100 miljoner kronor. Det är i sammanhanget små pengar på ett utgiftsområde. På utgiftsområde 21 diffar det 100 miljoner, om jag inte missminner mig.

Men om vi ska enas allihop ska Socialdemokraterna också ha med sig Miljöpartiet och Linus Lakso, som sitter här inne, som vill ha 13 miljarder mer på det här utgiftsområdet. Det är alltså nästan dubbelt så mycket som vad hela utgiftsområdet ligger på i dag. Då blir det väldigt svårt, tror jag, att komma överens.

Jag ser gärna ett förnyat försök för Tidöpartierna att fortsätta prata med Socialdemokraterna, och jag välkomnar den öppning som kommer från Socialdemokraterna och det faktum att man bibehåller de siffror som finns för den statliga riskdelningen för kärnkraft i sin egen budgetmotion. Det är toppen. Men jag tror att vi behöver inse något: Om Fredrik Olovssons budget i dag är underfinansierad med 50 miljarder och man ska köpa Miljöpartiet i en budgetförhandling blir den budgeten underfinansierad med nästan 63 miljarder kronor redan dag ett. Då blir det väldigt svårt att leverera utifrån de löften man har.

Anf. 115 LINUS LAKSO (MP) replik:

Herr talman! Jag får tacka Tobias Andersson för inlägget.

Tobias Andersson låter väldigt nöjd, men jag noterar att inläggen är betydligt mindre pompösa än de var i början av mandatperioden. Det kanske är för att man inte har så jättemycket att vara stolt över.

Det finns mycket att säga om elsystemet som sådant. En sak jag kan nämna är att vi har bättre nätstabilitet nu än innan vi började bygga ut vindkraft, till exempel.

Kraftlyftet nämndes. Det är en satsning som är kopierad från Miljöpartiets politik. Vi kallade det för Kraftsteget, en stor satsning på grön baskraft. Det är faktiskt en stor del av de miljarder som Tobias Andersson nämner. Vi har lagt 6 miljarder på detta. Det är väldigt efterfrågat av svensk industri, så det är en satsning som jag är väldigt nöjd med att vi har.

Vi har för övrigt suttit i sju år i regering och förhandlat, så detta kan vi lösa.

Men jag har några frågor.

Hur många kilowatt eller megawatt har Kraftlyftet genererat denna mandatperiod? Tobias Andersson var ju väldigt stolt över detta med att få till mer effekt.

Det har varit väldigt oklart hur många reaktorer den här regeringen satsar på. Är det en SMR, som egentligen Vattenfall är inne på? Är det två reaktorer, eller är det tio reaktorer? Där skulle jag vilja ha ett klagörande av Tobias Andersson, som ordförande för näringsutskottet.

Sedan vet jag inte om Tidöpartierna är så väldigt överens. Det framstår ju som väldigt splittrat när det gäller att ingå en långsiktig energiöverenskommelse. Miljöpartiet är ett av tre partier som har ingått och hållit en energiöverenskommelse och som principiellt fortfarande står bakom den.

Anf. 116 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar för inlägget och frågorna från Linus Lakso.

Först och främst ska man konstatera att Kraftlyftet inte har funnits på plats under hela denna mandatperiod. Nu tillskjuter vi mer medel för att kunna säkerställa att det levererar på riktigt under 2026.

Jag tror att det är ett bra instrument. Alldeles oavsett hur likt eller olik det är de förslag som Miljöpartiet har haft tror jag att vi kan enas om att vi behöver ha punktinsatser där elsystemet behöver det som mest. Oavsett om det innebär en satsning på nät, produktion eller lagring är det ett viktigt steg framåt i den riktningen. Jag tror att vi kan komma att se att det levererar under 2026. Jag hoppas verkligen det.

När det kommer till exakt hur många reaktorer vi ska ha får det för min del gärna byggas så många som elsystemet klarar av, sett till den konsumtion som behövs. Men den riskdelningsmodell som vi har presenterat i och med den här budgeten är tänkt att möjliggöra för det första steget på det här området. Då pratar vi kanske om effekt motsvarande två stora konventionella reaktorer. Men nu vet vi att Vattenfall tittar på tre eller fem, beroende på vilken aktör man väljer för Ringhals-sajten. Linus Lakso är också bekant med att

jag personligen gärna hade sett att man gått vidare med storskaliga konventionella reaktorer på denna sajt.

Jag vet inte om det är så mycket att skryta om i dag att Miljöpartiet står fast vid en överenskommelse, givet att många lämnade den och resultatet blev förödande för vårt elsystem. Jag skulle inte vara riktigt lika stolt över det faktumet som Linus Lakso är.

Med det sagt ser jag förutsättningar för en fortsatt fördjupad dialog på det här området. Men jag kan konstatera att jag absolut inte har någon aning om hur ni ska få ihop er energipolitik i oppositionen – om Tidöpartierna inte styr Sverige efter nästa val.

Anf. 117 LINUS LAKSO (MP) replik:

Herr talman! Då undrar jag lite grann till vad Tobias Andersson vill använda elen från reaktorerna – hur många reaktorer det nu blir.

Tobias Anderssons kollegor hänskrattade i princip här i kammaren när Northvolt gick i konkurs och otroligt många människor förlorar jobbet i Skellefteå. När det i en europeisk jämförelse och inte minst i en internationell jämförelse gavs ett otroligt marginellt stöd till Stegra, en annan stor och viktig industrisatsning i Sverige, valde man att kalla Energimyndigheten till utskottet för en utskällning.

Vad ska elen användas till? Sverigedemokraterna vill ju inte heller fasa ut den fossila energin från transportsektorn och så vidare. Det vore intressant om Tobias Andersson kunde nämna några exempel på vad elen från den nya kärnkraften ska användas till.

Apropå tidigare överenskommelser: Vi var uppe i en utbyggnadstakt för ny kraftproduktion på tre gigawatt per år när vi lämnade över regeringsmakten till Tidöpartierna. Hur går det nu? Hur många gigawatt byggs per år efter tre år med Tidöregeringen?

Anf. 118 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Herr talman! Tack, Linus Lakso, för ytterligare frågor!

Det är väl det här som skiljer oss åt. Sverigedemokraternas syn på vad elen ska gå till bygger på det egenvärde som finns i en ökad svensk självförsörjningsgrad i fråga om olika former av energi. Jag är den första att konstatera att jag ser det som någonting värdefullt. Kan vi ställa om i de processer som i dag nyttjar fossil energi, som vi inte är självförsörjande på, och kan vi fortsätta att ställa om i transportsektorn så att vi kan nyttja el som vi har producerat i Sverige i stället för drivmedel som är importerade från Mellanöstern och annat är det ett värde i sig utifrån ett svenskt självförsörjningsperspektiv och inte minst med tanke på den oroliga omvärlden.

Från den änden kommer Sverigedemokraterna in i debatten kring grön omställning. Miljöpartiet kommer in i den andra änden, där man bara ska räkna CO₂-utsläpp och tro att det spelar någon som helst roll ifall vi blir nettonollutsläppare i morgon eller ifall EU blir det om tio, fem eller femton år. Det tycker inte Sverigedemokraterna är lika viktigt. För oss handlar det om

självförsörjningsgrad i fråga om något så viktigt som energi.

Mot den bakgrunden motsätter vi oss inte en omställning av vare sig transporter eller industrier, men det måste kunna ske i ett tempo som gör att vi inte förlorar vår konkurrenskraft och inte slösar bort våra begränsade resurser.

De två företag som Linus Lakso och alla andra som hela tiden hejar på den gröna omställningen alltid lyfter är Stegra och Northvolt. Jag tror snarare att den stora och viktiga omställningen sker i alla andra företag – i de små, medelstora och hyfsat stora företagen, inte i ideologiskt utpekade prestigeprojekt som har blåsts upp av de olika klimathysteriska stödformer som Miljöpartiet förledde Socialdemokraterna att implementera i Sverige. De gröna bubblor som Linus Lakso ytterst personligen blåste upp spricker nu, och det blir jobbigt.

Anf. 119 FREDRIK OLOVSSON (S):

Herr talman! I energipolitiken ligger några av de mest avgörande framtidsfrågorna för Sverige.

Att bygga och utveckla energisystemet är inte ett mål i sig utan i huvudsak ett verktyg för att uppnå något annat – exempelvis värma och lysa upp våra hem, driva våra industrier, sänka våra utsläpp, komma ur vårt beroende av importerad fossil energi, förbättra näringslivets konkurrenskraft samt ge möjligheter till vår industri att utvecklas och skapa nya jobb och välfärd. Hur politiken utformas är dessutom väldigt viktigt för om svenska hushåll ska kunna betala sina räkningar varje månad. Effektivitet och låga kostnader är alltså centralt i det här arbetet.

När vi nu står mitt i ett väldigt dåligt geopolitiskt läge där industriell produktionsförmåga innebär både en säkerhet och jobb och där fossilfrihet bygger konkurrenskraft och försörjningsberedskap är det tydligt att Sverige borde rusa framåt. Vi borde vara landet dit investeringarna söker sig. Vi borde vara landet där ny teknik testas och där tillväxten och jobben går starkt.

Så är det dock inte. Man får ändå säga att Tidöregeringen och Sverigedemokraterna har låtit mandatperioden gå förlorad när det gäller omställning för industri, tillväxt och jobb. I stället för ny kraft ser vi, precis som vi hörde i replikskiftet före mitt anförande, ett kraftigt fall när det gäller nyinvesteringar i elproduktion.

Det är inte så konstigt, för villkoren för inte minst havsvindkraften har försämrats. Pengarna till vindkraftskommuner betalas inte ut trots att de utlovas, och incitament för närboende finns inte på plats flera år efter det att utredningen var klar. Tillståndsprocessen är fortsatt rättsosäker och långdragen; regeringen har till och med dragits inför EU-domstolen därför att den inte har kopplat tillståndsprocesserna så som man är ålagd att göra. Sverige riskerar alltså böter på grund av regeringens senfärdighet.

Energieffektivisering är en av de mest kostnadseffektiva åtgärderna vi har. Den är också viktig inte minst eftersom en effektivare elanvändning är ett sätt att snabbare skapa utrymme för nya användare när det

inte kommer till särskilt mycket ny el. Det är ett område där vi inte ser stor aktivitet trots att Energimyndigheten har visat att var sjunde kilowattimme skulle kunna sparas bort på ett lönsamt sätt. Trots detta saknas alltså ett nationellt mål, och regeringen har även här passerat tidsgränsen för införande av ett direktiv. Sverige riskerar alltså återigen EU-böter på grund av regeringens senfärdighet.

Elnätsregleringen tillåter nu avgiftshöjningar på uppemot 100 miljarder under den regleringsperiod som löper från förra året och framåt. Införandet av nya effektaavgifter ökar kostnaderna för kunderna på ett sätt som få av dem förstår. Den flödesbaserade modell som drevs igenom för ett år sedan är fortsatt ifrågasatt vad gäller kostnaderna, men den fick ändå införas.

I andra frågor har vi varit överens på ett bra sätt utan att det riktigt hjälper. Energiplanering och elberedskap är något vi alla tycker är viktigt och som vi lägger mer pengar på. Jag kan ge regeringen beröm där – vi gör samma sak.

Därför är det allvarligt att regeringen misslyckas med att säkerställa att Sverige har en effektreserv på plats den här vintern, som ju faktiskt redan har börjat. Det är ren tur att det inte har blivit riktig vinter i hela landet än. Det som har varit ett säkerhetsnät i årtal finns nu helt enkelt inte på plats. Det ökar risken för bortkoppling av abonnenter om oväntade fel skulle inträffa i ett mer ansträngt läge. Detta är förstås ett misslyckande både för myndigheten – det har regeringen sagt – och för regeringen själv, som naturligtvis är ytterst ansvarig.

Herr talman! Sverige behöver mer el, och vi behöver förstås ha den så snabbt som möjligt. Vi behöver all fossilfri kraft vi kan få. Socialdemokraterna vill därför se ambitiösa mål för ny fossilfri elproduktion till både 2030 och 2035. Det handlar om vindkraft på land och till havs, om sol, vatten, lagring och flexibilitet samt om livstidsförlängningar och effekthöjningar av befintliga anläggningar av olika sorter.

Vi vet att företag investerar där det finns stabil tillgång till billig och fossilfri el. Investeringsbehoven är också i grunden väldigt stora både i befintligt näringsliv och när det gäller möjligheten till nya industrier. Utan en plan för mer el i närtid riskerar vi dock att missa alla de här chanserna, och då riskerar vi också att den mer långsiktiga kärnkraftsplan som inte minst regeringen har blivit obsolet redan innan den har startat. Det, herr talman, skulle vara ett historiskt misstag. Därför måste man nu säkra utbyggnaden av hela systemet, inte bara av det som ska komma om lång tid.

Vi behöver också stärka användarsidan – elektrifieringen. Det räcker inte att producera el, utan även efterfrågan måste kunna öka. Tillståndsprocesserna måste kortas, och industrin måste kunna investera så att jobben kan bli fler i stället för som i dag, då vi ser varsel, uppsägningar och hög arbetslöshet.

Vi måste också sluta låtsas att kraftslagen står mot varandra, herr talman, för det gör de inte. Sverige behöver alla fossilfria kraftslag. Jag har nämnt vind, sol, vatten och kärnkraft, och i södra Sverige behöver vi

komplettera med inte minst biogasturbiner. Fjärrvärmen behöver förbättrad konkurrenskraft, och spillvärmen behöver tas till vara mer organiserat – inte minst när vi bygger nya industrier och datacenter. Vi behöver komplettera med lagring och flexibilitet på ett helt annat sätt än i dag.

Ska allt detta hända krävs det långsiktiga spelregler. Sverige behöver därför en bred och blocköverskridande energiöverenskommelse. Det vill näringslivet, det vill fackföreningsrörelsen och det behöver svenska folket. En överenskommelse där alla fossilfria kraftslag kan ingå och där utgångspunkten är leveranssäkerhet och låga kostnader kräver en teknikneutral insats. Därför vill vi att det stora ekonomiska bemyndigande gällande kärnkraft som finns i budgeten inte knyts till enbart ett kraftslag utan öppnas för fler.

Det är en besvikelse att vi trots många goda samtal och många bra förslag från flera partier inte har kunnat samla kring en överenskommelse. De partistrateger, som Ebba Busch kallade dem, som hellre ser konflikt än samverkan i energipolitiken bär naturligtvis ett väldigt stort ansvar. I förlängningen orsakar de svenska folket väldigt stora kostnader och många missade möjligheter.

Jag vet att Sverige kan väsentligt mycket bättre än så här, herr talman. Våra företag vill investera. De vill bygga ut produktionen, skapa jobben och minska utsläppen, men politiken hjälper faktiskt inte till i dag utan sätter käppar i hjulen. Svensk industri och svenskt näringsliv förtjänar faktiskt mer respekt från politiken. De förtjänar långsiktiga besked och stabila spelregler, för det är så vi tillsammans kan skapa jobb, trygghet och välbefinnande.

Det är därför vi socialdemokrater vill fortsätta arbeta för en modern, stabil och framtidsinriktad energipolitik – och göra det tillsammans med andra. Vi vill arbeta för en politik som ger en utbyggnad av alla fossilfria kraftslag, ger långsiktiga villkor, stärker vår konkurrenskraft, sänker kostnaderna för hushållen, minskar utsläppen och gör Sverige ledande i det gröna teknikskiftet. Det är den riktning Sverige behöver.

Vi står självklart bakom vårt budgetalternativ i dess helhet, även på energiområdet. Jag hänvisar därför till vårt särskilda yttrande i den här frågan.

Anf. 120 JESPER SKALBERG
KARLSSON (M):

Herr talman! "Ett land, fyra elprisområden" är en slogan som i alla fall jag inte skulle vilja skriva på min valaffisch nästa år. Men det är där Sverige har hamnat, med effektbrist i södra Sverige och följaktligen stora prisskillnader som slår ut familjer och företag. Så ska vi inte ha det i Sverige.

Därför är det en central uppgift för politiken att avhjälpa effektbristen, bygga bort flaskhalsarna och återställa den ekonomiska tryggheten. Trygghet är nämligen inte bara hårdare straff och fler poliser; det är också att närma sig vintern utan att behöva oroa sig för om pengarna räcker till både elräkningen och julklappar till barnen.

Herr talman! Sverige reser sig ur krisen. Elpriserna har stabiliserats. Sveriges genomsnittliga spotpris under 2024 och 2025 låg generellt 30–50 procent lägre än toppåret 2022, men prisvariationerna mellan södra och norra Sverige kvarstår.

Fossilgaspriser i Europa påverkar prisbilden i framför allt Skåne. Näringslivsbolaget Invest in Skåne har lyft fram att Skåne har förlorat över 11 000 arbetstillfällen på grund av bristen på el i nätet, trots att regionen i övrigt har goda förutsättningar för industriell och teknologisk utveckling. Det är inte hållbart, vare sig för Sverige eller för Skåne.

Den förra regeringens kärnkraftsnedläggningar och straffskatter på kraftvärme ledde till att över 20 procent av den planerbara elproduktionen i södra Sverige försvann. Där har man i dag Europas sämsta självförsörjningsgrad under vintern.

För mitt parti Moderaterna är målet tydligt: Sverige ska aldrig mer vara prisstyrt av Putins gaspriser. Därför bygger vi planerbar fossilfri kraft och förstärker överföringskapaciteten inom landet.

Fru talman! Regeringen lägger nu grunden för den första utbyggnaden av svensk kärnkraft på över 40 år. Riksdagen fattar beslut om statliga lån för investeringar på upp till 220 miljarder kronor samt en motsvarande riskreserv för att säkerställa att projekten genomförs på ett tryggt och kostnadseffektivt sätt.

Här är det värt att nämna att nio svenska industriföretag har aviserat att de kommer att gå in som delägare i det första kärnkraftsprojektet på Ringhals. Det är ett styrkebesked att Sverige har konkurrenskraftiga, långsiktiga och ansvarstagande industriföretag. De visar med sin investering att de vet att stabil och fossilfri el är en förutsättning för jobb, tillväxt och trygghet. En utblick mot omvärlden ger dem rätt – det finns inga energifattiga länder som har sett en trygg och stabil ekonomisk utveckling.

Fru talman! Sverige är på rätt väg, men det kommer att ta tid att bygga upp det som gick snabbt att riva ned. Här och nu behöver vi också ta initiativ som gör att vi klarar vintern.

Därför sänker regeringen elskatten med ungefär 20 procent, vilket är historiskt mycket, så att elkostnaderna för familjer och företag minskar. Parallellt med det införs ett nytt högkostnadsskydd som träder in om elpriset under en månad överstiger 1 krona och 50 öre. Att det här ska behövas är orimligt, men vi gör det som krävs för att Sverige ska klara de svåra tiderna och få se en ljusare morgondag.

Fru talman! Svensk industri har annonserat planer som kan leda till ett fördubblat elbehov år 2045. För att Sverige ska behålla sin industriella konkurrenskraft behövs därför både ökad produktion och ökad överföringskapacitet. Det är just därför regeringen nu gör historiska investeringar.

Investeringarna i transmissionsnätet ökar nu kraftigt och ligger i storleksordningen 20 miljarder per år. Detta är den största systemförstärkningen i modern tid. Den är helt nödvändig för att samhällets elektrifiering

och industrins expansion ska kunna fortsätta. Hinder rivs steg för steg för att underlätta utbyggnad av nätet.

Vad får vi då för pengarna, bakom de här stora, fina orden? Vi får till exempel nya elkablar till Gotland som säkerställer att vi på ön kommer att ha el i uttaget även bortom år 2030. Projektet att bygga nya elkablar till Gotland stod helt still mellan 2017 och 2022. Socialdemokratiska energiministrar som Ygeman, Baylan och Farmanbar gjorde inte det som krävdes.

År 2022 fick Sverige en ny regering. Energiminister Busch tog bara 80 dagar på sig innan hon gav Svenska kraftnät det skarpa uppdraget att bygga ihop Gotland med stamnätet. År 2030 kopplas kablarna in, trots sex år av rödgrön fördröjning. Det säger något om att tempot har växlats upp.

Fru talman! Sverige har kunniga ingenjörer, ansvarstagande industriföretag och en robust finansieringsmodell för ny kärnkraft. När den politik som nu förs skapar förutsättningar och näringslivet vågar investera kan Sverige återgå till att bli den stabila kärnkraftsnation som länge togs för given.

I en tid då vårt säkerhetspolitiska läge är det allvarligaste på decennier stärker vi Sveriges energiberedskap och ökar investeringarna i elberedskap, robusta elnät och cybersäkerhet. Energisystemet ska inte bara fungera i vardagen utan också i kris och ytterst i krig.

Trygghet handlar om lag och ordning, men det handlar också om att ha ett jobb att gå till och billig el i uttaget samt om ett motståndskraftigt samhälle som håller ihop. Nu återuppyggar vi det.

I detta anförande instämde Ann-Charlotte Hammar Johansson (M).

Anf. 121 FREDRIK OLOVSSON (S) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis väldigt viktigt att prata om de priser som hushållen möter på det här området, och det är naturligtvis oerhört bra att priserna stabiliseras efter den chock som inträffade under 2021 och 2022 i samband med Rysslands anfall mot Ukraina och de förberedelser som uppenbarligen gjordes innan detta. Men det är ju också så att vi i dag har en industri som i många fall har det riktigt tufft. Det gäller till exempel stålindustrin, skogsindustrin och kemiindustrin, som inte producerar så mycket som man borde. Det är alltså delvis på grund av de ekonomiska problemen och den låga tillväxten som även detta område kan uppvisa lite lägre priser. Det är en klen tröst i det längre perspektivet.

Dessutom behövs mer elproduktion i södra Sverige för att man långsiktigt ska kunna hålla ned priserna och möjliggöra fler industrier där.

Därför är det så dåligt – faktiskt riktigt dåligt – att regeringen har försämrat villkoren så till den milda grad att Kriegers flak inte har byggts under den här mandatperioden. Detta skulle annars ha hunnits med, för att sänka priserna inte minst i Skåne. Elen skulle räcka till 500 000 villor. Effektkommissionen har räknat med att detta får stora priseffekter i Skåne.

Svensk industri är tydlig: Man vill ha mer billig el så fort det går. När Energiföretagens vd var med i 30 minuter för någon månad sedan pekade hon på att det behövs 80 terawattimmar till 2035 i form av vind, kraftvärme, lagring och effektivisering. Var finns den politiken hos Moderaterna? Det här handlar ju inte om att vänta på kärnkraft, som kan vara nödvändig i det längre perspektivet. Var finns den politik som ser till att den industriella basen i Sverige finns kvar och utvecklas om man inte bygger ut här och nu?

Anf. 122 JESPER SKALBERG

KARLSSON (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Olovsson för frågan.

När nio svenska industriföretag låter pengarna prata och investerar i ny svensk kärnkraft tycker jag att det är väldigt tydligt vad de ser som allra nödvändigast. Fysikens lagar ger dem också rätt – det är svårt att driva stora cementugnar och stora stålverk på intermittent kraft som sol- eller vindkraft. Det behövs så att säga mer svängmassa i systemet.

Fru talman! Det är viktigt att konstatera att vi har byggt omkring 17 000 megawatt vindkraft i Sverige. Den levererar någonstans mellan 20 och 30 procent av tiden, medan ett svenskt kärnkraftverk levererar mellan 90 och 95 procent av tiden. Vi behöver mer stabilitet i nätet – det är inte enbart min politiska uppfattning, utan det är också vad som syns när man läser om effektagifter, fränkoppling och annat. Det behövs mer stabilitet och robusthet för helheten, inte bara enskilda vindkraftsparker.

Jag ska ge Fredrik Olovsson rätt i att alla frågor om energiomställningen inte kommer att lösas i budgetdebatten här i Sveriges riksdag. Det behöver göras mer när det gäller tillståndprocesser, miljöprövningar och överklaganden. Detta är en mycket viktig bit som regeringen arbetar aktivt med.

Vi behöver också stärka kapaciteten hos myndigheter. Det fattas både ingenjörer och transformatorer. Därutöver behöver mer göras av kommuner, inte minst när det gäller tilldelning av mark.

Hela Sverige behöver engageras i att vi i framtiden ska ha ett hållbart överflöd av energi, inte bara på sommaren utan hela året om.

Anf. 123 FREDRIK OLOVSSON (S) replik:

Fru talman! Jag vill ändå återkoppla till det Jesper Skalberg Karlsson sa inledningsvis om vad man ska ha på sin valaffisch inför valet i höst. Det verkar som att Moderaterna i Skåne tänker ha: "Ingen mer energiproduktion här. Vi väntar på kärnkraft innan priserna kan bli lägre." Jag tror att det är svårsålt, för de flesta tycker nog att man ska bygga den kraftproduktion man kan och komplettera vindkraften med exempelvis biogasturbiner som kan stötta upp ytterligare när ännu mer intermittent kraft kommer till.

Detta är inte omöjligt att göra, tvärtom. Det är något man kan få på plats långt innan kärnkraft kan byggas i Sverige. Det är korrekt att det finns företag som

vill investera i kärnkraft, och det vill de inte minst för att ett stort stödsystem är på väg fram. Med ett motsvarande system för andra kraftslag skulle också trycket på dem att komma igång bli ännu högre.

Nu riskerar den ensidiga politiken att slå undan benen på allt som skulle kunna hända de närmaste tio tolv åren i väntan på att kärnkraft kan komma på plats. Men jag tror inte att skåningar, hallänningar, Blekingebor eller andra i landet är beredda att vänta så länge på att få lägre elpriser och större möjlighet till inkoppling och industriell verksamhet.

Därför är det dags för Moderaterna att leva upp till en del av de skrivningar som finns i budgetpropositionen och som pekar på att det behövs mer vindkraft och insatser för vindkraft. Men det slutar alltid med att inget av detta blir gjort. Därför är priserna höga, och därför blir det mindre industriell utveckling i Sverige. Det kommer i längden att göra oss mer beroende av utländsk, importerad energi, och vi kommer att förlora jobb och välfärd. Det är alltså dags att med konkreta insatser leva upp till de fina skrivningar som finns.

Vi gör gärna detta gemensamt i en överenskommelse om energipolitiken där fler kraftslag än bara kärnkraft får plats.

Anf. 124 JESPER SKALBERG
KARLSSON (M) replik:

Fru talman! Det kan finnas skäl att sätta in Fredrik Olovssons inlägg i en lite större kontext. Den energimarknad och den röra på marknaden vi i dag ser är Socialdemokraterna inte oskyldiga till. Det var rödgröna regeringar som lade nya skatter på kraftvärme och fjärrvärme, och det var Socialdemokraterna som bara godkände en enda havsbaserad vindpark under sina åtta år. Om jag minns rätt har vi godkänt dubbelt så många. Det är vår regering som tar fram en finansieringsmodell för ny svensk kärnkraft. I Socialdemokraternas regeringsunderlag ter det sig omöjligt.

Det är den här regeringen som sänker skatten på mat, elräkning, arbete med mera. En vanlig svensk familj, två vuxna och två barn, har ungefär 5 000 kronor mer att röra sig med i månaden. Det är följden av vår politik.

Fru talman! När det gäller det viktigaste, det största och det elnätet allra mest behöver, det vill säga stabilitet och kärnkraft, är vi överens. Men det är inte Moderaternas uppgift att inordna Vänsterpartiet och Miljöpartiet i fällan. Det är Socialdemokraternas uppgift, och jag kan bara önska lycka till.

Anf. 125 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Moderaternas Jesper Skalberg pratar mycket om vad som borde göras i Skåne. Man får ge kredd till Moderaternas regionråd i Skåne som driver en ganska aktiv politik för att få till stånd mer kraft, inte minst genom Skånes effektkommission.

Utmaningen hon har är att Moderaternas politik på riksplanet är precis tvärtemot. Man har höjt skatten för vindkraft, och man lägger in en mängd lokala veton på kommunal nivå – här fajtas ju från båda håll.

Regeringen har inte heller levererat de budgetmedel man har lovat kommunerna, och man har inte levererat på utredningen om mer ersättning till närboende, vilket man har lovat till och med i regeringsförklaringen. Man har så segdragna processer för tillstånden att EU nu drar Sverige inför domstol.

Vi vet att om man vill frigöra mer kapacitet är det allra snabbaste sättet inte ny elproduktion utan att effektivisera. Energiforsk har visat att så lite som 5 procents effektivisering skulle kunna sänka elpriset med 40 procent. Ändå har Moderaterna och regeringen avskaffat hela målet för energieffektivisering. Som sades tidigare har man också avslagit en stor mängd av de tillståndsansökningar för havsbaserad vindkraft som har lagts på regeringens bord, och nu dras andra i långbänk trots att försvaret i ett tidigt skede gett sitt godkännande.

Vad gör Moderaterna för att få till mer elproduktion i södra Sverige, inte minst på vintern, då vi vet att vindkraften levererar som mest, förutom att satsa på kärnkraft som vi vet kommer att bli dyr och som vi om inte annat får vänta ganska länge på? Vad gör Moderaterna de närmaste tio åren, innan vi har ny kärnkraft på plats, för att sänka elräkningarna?

Anf. 126 JESPER SKALBERG
KARLSSON (M) replik:

Fru talman! Ett elsystem klarar en del vindkraft, men när vindkraften blir en alltför stor del av energimixen behöver man också ställa krav på att vindkraften betar sig i elsystemet och kan leverera stabil kraft inte bara när det blåser. Regeringens inriktning är att vindkraften ska ha mer lika villkor som de andra kraftslagen. Jag noterar i Centerpartiets motion att man snarare vill att kärnkraften ska stå helt på egna ben medan det för all annan fossilfri kraft ska finansieras nätan-slutningar och annat. Där är alltså enbart kärnkraften missgynnad.

Fru talman! Effektivisering spelar absolut roll, men om vi ska fördubbla elproduktionen i Sverige kan vi inte göra det genom effektivisering. Vi löser inte problemet med att vi kommer att behöva mer el genom att använda mindre el. Den ekvationen går inte ihop.

Fru talman! De satsningar som görs handlar om att transportera elen från där den produceras till där den ska konsumeras. Transmissionsnätet byggs ut i rekordhög fart, vilket jag också nämnde i mitt anförande. Därutöver finns satsningar på Kraftlyftet och annat – som gärna får gå fortare, men då behöver tillståndsprocesserna, myndighetskapaciteten och de kommunala besluten också gå i takt med det.

Anf. 127 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Problemet är att rätt mycket av det Jesper Skalberg kritiserar för att det inte sker tillräckligt fort är regeringens ansvar. Tillståndsprocesserna är regeringens ansvar, och här har man inte levererat. Sverige dras alltså inför EU-domstol för att det går för långsamt.

Ledamoten säger att energieffektivisering inte gör någon skillnad, men enligt Energimyndigheten kan var sjätte kilowattimme lönsamt effektiviseras bort. Det är det snabbaste sättet att få mer el i ledningarna, och det hade gjort enorm skillnad. Energikontor Syd visar att man bara i de offentliga fastigheterna hade kunnat spara 1 miljard. Men regeringens skrotar energieffektiviseringsmålet. Det är vansinne.

Det är nätbolagen, inte regeringen, som ligger bakom rekordfarten i utbyggnaden av transmissionsnätet. Det regeringen däremot kan påverka är nätavgifterna, och där om någonstans är det rekord. Statens eget bolag Vattenfall höjer nätavgiften med 14 procent nästa år.

Regeringen gick till val på sänkta elräkningar, men man har höjt elskatten under tre av sina fyra år. Det man gjorde nu var att återställa den till den nivå som var före valet. Man har alltså inte sänkt elskatten utan höjt den och sedan återställt den.

Elnätspriserna skenar, och de elpriser vi ser ligger på samma nivå som 2021. Regeringen pratar om högkostnadsskyddet, men under de 30 senaste åren har det kickat in under fem månader. Högkostnadsskyddet gör alltså ingen skillnad i praktiken.

Det är så mycket som borde göras. Det är jättebra att Jesper Skalberg lyfter fram Kraftlyftet, men det har inte betalats ut en spänn eftersom Regeringskansliet inte har klarat av sina interna processer och därför inte kunnat leverera.

Det är väldigt många ord. Men vi får fortfarande inte ett enda besked om vad man ska göra de närmaste tio åren för att sänka elräkningarna i södra Sverige, för det har bara varit problematiseringar för Jesper Skalberg.

Anf. 128 JESPER SKALBERG
KARLSSON (M) replik:

Fru talman! Det är en speciell krumbukt när EU-kommissionen stämmer Sverige för att man tycker att vi inte gör tillräckligt för att nå upp till de mål som finns på klimatområdet om ungefär 40 procent fossilfrihet i energimixen i elnätet. Sverige ligger redan på 99 procent, så vad EU-kommissionen har emot Sverige och för den delen de 26 andra EU-länderna man stämmer får kommissionen svara på.

Fru talman! Regeringen vill se ett hållbart överflöd av energi i Sverige. Då krävs det både ökad produktion och ökad överföringskapacitet så att vi både kan bygga bort flaskhalsarna och få ett elprisområde i Sverige.

De obalanser vi ser nu är mycket en följd av den politik som har drivits tidigare, där en alltför stor andel utgörs av väderberoende kraft som inte ger den stabilitet som det svenska elnätet, de svenska företagen och de svenska familjerna behöver, vill se och förlitar sig på.

Det kommer att ta tid att få ordning på Sverige, och det kommer att ta tid att bygga upp det som har rivits ned. Men vi är beredda att göra det som krävs, både inför den här vintern och inför framtiden.

Hur Centerpartiet sedan ska få ihop sin ekvation med de gröna elcertifikat som Miljöpartiet föreslår, det elpristak som kan kosta någonstans mellan 0 och 90 miljarder kronor som Vänsterpartiet föreslår och de andra feberdrömmarna, mest på temat regnbågar och enhörningar, får Centerpartiet försöka reda ut.

Vi tar ansvar för att elnätet kompletteras med produktion som gör att hela elnätet mår bra. Då behövs mer fossilfri baskraft, framför allt i södra Sverige. Vi ser fram emot att det också blir verklighet.

(Applåder)

Anf. 129 BIRGER LAHTI (V):

Fru talman! Jag lämnade till och med mina jeans, för jag tänkte att om jag sätter på mig släta byxor kanske regeringsföreträdarna lyssnar bättre. Vi får se.

Utgiftsområde 21 Energi är föremålet för denna debatt.

Jag skippar att gå in på budgetlagen, resultatredovisning eller indikatorer som används inom respektive utgiftsområde. Däremot, fru talman, ska jag försöka ge en bild av vad jag och Vänsterpartiet tycker helt enkelt har sparat ur, på ren svenska.

Avregleringen av den svenska elmarknaden skedde 1996. År 1994 snickrade borgarna ihop en proposition som hette *Handel med el i konkurrens*. Men borgarna förlorade valet, och lagen hann inte träda i kraft innan Socialdemokraterna åter vann regeringsmakten. Vad hände sedan? Jo, sossarna kopierade i stort sett Moderaternas proposition och döpte om den till *Ny ellagstiftning*.

När Moderaterna sålde in förslaget kunde man läsa deras argument: "Prisbildningen anpassas till kundernas behov och förutsättningar." När har kunden kunnat påverka prisbilden om deras förutsättningar att betala har varit dåliga? Berätta det för mig! Snacka om falsk marknadsföring, eller?

Vad skrev då Socialdemokraterna var bra saker med avregleringen? Jo, det här: "Den nya ellagstiftningen innebär konkurrens i handeln med el som ökar valfriheten för elkonsumenterna och skapar förutsättningar för en ökad pris- och kostnadspress inom elförsörjningen." Valfrihet? Vänta tills vi kommer till elnätet!

Vad var då skillnaden mellan det som Moderaterna föreslog och det som sossarna sedermera antog? Jag vill påstå att det var rubriken på propositionen, ingenting annat.

Fru talman! Jag är givetvis en modern socialist som förstår och anammar också marknadsekonomi och som ser att konkurrens ger effekt på många områden. Jag brukar ibland göra tillbakablickar till mina hemtrakter och historiken, och nu ska jag göra en liten tillbakablick på min barndom.

Före juli 1972 var skogsarbetarna tvungna att själva stå för verktygen, det vill säga motorsågen. Jag kommer ihåg, fru talman, hur min far köpte en motorsåg på avbetalning. Att jag minns detta så klart beror på att när den väl var betald visste hela familjen om

det, säkert därför att det då fanns lite mer pengar att röra sig med.

Varför berättar jag detta? Jo, därför att genom den utveckling som skett med marknadsekonomin fria konkurrens för motorsågar skulle jag i dag kunna köpa en ny motorsåg varje månad utan avbetalning. Om staten hade varit ägare hade den aldrig haft intresse av eller möjligheter att utveckla det på det sätt som marknaden har gjort.

Men jag ska återgå till elmarknaden. Man avreglerade en samhällsviktig funktion som även innefattade distribution av el. Jag kommer inte att skylla på vare sig röda eller blå regeringar när det gäller var vi står i dag. Jag brukar vara pragmatisk av mig, och det tänker jag försöka vara även nu. Historien kan vi inte påverka, dock kanske lära oss något av den. Men framtiden, fru talman, är vår, och den kan vi påverka.

Hur kan vi tillåta att utländska bolag köper och äger samhällsviktig infrastruktur, vilket elnät faktiskt är? Den frågan tycker jag att vi alla ska ställa oss.

Jag har inga problem med att vi har fri konkurrens när det gäller det mesta i vår omgivning, men när även de myndigheter som tittar på den civila delen i krisberedskapen nämner att kritisk infrastruktur innefattar elnät tycker jag nog att vi bör vakna till, fru talman. Elproduktion kanske kan konkurrensutsättas, men inte distribution – inte när det inte finns någon möjlighet till ”valfrihet”, som man så fint uttryckte det när det begav sig med avregleringen.

När vi hade Vattenfall Eldistribution på besök i utskottet visade de en bild med grafer och priser. Den började på 2017, och man kan fråga sig varför jämförelsebilden började på det året. Den bild som framkom var att de verkligen inte tar ut mer i avgift än vad som investeras. Jag började nästan tycka synd om Vattenfall Eldistribution.

Detta stämmer kanske med vad som finns i deras kassa i dag, men jag lovar att jag ska gå till botten med det här och se vart alla pengar som inkasserats från svenska elkunder sedan avregleringen har tagit vägen. När bolag som även äger produktion behöver nät och elledningar förstärks – hur kommer gungornas nytta till karusellen och så vidare? Det behöver vi tänka på.

Det känns inte tryggt, i alla fall inte som konsument, att höra när vår myndighet, som ska försöka reglera priserna på elnätsavgifter, säger att elnätsbolag har blivit överkompenserade genom avgifter som de får ta ut.

Senast i dag hade vi besök i utskottet av Energi-marknadsinspektionen, som sa att Sverige stack ut bland de nordiska länderna mellan 2010 och 2020, alltså en tioårsperiod. Medan vi höjde elnätsavgiften med 30 procent höjde Norge med 0 procent och Finland med 3–5 procent. Vi sticker ut.

Fru talman! Den politik jag står bakom bygger på insikten att det krävs en rapp omställning av bland annat energipolitiken för att Sverige ska kunna minska utsläppen av växthusgaser och ställa om från fossilberoende till i huvudsak el.

När tåginfrastrukturen byggs ut och industrins tillverkningsprocesser skiftar till fossilfritt kommer tillgången till el att behöva öka betydligt. I vissa scenarier förutspås elanvändningen öka mångdubbelt jämfört med i dag. Att fokusera de energipolitiska satsningarna på fossilfria alternativ låter förstäligt och lockande men översätts i regeringspartiernas retorik och politik snabbt till kärnkraft, kärnkraft och åter kärnkraft. I denna kärnkraftsvurm tycks man helt bortse från det faktum att kärnkraften är farlig, ofantligt dyr och tidsödande att få på plats.

Vad som behövs i stället är ett mål om 100 procent förnybar energiförsörjning senast 2040. Kom ihåg att jag sa ett mål! Det ska vara vägledande för omställningsarbetet. Men till det behöver även ett planeringsmål fogas som inkluderar siffrsatta delmål.

Regeringens fokus på 2045 som målår riskerar att medföra att viktiga investeringar och elnätsinsatser som behövs redan nu, vilket lyfts fram i tidigare anföranden, skjuts på framtiden. För att industrin ska våga satsa på omställningen måste företagen veta att det finns tillgång till fossilfri och billig el redan 2030. Detta kräver onekligen bland annat en snabb utbyggnad av den förnybara svenska elproduktionen framför regeringens oresonligt dyra och flerdimensionellt riskfyllda kärnkraftsfokus.

Genom att satsa på energieffektivisering och förnybar energi som vindenergi, solenergi, bioenergi och geoenergi är det möjligt att skapa ett ekologiskt hållbart samhälle. I motsats till regeringen förordar jag historiska satsningar på såväl förnybar energiproduktion som investeringar i elnät och energieffektivisering.

Jag anser att det behövs bättre incitament för vindkraft både på land och till havs. Jag förordar här möjligheter att gynna de kommuner där vindkraft byggs liksom även de närboende. Det går inte att förneka att där vindkraft liksom andra större energi- eller industrianläggningar byggs väcker det en hel del reaktioner. Det är enligt min uppfattning därför fullt rimligt att man ersätter kommuner och regioner för intrång som dessa produktionsanläggningar medför.

Vänsterpartiet har en dröm med förslag på åtgärder som skulle lösa upp många knutar som är i vägen för inte bara förnybar elproduktion utan hela den gröna omställningen och framtiden för glesbygden – framför allt i Norrland, som jag känner till bäst. Läs gärna vår rapport *Norrland i centrum!* Ni får gärna stjäla våra förslag; då kanske vi kommer fram till något vettigt snabbare.

I takt med att den förnybara kraftproduktionen byggs ut är det även nödvändigt att kraftöverföringskapaciteten stärks och att elmarknaden reformeras.

När det gäller elnätet anser jag att det är väsentligt att det ägs av samhället genom exempelvis staten eller kommunerna.

När det gäller en reformerad elmarknad har jag och andra i Vänsterpartiet under lång tid påtalat riskerna med den prissättningsmodell som låter kontinentala priser på el smitta av sig på den svenska marknaden. Det är skillnaden. Om man i dag skulle ha på plats en

ny reaktor i prisområde 4 skulle den elen gå på export alla timmar förutom kanske 140 timmar om året.

Här förordar jag i stället Sverigepriser, en modell där den inhemska marknaden separeras från exportmarknaden. Det leder till normalisering av elpriserna i Sverige samtidigt som det är möjligt att solidariskt sälja el och göra den tillgänglig för våra grannländer. I kärva ekonomiska tider ser jag det som särskilt angeläget att skydda trängda svenska elkonsumenter från höga elpriser.

Vi har givetvis avvisat pengar som är avsedda för ny kärnkraft, oavsett hur de är tänkta att redovisas.

Utöver det har vi avvisat regeringsförslaget om ett tillfälligt skydd mot höga elpriser på 1,50 per kilowattimme och i stället velat ha ett elpristak för hushåll på 75 öre per kilowattimme som finansieras genom en obligatorisk elprisförsäkringsavgift som ska bäras av elbranschen och inte av skattebetalarna. Därav att vi har 1 miljard mindre i budgetförslaget.

Som avslutning, fru talman, har vi ett särskilt yttrande. Vi deltar inte i beslutet om ramarna då vi har en budget som ska ses som en helhet.

Ursäktat att jag drog över tiden, fru talman!

Anf. 130 JESPER SKALBERG

KARLSSON (M) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten Lahti för det långa anförandet!

Vänsterpartiets skuggbudget innehåller ju skattehöjningar för familjer och företag på omkring 70 miljarder kronor. Det är den övergripande siffran. Men jag vill ställa en fråga om en annan siffra, och det är den som inte finns med i budgetförslaget.

Vänsterpartiet vill ha ett elpristak på 75 öre, och sedan ska "elbranschen" betala det. Lite servettmatematik visar att varje femöring av elpristaket som ska finansieras kommer att kosta den här elbranschen ungefär 3 miljarder kronor. Det kan alltså bli 3, 9, 30 eller varför inte 60 miljarder kronor.

Det känns som att det här elpristaket egentligen bara är en snygg förpackning av att Vänsterpartiet tänker lova precis vad som helst och låta någon annan ta räkningen. Men jag vill ändå ge Vänsterpartiet the benefit of the doubt. Vad kostar egentligen elpristaket? Hur stora blir avgifterna och skattehöjningarna med Vänsterpartiets budgetförslag?

Anf. 131 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Jesper Skalberg Karlsson!

Först och främst är det här en försäkring som vi vill att elbranschen ska teckna. Och om man hade infört Sverigepriser tror jag inte att den hade behövt kosta någonting alls. Man hade inte behövt införa den. I dag är det ju de kontinentala priserna som gör att prisområde 4 drabbas av höga elpriser medan vi i prisområde 1 inte har det.

Var man skulle landa prismässigt har jag tyvärr inget svar på. Man kan ju bara utgå från att regeringen tycker att 1 miljard räcker till ett elpristak på 1,50

kronor. Det är ett snittpris på 1,50 exklusive moms, som man måste gå över en hel månad innan man så att säga får betalt för det – utan krusiduller, givetvis. Men om Sverigepriser, där man exkluderar exportpriserna, hade införts i landet hade inte ens 75 öre kommit på tal.

Det är inte någon stor risk att en försäkring skulle kosta så mycket som över 1 miljard för elbranschen. Jag har svårt att tro det.

Anf. 132 JESPER SKALBERG

KARLSSON (M) replik:

Fru talman! Svaret på vad vänstersvängen som föreslås av de rödgröna partierna kommer att kosta verkar ju vara att vi får se.

Elpristaket på 75 öre som Vänsterpartiet föreslår är ett antal miljarder. Karensavdraget som Socialdemokraterna föreslår är några tiotals miljarder. Miljöpartiets förslag om gröna elcertifikat blir nog inte billigt, det heller.

Låt mig gå vidare och ställa frågor som är lite enklare att svara på. Vänsterpartiet vill skrota kärnkraftsplanerna men vill lägga 50 miljarder på ett nytt statligt vindkraftsbolag. Då är min undran: När ni säger nej till fossilfri, planerbar elproduktion i södra Sverige som kan ge södra Sverige de folkhemspriser som de förtjänar och som benämns Sverigepriser av Vänsterpartiet, varför ska staten i stället tvångsköra de här vindkraftverken utan kommunernas stöd? Varför ska man engagera sig i den riskfyllda investeringen, som ger elektricitet kanske 30 procent av tiden?

Är det detta som är den här moderna socialismen som Birger Lahti säger sig företräda?

Anf. 133 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! "Moderna socialismen" vet jag inte.

Först och främst: Vad gäller prisbilden på ny kärnkraft finns det i dag ingen slutsumma, inte ens i era kalkyler. Vi vet inte var den kommer att landa. Vi har inget svar på om det kommer att räcka med de här 200 miljarderna, plus kreditgarantier. Det finns ingen färdig modul för er heller när det gäller vad ny kärnkraft kommer att kosta.

Vi i Vänsterpartiet har sagt att vi är beredda att livstidsförlänga befintliga reaktorer i Sverige. Vi är beredda till det eftersom er politik, den som den här regeringen har bedrivit, har gjort att vindkraftsetableringar har stagnerat av skäl som man förstår. Det finns ju ingen som vet hur morgondagen kommer att se ut.

Det vore givetvis rimligt att staten inte bara tar hand om nätet utan har ett bolag som ser till att man bygger ut förnybar elproduktion i landet och att det ägs kanske av regionerna och av samhället i stort. Då blir det i alla fall mer förutsägbart än om man låter en marknad som är så osäker som den är i dag sköta det.

Varför har vi hamnat här? Varför har man gjort ett experiment av en så pass samhällsviktig funktion som eldistribution? Det var det jag försökte lyfta i mitt anförande. Är det något som är orimligt är det detta. Jag väntar bara på att Moderaterna ska komma och försöka

sälja ut andra värden vi har i Sverige. Är detta den liberala synen på samhällsviktiga funktioner i Sverige? Jag kommer aldrig att köpa det, och jag är jätteglad att vi inte är överens på den punkten.

Anf. 134 CAMILLA BRODIN (KD):

Fru talman! Energiinfrastrukturen är Sveriges ryggrad – en kritisk infrastruktur. Det är den som gör att vi klarar kris och krig. Det är den som möjliggör ett konkurrenskraftigt näringsliv, vilket i sin tur finansierar vår gemensamma välfärd.

Till syvende och sist är det tack vare vår fossilfria baskraft som familjer och individer kan skapa sig ett gott liv och som det går att bo och leva i hela Sverige. Det svenska kraftsystemet är faktiskt en ynnest, något närmast unikt i ett internationellt perspektiv.

Nästan alla i den här kammaren ser i dag så klarsynt på energiinfrastrukturen att man knappt minns hur det var tidigare. Under många år var energipolitiken ett politiskt slagträ. Symbolpolitik drevs i klimatets namn. Känslostyrda förslag lades fram. Men sådant som låter bra kan fungera väldigt dåligt i praktiken.

Och precis så blev det – dåligt för vårt hem, Sverige. Resultatet blev instabila elpriser och effektbrist. Partier talade stolt om att importera tysk energipolitik till Sverige, för att några år senare stå här, i denna kammare, och klaga över att vi nu fått tyska elpriser.

Fru talman! Ansvarslöst var ordet. Där är vi inte längre i dag.

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina, hög inflation och pandemi – många har kriserna varit de senaste åren. I allt detta elände har Sverige vaknat upp ur sin fantasivärld, sett verkligheten som den är och börjat fatta mer pragmatiska beslut – beslut som värnar och förvaltar det vi gjort bra, beslut som skärper lagstiftningen där den varit för mjuk och utvecklar regelverk där vi varit för fyrkantiga. Det är politik som gör verklig skillnad för svenska familjer.

Fru talman! Regeringens fjärde budget är en budget som gör det billigare att vara svensk. Den ger mer på kontot för familjerna, mer mat på bordet för pengarna och bättre villkor för familjer, företag och bönder. Det är en budget för alla hårt arbetande föräldrar, för alla unga som söker sitt första jobb och för alla företagare som vill ägna tiden åt sin verksamhet i stället för onödigt pappersarbete.

Vi höjer bostadsbidraget. Vi sänker skatten på mat. Vi sänker avgiften för förskola och fritis. Vi sänker skatten för pensionärer och personer med sjukpenning eller aktivitetsersättning. Vi höjer jobbskatteavdraget så att fler får behålla mer av lönen.

Detta innebär att en vanlig familj i Sverige med två barn får 5 000 kronor mer i plånboken per månad jämfört med när regeringen tillträdde 2022.

Fru talman! Vi har tagit oss igenom den höga inflationen med hjälp av en ordnad, ansvarsfull finanspolitik. Nu kommer skatteåterbäringen.

På energiområdet fortsätter vi arbetet i linje med den energipolitiska inriktningspropositionen med målet om 100 procent fossilfri el, tydliga planeringsmål

och mål för leveranssäkerheten. På tisdag fattar vi beslut som ytterligare stärker den här inriktningen.

Vi stärker både energiberedskap och elberedskap, inklusive cybersäkerhet och elsäkerhet. Svenska kraftnät får omfattande uppdrag och investeringsplaner för att bygga ut och förstärka transmissionsnätet, inte minst i norra Norrbotten, för att möta industrins behov och stärka överföringsförmågan.

Vi sänker skatten på el och inför återigen ett högt kostnadsskydd mot höga elpriser för hushållen. De kommuner som missgynnats av tidigare elstöd kompenseras. Vi förlänger och utvecklar stödet till energiefektivisering i småhus, kompletterat med informationsinsatser och kompetenshöjande insatser.

Fru talman! Det är ingen nyhet att regeringen satsar på ny kärnkraft. För att klara klimatmålen och möta industrins växande elbehov, säkra leveranssäkerheten och minska prisskillnaderna mellan elprisområdena behövs det fler reaktorer.

Därför införs ett kärnkraftsprogram med förenklade och snabbare tillståndprocesser, statliga låneramar upp till 220 miljarder kronor med en lika stor riskreserv, subventionerade statliga lån för att sänka kapitalkostnaderna under investeringsfasen samt dubbelriktade differenskontrakt som ger stabila intäkter, sätter ett prisgolv och ett pristak och skyddar staten mot övervinster, med en ram på upp till 400 miljarder kronor. Därtill avsätts extra medel för planering och samordning av ny kärnkraft, både nationellt och regionalt.

Fru talman! Vi stannar inte där. Nu bereds elmarknadsutredningen i Regeringskansliet. Svenska kraftnät ska dessutom analysera en ny elområdesindelning samt se över anslutningsprocesser och tillträdet till elmarknaden. Fjärr- och kraftvärme lyfts riktigt nog fram som en viktig resurs för både el och värme, särskilt lokalt och regionalt. Vi fortsätter att stödja utbyggnaden av laddinfrastruktur för el och vätgas, och vi stimulerar fortsatt biogasproduktion.

Fru talman! Det händer saker inom energipolitiken.

Genom framsynt förvaltning kombinerad med en politisk styrning grundad i fysik och verklighet, snarare än i ideologiska önskedrömmar, ser vi till att elen i vägguttagen fortsätter att göra det möjligt att bo och leva i hela Sverige.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 135 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Den 30 september 2024 kunde vi i tidningen Barometern läsa att Ebba Busch ställer sin plats till förfogande om hon inte löser situationen för småskalig vattenkraft.

Min fråga till Camilla Brodin är mycket enkel: Tycker Camilla Brodin och Kristdemokraterna att situationen för den småskaliga vattenkraften är löst?

Anf. 136 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Tack, Rickard Nordin, för en väldigt viktig fråga! Vi är båda insatta i vattenkraftens problematik och har så varit under ganska lång tid.

Regeringen har försökt ta steg för steg för att förbättra framför allt för den småskaliga vattenkraften, som jag vet att också ledamoten har ett stort hjärta för. Vi ser dess betydelse för det kulturarv som finns ute på landsbygden. Det är otroligt viktigt att vi kommer till rätta med den frågan.

Vi är inte helt framme ännu. Det är jag den första att beklaga. Det är ingen tvekan om var vi kristdemokrater finns i frågan. Mer måste göras.

Nu inväntar vi också svar från myndigheterna, som ska komma efter årsskiftet. Någonstans behöver tolkningen göras att man faktiskt är en otroligt viktig resurs för hela samhället i Sverige. Det gäller givetvis den storskaliga vattenkraften men även den småskaliga.

Men tack, Rickard Nordin, för att du lyfter denna fråga!

Anf. 137 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Det är glädjande att höra att Camilla Brodin inte tycker att man är helt framme. Då blir också frågan: Tror Kristdemokraterna att de åtaganden och åtgärder som nu planeras kommer att räcka? Det var ju det, att man skulle lösa situationen, som Ebba Busch lovade så sent som förra hösten – inte att man skulle försöka, inte att man skulle ge myndighetsuppdrag utan att man skulle lösa situationen.

De rapporter jag får från den småskaliga vattenkraften säger att situationen är värre nu än tidigare. De åtgärder som har planerats och vidtagits från myndighetshåll och från regeringens sida genom förordningsändringar har gjort det värre. De fokuserar mer på den storskaliga.

Där har vi den omvända situationen. Vi har en situation där vi faktiskt i vissa fall, till exempel i Jämtland, skulle behöva mer fiskvandringar för att exempelvis rädda vissa öringbestånd medan man i söder kanske mer behöver skydda den småskaliga vattenkraften. Problemet här är alltså att regeringen gått åt fel håll på båda sidor, vilket är väldigt knepigt.

Men för att fånga upp det som Camilla Brodin sa och de åtgärder som nu planeras: Kommer regeringen och Kristdemokraterna att infria löftet att situationen för småskalig vattenkraft ska ha lösts när vi kommer till valdagen?

Anf. 138 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Tack, Rickard Nordin, för att du så förträffligt uttrycker den oro som finns vad gäller både den småskaliga vattenkraften och även vattenkraften i stort, som är en del av hela vår baskraft. Den riskerar att rivas ur, och om det sker i den omfattning som vi hör att många har en oro för skulle det vara en katastrof för Sverige, tror jag.

Jag och mitt parti står orubbligt på vattenkraftägarernas sida. Vi gör allt vi kan. Vi behöver också, kanske i nästa val, ha några fler procent för att kunna trycka på. Men vi står helt orubbligt på vattenkraftens sida.

Vi är inte framme. Vi gör det vi kan. På energisidan på Klimat- och näringslivsdepartementet jobbar man

aktivt med denna fråga och följer den. Min förhoppning är absolut att vi ska kunna se bättre villkor framöver för att kunna omhänderta detta i de förordningsförändringar som finns på bordet. Jag hoppas också att Vattenkraftens miljöfond ska kunna komma igång och öppna igen, något som är ett stort orosmoment för många av den småskaliga vattenkraftens ägare.

Vårt orubbliga stöd för vattenkraften kan man inte tvivla på. Min förhoppning är att vi kommer att kunna gå framåt i den här frågan under denna mandatperiod.

Anf. 139 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! Vi har låga elpriser i Sverige, men det märks inte i hushållens plånböcker. Elräkningen består nämligen av mer än elpriset.

I valrörelsen lovade samtliga Tidöpartier att sänka elskatten. I stället har den höjts, inte en eller två utan tre gånger; den har höjts varje år. Nu återställer man den till den tidigare nivån, men någon sänkning blev det inte. Det är många miljarder extra som hushållen har fått betala den här mandatperioden. Faktum är att vi tidvis har betalat mer skatt på ren el än på fossil diesel.

Ebba Busch stod och kramade en dammsugare, men efter att hon blev energiminister har ny elproduktion i närtid både hänats och motarbetats. Nätpiserna har skenat. Statens eget bolag Vattenfall höjer priserna mest av alla – 14 procent nästa år. I stället för att hjälpa människor att energieffektivisera och sänka sin elräkning slopas hela målet för energieffektivisering.

Det är inte konstigt att elräkningen blir dyr. Regeringen har effektivt sett till att den blir dyr. Men hur ska man annars kunna motivera de hundratals miljarder man vill lägga på kärnkraft? Dessutom inför man en extra skatt på hushållens räkningar – en Ebba Busch-skatt för ny kärnkraft, som ska betalas ända fram till hennes 90-årsdag.

Det är snart jul, och då spelas samma låtar om och om igen. Detta verkar regeringen ha hämtat inspiration från, för man låter lite som en trasig skiva som upprepar sig. Man har fastnat i vinkelvoltten. Alla problem beror på nedlagd kärnkraft. Alla problem ska lösas med ny kärnkraft, kosta vad det kosta vill. Att den i bästa fall finns på plats framåt 2040 betyder, förutom de hundratals miljarder som skattebetalarna och hushållen ska punga ut med, att vi ska vänta 15 år till, med de här elräkningarna och en situation där industrin behöver el betydligt snabbare än så. Det duger inte.

Men som tur är finns det såklart ett alternativ. I Centerpartiets budgetar har vi flera gånger sänkt elskatten. I Centerpartiets budget ligger också fokus på elproduktion i närtid. Vi har pratat om en kriskommission för ökad elproduktion. Vi har sett till att fastighetsskatten på energiproduktion i stället för att landa i statskassans svarta hål stannar i kommunerna, där det kan bli fler lärare, fler undersköterskor, nytt flis på eljusspåret eller kanske rent av sänkt kommunalskatt. Med regeringens politik, däremot, klarar man inte ens av att betala ut de pengar som finns avsatta.

Med vår politik stoppas också regeringens skattehöjningar på solceller, och den havsbaserade vindkraften byggs ut. Det är fortfarande avslag för 13 havsvindparker av 14 möjliga. Nu ligger ytterligare parker på regeringens bord som man inte fattar beslut om trots att Försvarmakten har gett positiva signaler i inledande skeden. Med vår politik ökar elproduktionen också i närtid, och behovet av nätutbyggnad minskar.

Till och med Ebba Busch ger regeringen underkänt när det gäller att betala ut de pengar som man själv har avsatt. Det säger väldigt mycket.

Vi lyfter också vikten av rätt satsningar från staten och av att hjälpa människor ur problemen. Genom att stötta människor som vill energieffektivisera sänker vi elräkningen för dem inte bara den här vintern utan också alla kommande vintrar. Det blir dessutom mer el över i hela systemet, vilket sänker priset för alla. Energiforsk har visat att 5 procents minskning av elanvändningen skulle kunna sänka elpriset med 40 procent, när det är som högst. Det är samhällsekonomiskt smart, och det är klokt för hushållsekonomin. I stället för att betala en dyr elräkning kanske man får lite över som man kan lägga på julkappar i stället för nätavgifter.

Vi ser också behovet av att skydda människor från monopolartade situationer. Elnätsregleringen behöver ses över och bli mer effektiv. Det är inte rimligt att bolag tjänar mer pengar på att vidta de dyraste åtgärderna än på att vidta de effektivaste och billigaste.

Det handlar inte bara om att bygga nya ledningar, som dessutom borde byggas marksnålt. Det handlar också om att nyttja den flexibilitet, de effektiviseringar och de smarta nätlösningar som finns och är möjliga men som i dag inte ger avkastning. Kan vi dessutom få bättre förutsättningar för energigemenskaper kan nätagarna också utmanas av att grannar och byar går ihop och hjälps åt för att själva lösa situationen, precis som man har gjort historiskt sett i både vägföreningar och fiberföreningar.

Det är dock inte bara när det gäller elnäten som det i det närmaste råder monopol; det gäller även fjärrvärmen. Här behövs både krafttag och stöttning. Transparensen från bolagen gällande prissättningen måste bli tydligare. Det har kommit förslag från Energimarknadsinspektionen, som är bra och ett steg i rätt riktning. Dem behöver regeringen omgående genomföra, men det räcker inte. Fjärrvärmen är avgörande för att energisystemet ska hålla ihop. Det avlastar elsystemet på ett fantastiskt sätt, men bolagen måste vara mer transparenta och tydliga mot sina kunder.

Vi har just nu en tuff situation. Biobränslepriserna har ökat, och då behöver man hitta andra sätt att hantera detta på – nyttja mer spillvärme, exempelvis, så att vi dessutom kan frigöra bioråvara till andra sektorer. Ett annat exempel är det förslag som Centerpartiet har lagt fram om att sänka elskatten för just kraftvärmen, för att kunna dra nytta av de minuspriser som tidvis råder och då kunna använda exempelvis värmepumpar i stället.

Det finns nämligen i både kraftvärmen och vattenkraften en väldigt stor potential för ökad produktion i

befintliga anläggningar. Vi behöver inte ens bygga ut. Om bara de anläggningar som i dag har fjärrvärme skulle installera en så kallad ORC-turbin och producera även el skulle vi kunna få el motsvarande ett kärnkraftverk för väldigt lite pengar. I vattenkraften finns potential motsvarande fyra kärnkraftverk, till en fjärdedel av kostnaden för de nya reaktorer som regeringen planerar, med samma tidsperspektiv. För kraftvärmens del är kostnaderna betydligt lägre än så.

Det är mycket snack om teknikneutralitet från regeringen. Men uppenbarligen tror man inte att den kärnkraft som man vill satsa på klarar teknikneutralitet. I så fall hade man satt upp teknikneutrala spelregler, och så hade alla fått konkurrera på lika villkor.

Jag har inget emot kärnkraft. Vill man bygga ut den, gör det! Gör det till konkurrenskraftiga priser, på egna meriter och gärna på befintliga platser. Men en sak är säker: Jag vill inte skuldsätta min pappa, mig själv, min son och hans barn för att regeringen inte har någon annan energipolitik att komma med. Att i ett svep riskera att fördubbla statsskulden, vilket krävs om man ska uppnå regeringens mål med tio reaktorer, saknar motstycke i svensk historia – dessutom i ett läge när vi vet att vi behöver låna för försvarets upprustning och för infrastrukturen. Det kommer att bli dyrt.

Jag hoppas att regeringen, efter att man fallit i valet, inser att detta var dumt, att det inte var optimalt och att det borde placeras på historiens skräphög. Att vi har konkurrenskraftiga elpriser är nämligen helt avgörande för både hushållen och industrin. Det klarar kärnkraften uppenbarligen inte av att leverera på egna villkor.

Den gröna omställningen är en möjlighet för Sverige. Regeringen verkar tro att det handlar om grön fernissa som spelar mindre roll och att det inte är så viktigt att gå före. Vi ska lägga oss på EU:s miniminivå och, som KD och SD säger, skrota de svenska klimatmålen, trots att vi var överens om dem så sent som för en månad sedan.

Ingenting kunde vara mer fel. Världen ställer om. Näringslivet har fattat att grön omställning är det samma som konkurrenskraft. Deras kunder vill nämligen ha gröna produkter. Om vi inte stöttar näringslivet är de inte Sveriges sentimentala, utan de flyttar. De kommer att placera sina investeringar där förutsättningarna är rätt. Om det inte är i Sverige blir det någon annanstans.

De investeringarna görs dessutom bara en gång. När stålverket väl är byggt är det där man kommer att fortsätta lägga sina investeringar. Då kommer Sverige att fasas ut som industrination. Och när kemibolagen har bestämt sig blir de kvar. Antingen är det i klustret på västkusten eller i ett annat land.

För mig är det en självklarhet att vi ska se till att förutsättningarna blir rätt. Men regeringen verkar inte ha bestämt sig. Det enda man verkar veta är att man vill göra så lite som möjligt, och helst någon annanstans. Man satsar hellre på elmoppar i Ghana än på elbilar i Sverige. Det är rent skamligt.

Att exportera klimatpolitiken är ett problem. Klimatpolitik och energipolitik är nämligen också säkerhetspolitik. Det är otroligt viktigt för vår säkerhet att vi slutar importera bränslen från fossila skurkstater till Sverige. Det pratas väldigt mycket om att vi har ett näst intill fossilfritt elsystem, men energisystemet är långtifrån fossilfritt.

Därför måste också Försvarsmakten vara en del av den här lösningen, precis som man är i många andra länder. Här har Sverige betydligt mycket mer att göra. FOI, Totalförsvarets forskningsinstitut, har också visat hur man skulle kunna göra detta. Trots det säger regeringen fortsatt nej.

Regeringen kan inte heller fortsätta negligera konsekvenserna av vattenkraftens omprövning. Pausen som det har beslutats om var bra. Centerpartiet föreslog ett utskottsinitiativ som fick stöd förra mandatperioden, och regeringen genomförde pausen. Men nu har man helt missat att vidta de åtgärder som behövs.

Ebba Busch lovade förra året att avgå om man inte hade löst situationen. Än så länge är situationen inte löst, och de förslag som ligger på bordet löser inte heller situationen. Jag ser fram emot att man löser situationen eller att Ebba Busch uppfyller sitt löfte och avgår.

Den småskaliga vattenkraften är nämligen i allra högsta grad hotad. Det är ett jätteproblem, inte minst i södra Sverige där vi vet att effekten från småskalig vattenkraft är helt avgörande för energisystemet en kall vinterdag. Samtidigt vet vi att det i norra Sverige finns behov av miljöanpassningar som inte görs.

Vi har tittat på energipotentialen, men vi har inte tittat på miljöpotentialen och behoven samt var pengarna och de åtgärder som ska vidtas gör störst nytta. Det måste göras. Regeringen måste göra om, göra rätt och vara tydlig mot sina myndigheter. Då kan vi också få med de miljövärden som finns och som är viktiga för ål, lax och öring. Vi kan behålla unika kulturmiljöer och värna vattenspeglar och badplatser.

Fru talman! Det är snart jul. Jag ska avsluta med lite beröm. Det finns nämligen en sak som regeringen har gjort bra i sin budget, både förra året och det här året. En budgetpost man inte pratar så högt om är Kraftlyftet. Det är en budgetpost där man pratar om flexibilitet och förmågor. Det är precis det som behövs: teknikneutralitet för att lösa genuina problem. Det skulle behöva både mer kärlek och uppmuntrande från politiken.

Tyvärr har man inte fått fram ett regelverk som gör att man kan betala ut pengarna. Fortfarande har inte en enda krona betalats ut. Det är synd. Det hade nämligen gjort skillnad på riktigt. Det är synd att man inte väljer att prioritera det framför en massa andra saker.

Min önskan inför det nya året till regeringen handlar om just flexibilitet och lagring. Det finns otroligt många lösningar för sänkta elräkningar, sänkta nät-kostnader och i slutändan ett mycket stabilare energisystem.

Lyssna på vad Energimarknadsinspektionen har sagt om ökad flexibilitet! Ta vara på Power Circles

idéer! Genomför de justeringar som behövs för att släppa lös potentialen i den smarta styrningen! Inkludera det i det gröna avdraget, så att fler kan vara med och göra det här hemma! Det skulle göra skillnad på riktigt.

Vi i riksdagen har en skyldighet att försöka lösa det här tillsammans. Centerpartiet har gjort det många gånger förr. Vi är beredda att göra upp, om övriga partier vill komma till förhandlingsbordet. Jag är övertygad om att vi kan lösa det här tillsammans, för att jobben ska bli fler och utsläppen ska ned, för hushållen, för företagen, för klimatet och för Sverige.

God jul!

Anf. 140 LOUISE EKLUND (L):

Fru talman! Sveriges välstånd och även säkerhet bygger på just trygg och stabil tillgång till energi. Det behöver dessutom vara till konkurrenskraftiga priser. Under tidigare regeringar har vi sett en utveckling där svensk energiförsörjning försämrats alltmer. Den stabila baskraften har långsamt men också systematiskt fasats ut.

Den här regeringen har lagt om energipolitiken. Man har haft en tydlig och långsiktig inriktning: att bygga ett robust, fossilfritt och kostnadseffektivt energisystem. Därmed har byggstenarna lagts för att kunna få till en elektrifiering av transporter och industri och på så sätt möjliggöra för den gröna omställningen.

Men det ska inte glömmas bort att en målsättning har varit att stärka den svenska konkurrenskraften och göra svenska företag slagkraftiga i en globaliserad men alltmer osäker omvärld. Ett robust energisystem behövs onekligen för att klara inte bara en vardag med köttbullstekande och tvätthögstvättande utan också en krissituation med ökad oro och osäkerhet.

Fru talman! Fram till rätt nyligen var Sverige självförsörjande på el årets alla dagar, dygnets alla timmar, oavsett väderlek. Sedan dess har totalt sex fullt fungerande kärnkraftsreaktorer lagts ned, av politiska skäl. Det är resultatet av de beslut som vi har sett de senaste åren. När vi till exempel har haft driftstopp eller när de kvarvarande verken av andra anledningar inte har gått för fullt har vi sett vilka stora konsekvenser det får för det svenska energisystemet. Delar av södra Sverige, inte minst min hemstad Malmö, riskerar att tvångsbortkopplas från nätet. Så sårbara har vi gjort oss.

Att så fundamentalt förstöra ett välfungerande, konkurrenskraftigt energisystem borde knappt vara möjligt. Men det var där vi stod när den här mandatperioden började. Den långsiktiga inriktning för energipolitiken som den här regeringen lade fram när den tillträdde ligger fast. Den genomförs också steg för steg. Det är bra, och det är helt nödvändigt.

Fru talman! Med det sagt är det uppenbart att mycket återstår att göra. Jag tror att vi är många som känner att det är något intuitivt fel när vi inom samma land har så stora prisskillnader som vi ser i dag och har sett under en längre tid.

Jag vet att det finns de i kammaren som tycker att lösningen på detta är att kapa kablarna till utlandet. Jag

tänker att det vore ett misstag. Rätt utformad är den sammankopplade europeiska elmarknaden en nyckel till ett stabilt energisystem. Men naturligtvis behöver vi bygga upp den svenska och för den delen även den europeiska produktionen.

Vad gäller just produktionen av energi har den här regeringen lagt en ny linje. Målet har varit uttalat: att öka produktionen av fossilfri energi till konkurrenskraftiga priser.

Tack vare de helt avgörande beslut som har fattats under den här mandatperioden står vi bättre rustade än för fyra år sedan. Det har nämnts tidigare här i kammaren att vi har fattat beslut om ny kärnkraft. Vi har också sänkt elskatten och gjort en större satsning på Kraftlyftet. Det kanske viktigaste är att vi har fastställt det historiska skiftet att gå från det förnybara till det fossilfria.

Sammantaget skulle jag tro att den sista punkten är det enskilt viktigaste Sverige kan göra för att leva upp till sina åtaganden i det globala klimatarbetet: att gå från fossila till fossilfria energikällor. Då är kärnkraften naturligtvis helt avgörande. Det går inte att ställa om energiproduktionen så snabbt med bibehållna leverans- och driftssäkerhetsmål på något annat sätt.

Fru talman! Därmed yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 141 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Jag fastnade vid ett uttalande som Louise Eklund gjorde i sitt anförande. Hon sa att Sverige har varit självförsörjande på el tidigare och att vi då hade mer kärnkraft. Min mycket enkla fråga är: När då?

De senaste tio åren har vi haft mer export än någonsin tidigare. Vi har haft en bättre handelsbalans för elen sedan vi stängt de sex reaktorer, eftersom vi har byggt ut en massa annat.

Sverige har alltså inte varit självförsörjande på el tidigare. Men för att reda ut detta skulle jag gärna vilja veta vad Louise Eklund baserar det uttalandet på. Kan hon nämna när detta skedde och hur export- och importstatistiken då såg ut, så att vi kan reda ut det här missförståndet?

Anf. 142 LOUISE EKLUND (L) replik:

Fru talman! Jag tackar Rickard Nordin för frågan.

Det råder inget motsatsförhållande. Jag är glad för frågan och glad att få understryka det som jag har talat om i dag och vid många andra tillfällen: Lösningen för Sverige och för Europa handlar inte om att minska kontakterna med utlandet, kapa kablarna eller på annat sätt minska vare sig exporten eller för den delen importen av el. Vi har ett sammanbundet och sammanlänkat energisystem i hela Europa. Det stärker den svenska resiliensen och motståndskraften mot alla handa störningar i vår produktion. Samma sak gäller naturligtvis för Europa också. Det behöver inte stå i motsatsförhållande till andra målsättningar.

Jag är väldigt glad över att Rickard Nordin tar upp den här aspekten. Vi liberala partier brukar framhålla

vikten av internationella kontakter och utbyten, så även på energiområdet.

Anf. 143 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att jag inte fick något svar. När var Sverige självförsörjande på el, som Liberalerna sa i talarstolen?

Svensk kärnkraft byggdes ut på 70- och 80-talen. Vi kan titta på statistiken. På 70-talet importerade Sverige mer än vad vi exporterade. På 80-talet var det ungefär jämnt skägg på totalen. På 90-talet gick det ganska mycket upp vid något tillfälle och ned vid något tillfälle. Den enda tid då Sverige har varit stabilt exporterande är de senaste tio åren. Hänger det ihop med de senaste tio årens kärnkraftsnedläggningar? Hur går det här ihop, enligt Louise Eklund?

Jag vill också skicka med en annan fråga om något som jag är väldigt nyfiken på och som regeringen inte redogör för. Man pratar väldigt gott om kärnkraften, och kärnkraften är på många sätt en spännande energikälla med bra egenskaper. Men när man gör de satsningar som man vill göra från regeringens sida med garantipriser, lån och så vidare, vem är det då som ska betala? Bolagen betalar såklart tillbaka lånen, men någon ska ju stå för kostnaden. Det gör inte bolagen själva. Vem ska betala för de här garantipriserna? Det är jag väldigt nyfiken på.

Jag har alltså två frågor. Liberalerna och Louise Eklund sa att Sverige har varit självförsörjande på el tidigare, innan vi lade ned kärnkraft. Min fråga är fortfarande: När då? Den andra frågan är: Vem ska betala för de garantipriser och de kostnader som det för med sig att bygga ny kärnkraft? Det hade varit väldigt välkommet att få veta.

Anf. 144 LOUISE EKLUND (L) replik:

Fru talman! Jag tackar Rickard Nordin så mycket för förtydligandet av frågan. Det känns som att vara med i ett frågesportprogram med olika svarsalternativ.

Jag understryker åter att det inte finns något motsatsförhållande. Att ha förmågan att vara självförsörjande är ett spår som inte behöver stå i motsatsförhållande till ökad export eller för den delen import. Poängen är att vi som liberaler har velat se en starkare sammankoppling mellan den svenska och den europeiska produktionen och utbyggnaden och att just detta också har blivit fallet.

Det är klart att vi vid flera tillfällen tidigare haft möjlighet att kapa alla kablar. Det har vi inte gjort, vilket jag tycker är alldeles utmärkt. Jag hoppas att även Centerpartiet tycker att ett fortsatt samarbete över nationsgränser är nödvändigt även på detta område. Det har skett en sammanbindning av den svenska och den europeiska produktionen och marknaden. Därför blir det en rent hypotetisk fråga.

Anf. 145 LINUS LAKSO (MP):

Fru talman! Det här är mandatperiodens sista budgetdebatt, så det passar ganska bra att summera Ebba Buschs och Tidöpartiernas energipolitik.

Allt skulle lösas med ny kärnkraft, fick vi veta när Ebba Busch med buller och bång lämnade den energiöverenskommelse som skulle ge Sverige långsiktiga och stabila spelregler till nytta för inte minst industrin. Löftena duggade tätt i valrörelsen. Vi påbörjar bygget av ny kärnkraft inom 100 dagar, sa Elisabeth Svantesson. Det ska byggas utan statliga stöd, sa Ulf Kristersson. Tio nya reaktorer ska vi ha, sa Romina Pourmokhtari. Åtminstone ska ett första spadtag tas före mandatperiodens slut, sa Ebba Busch inte minst – för att sedan en eller två månader senare hävda att hon aldrig sagt det. Men det finns ju inspelat.

Snart har hela mandatperioden gått. Tidsplanen för ny kärnkraft har spruckit totalt. I princip inget har hänt, annat än att Vattenfall har landat i ett teknikval. Man har fortfarande inte valt leverantör och talar om ett investeringsbeslut tidigast 2029. Dessutom har regeringens ambitioner om två stora reaktorer till 2035 krympt till en tummetott. Vattenfall överväger nu en liten SMR-reaktor som eventuellt kan vara klar tidigast 2035. Lägg till det att aktuella kärnkraftsprojekt inom EU har blivit minst tio år försenade och att ingen av de leverantörer som Vattenfall har dialog med hittills har byggt en enda reaktor.

Det mesta talar för att Sverige som tidigast kan få eventuell ny kärnkraft först efter 2045, det vill säga efter att vi ska ha uppnått alla våra klimatmål. Sanningen är att den här regeringens kärnkraftsplaner har varit totalt orealistiska. De har ingenting med klimatomställningen att göra, förutom att de möjligen bromsar den.

Vi kan konstatera att det vi behöver bygga ut är det som kan leverera mer el i närtid till låg kostnad: förnybar energi och grön baskraft. Ebba Busch har ibland talat om att regeringen välkomnar alla kraftslag, men ingenting kunde vara mindre sant. I stället har vi kunnat se hur Tidöpartierna fullkomligt raserat utbyggnaden av förnybar energi.

Fru talman! När de tre förlovarpartierna bildade Tidöregeringen och tog över hade den rödgröna regeringen fått upp utbyggnadstakten rejält. Vi låg då på över 3 gigawatt per år i kraftutbyggnad. Nu ser vi att utbyggnadstakten rasar. Hela klimatomställningen och industrins gröna omställning kollapsar under den här regeringens politik. Utbyggnadstakten rasade med 50 procent förra året. Enligt prognosen rasar den med totalt 75 procent i år. Kanske blir det än värre nästa år.

Hur hamnade vi här? Anledningen är att Tidöpartierna motarbetar den förnybara energin och saknar en fungerande energi- och klimatpolitik. Man saknar mål i närtid för mer energi och mer effekt. Sådana mål skulle kunna sikta på 2030 och 2035. Tidöpartierna stoppar genom vetot större delen av all vindkraft som skulle kunna komma före 2030. Mellan 70 och 100 procent säger man nej till, från Liberalerna till SD, medan Miljöpartiet är det parti som säger mest ja till vindkraft ute i kommunerna.

Vi har drivit på för ersättning till kommuner och närboende i över tio år, så det är glädjande att andra partier äntligen har ändrat sig. Men vad är det som tar så fruktansvärt lång tid? Kommunerna väntar på sina

pengar, och det har nu gått över ett och ett halvt år sedan det aviserades att kommunerna skulle få sina pengar. Det har utlovats att det ska ske före årsskiftet; dagarna kan räknas ned. Sedan kvarstår det faktum att många kommunala politiker redan har lovat sina väljare att säga nej till vindkraft, inte minst på grund av den häxjakt som Tidöpartierna drev mot vindkraften under valrörelsen.

Samtidigt försämras förutsättningarna för solkraft genom att den tidigare 60-öringen för överskottsel har dragits bort, vilket straffbeskattar hushåll som har investerat i solenergi. Regeringen har dessutom sänkt det gröna avdraget mitt under en lågkonjunktur, något som sannolikt har ökat arbetslösheten.

Regeringen har lagt en död hand över all havsbaserad vindkraft, inte minst i Östersjön, i stället för att ge försvaret i uppdrag att samordna med energiintresset. Det är dessutom en avgörande del av totalförsvaret att vara självförsörjande på energi.

Regeringen har gett avslag på 83 procent av alla ansökningar om havsbaserad vindkraft som den har fattat beslut om. Dessutom ligger det en stor hög som den inte har fattat beslut om. Under förra mandatperioden var 100 procent av de beslut som fattades positiva.

Nu ligger det som sagt flera stora havsvindsprojekt på regeringens bord. Vissa har legat där sedan 2023, trots att länsstyrelsen har sagt ja och försvaret inte har några invändningar.

Bara två av projekten, som ligger i Bottenhavet, skulle leverera motsvarande två hela kärnkraftverk och skulle kunna vara på plats inom tio år till hälften av kostnaden.

I realiteten har man också stoppat utbyggnaden av tillståndsgivna havsparker som Kriegers flak genom att stoppa Svenska kraftnäts utbyggnad av elkablar till havs.

En ytterligare vindkraftpark hade kunnat pressa elpriserna rejält i hela SE4 och Skåne och därmed jämna ut elprisskillnaderna som vi ser i landet.

Ett annat smart sätt att pressa elpriserna är energieffektivisering. Det är det naturligtvis för den som genomför åtgärden men även för andra. En energieffektivisering på totalen på 10 procent beräknas pressa ned elpriserna med 50 procent och har också miljön som vinnare.

Vad har då hänt? De tidigare stöden för energieffektivisering har avskaffats både för flerbostadshus och för företag. Regeringen bedömer i sin egen energiplan att man inte ans når EU:s lågt satta energieffektiviseringsmål till 2030.

En lyckad politik för energieffektivitet skulle kunna frigöra 25 terawattimmar till 2030, motsvarande drygt två stora kärnkraftverk. Men även här misslyckas Tidöpartierna.

I stället har elnätsavgifterna skenat utan att egentligen utbyggnadstakten när det gäller elnätet har ökat nämnvärt. Det beror på dålig styrning från regeringen. Ansvarig myndighet har länge påtalat att elnätsregleringen behöver förbättras.

Fru talman! Som om inte detta vore nog står Sverige just nu utan effektreserv i vinter. Det är en backup som behövs i kritiska lägen. Det har man misslyckats med att upphandla. Det är ett riktigt haveri av regeringen.

Fru talman! Fossilfrihet och elektrifiering har såväl Ebba Busch som Ulf Kristersson och Romina Pourmokhtari talat väldigt mycket om. Men hur ser det ut i verkligheten?

En bra tumregel är att se till vad människor gör snarare än till vad de säger. Jag gick in på Energimyndighetens statistik för energianvändning och kunde då finna att den energikälla som har ökat allra mest är fossil energi.

Den årliga användningen har ökat med 15 terawattimmar 2022–2024. Det kan såklart korrelera med att regeringen totalt har lagt 57 miljarder på att subventionera fossila bränslen i stället för att stötta elektrifieringen.

Detta sker i ett läge när Europa lägger mer pengar på att köpa fossila bränslen av Putin än på att stötta Ukraina. Genom att driva upp fossilenergianvändningen undergräver vi vår egen säkerhet.

Både elektrifieringen av transportsektorn och industrin har kraftigt bromsat in. Jag skulle vilja påstå att just elektrifieringen är regeringens största misslyckande.

Fru talman! Vi behöver en ny inriktning i energipolitiken. Vi behöver en regering som tar Sveriges och Europas säkerhet på allvar genom att öka produktionen av inhemska hållbara bränslen och el.

Vi behöver en regering som tar industripolitiken på allvar och stöttar industrin genom långsiktighet och stabilitet, utan ett regeringsunderlag som hånskrattar när viktiga svenska industriprojekt går i konkurs.

Vi behöver en regering som tar klimathotet på allvar och erbjuder hållbara alternativ till en låg kostnad för både hushållen och industrin.

Också jag får önska alla en god jul!

Anf. 146 JESPER SKALBERG
KARLSSON (M) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten Lakso för anförandet!

Paradnumret för Miljöpartiet i debatten är de 10 gigawatt grön baskraft som ska komma på plats till 2030. Det är ganska snart får man ändå säga.

I den gröna baskraften ska det finnas lite olika komponenter. Energilagring genom vätgas är en komponent. Det har man talat om i ett decennium, och det finns ännu inte. Det är samma sak med pumpkraft. Det är en teknik som existerar men i minimal skala, får man nog ändå erkänna.

Flexibilitet genom smart laddning och liknande bidrar inte med jättemycket produktion. Sedan nämner man att man kan öka effekten i vattenkraften motsvarande flera kärnkraftverk.

Då är det värt att notera att de optimistiska kalkylerna för att effektoptimera vattenkraften säger att vi i ett bra scenario kan få ut kanske 1 300 megawatt extra

till 2035. Ska man upp till 4 000 megawatt är det ordentligt med år kvar. Då blir det knepigt att få ihop 10 gigawatt till 2030.

Det finns kvar i den gröna baskraft som Miljöpartiet föreslår är då gas. Min fråga till Linus Lakso blir på temat miljö och klimat. Vad bidrar till lägst utsläpp, ett kärnkraftverk där vi kokar vatten eller gasturbiner där vi eldar kolväten?

Anf. 147 LINUS LAKSO (MP) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Det är lite ironiskt att Jesper Skalberg Karlsson väljer att kritisera satsningarna på grön baskraft, eftersom det är exakt det som regeringen gör i det så kallade Kraftlyftet med satsningar på exakt samma tekniker. Jag vet inte riktigt om Jesper Skalberg Karlsson har läst regeringens egen budget.

Om det är så dåligt att satsa på tekniker som ger mer effekt i närtid blir min motfråga: Varför satsar ni skattepengar på det, om det är en så fruktansvärt dålig idé? Det verkar lite motsägelsefullt.

De 10 gigawatt som vi har föreslagit som ett effektmål bygger på beräkningar som inte minst Vattenfall har gjort. Ellevio har gjort liknande beräkningar och kommit fram till det behovet. Senare har också SVK kommit med en beräkning som visar att vi behöver bygga ut ungefär den mängden effekt för att balansera systemet.

Vi har föreslagit en lång rad tekniker. Det ska vara ett teknikneutralt investeringsstöd. Det finns potentialberäkningar av inte minst Energimarknadsinspektionen. Läger man ihop potentialerna vad gäller vattenkraften, kraftvärmen, batterilagring, flexibilitet och så vidare är det möjligt att komma långt över 10 gigawatt.

Min motfråga svarstår. Om det är en så dålig idé, varför lägger regeringen nu 1,7 miljarder på Kraftlyftet?

Anf. 148 JESPER SKALBERG
KARLSSON (M) replik:

Fru talman! Jag tror att flexibilitet, pumpkraft, kraftvärme, gasturbiner med mera kan vara ett komplement. Men det är just detta: ett komplement.

I Miljöpartiets kalkyl ska man få fram 10 gigawatt på fyra år. Jag ifrågasätter rimligheten i det, för i Miljöpartiets förslag finns det ingen ny kärnkraft utan bara de här andra alternativen, som i bästa fall är välkomna komplement.

Min fråga handlar om storleksordningen. Sverige behöver fördubbla elproduktionen till ungefär 300 terawattimmar 2045. Miljöpartiets 10 gigawatt av grön baskraft, som i många fall inte är baskraft i produktion utan batterier och gasturbiner, skulle i bästa fall ge 30–40 terawattimmar. Då kommer vi 10–15 procent på vägen.

Frågan är: Vad gör man sedan? Kärnkraften producerar el under 90 procent av tiden år efter år. Det är en verklig baskraft som vi fortfarande skulle ha haft om det inte vore för Miljöpartiets politik. Gärna

komplement, men vi vill också ha rimliga förslag från oppositionen! Det handlar om 10 gigawatt där maximalt kanske 1 300 megawatt är vattenkraft. Frågan är vad de andra nio gigawatten ska komma ifrån. Är det gasturbiner? I så fall räcker inte 1,7 miljarder, utan då behövs helt andra summor.

Anf. 149 LINUS LAKSO (MP) replik:

Fru talman! Nej, regeringens 1,7 miljarder räcker inte för att bygga ut kraftsystemet i tillräcklig takt. Det är därför Miljöpartiet har satsat 6 miljarder på investeringar i grön baskraft.

Det finns en stor potential. Redan potentialen hos batterier bedöms till 8 gigawatt, och gasturbiner går ganska fort att bygga – på ett år. Det handlar mer om en bedömning av hur mycket man vill investera. Potentialen för energiproduktion ligger på 70–80 terawattimmar inom 10–15 år om man slår ihop vind och sol. Det är den realistiska planen.

Det är Moderaterna som helt saknar en realistisk energipolitik. Ny kärnkraft kan komma på plats om tidigast 20 år, så det är ett helt orealistiskt svar på hur vi ska få fram el till industrin till ett rimligt pris. Branschen har själv räknat fram att man kan leverera förnybar energi plus grön baskraft till ett genomsnittspris på ungefär 55 öre.

Där får man ungefär tredubbla kostnaden för den kärnkraft som Jesper Skalberg Karlsson vill ha. Bygger man ut tio reaktorer med de subventioner som han vill ha handlar det om en merkostnad för elen på ungefär 1 000 kronor i månaden per hushåll. Det är fullständig galenskap, och detta är en helt orealistisk energipolitik som är skadlig för hushållens ekonomi, för Sveriges konkurrenskraft och för klimatomställningen.

Anf. 150 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Tack, Linus Lakso, för ditt anförande, som innehöll ganska mycket visioner från Miljöpartiets energipolitik! Det gör att skillnaderna gentemot regeringens politik blir tydliga. Det var inte mycket från regeringens sida som var bra, enligt Miljöpartiet.

Låt oss se på hur mycket produktionskapacitet som har installerats i Sverige när det gäller elproduktionen från 2013 till 2024. Den landar på nästan 13 000 megawatt. Det är faktiska basfakta. Man kan också se på hur mycket av den installerade produktionskapacitet som vi kan nyttja, alltså den maximala elkonsumtionen. Det är 340 megawatt.

Hur är det då med de nästan 13 000 megawatt som har tillkommit i systemet? Hur mycket av det är egentligen faktisk baskraft, när man har plockat bort fyra reaktorer? Det är ganska mycket vindkraft som har tillkommit i systemet, men har det gett pang för pengarna? Nej, vi har inte fått så mycket konsumtion som vi kan använda oss av.

Jag noterar att vi i Miljöpartiets budget kan läsa följande: På regeringens bord ligger över 20 ansökningar om havsbaserad vindkraft och väntar på beslut. På två år har regeringen enbart godkänt två projekt.

Vi kristdemokrater och regeringen välkomnar alla goda kraftslag. Anledningen till att det har gått så trögt med de andra ansökningarna är att de ställs mot Försvarsmaktens intressen eller att de inte har kunnat bära sina egna kostnader. Så blir det ibland. I övrigt har vi bevisat att det är möjligt med mer vindkraft utan att kompromissa med det kommunala vetot, för vi jobbar med att bygga upp en acceptans från lokalbefolkningen.

Min fråga till Miljöpartiet är: Hur många ansökningar godkände ni under era sju år i regeringen?

Anf. 151 LINUS LAKSO (MP) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågorna!

Vi godkände som sagt hundra procent av de ansökningar som kom in och som vi hann besluta om under föregående mandatperiod.

Den här regeringen har avslagit 83 procent av de ansökningar som man har beslutat om. Det är också ett tjugotal som man inte har fattat beslut om och som ligger på regeringens bord. Det regeringen har sagt nej till motsvarar alltså hela Sveriges energianvändning.

Fru talman! Det är bra att Camilla Brodin ytterligare sätter fingret på regeringens totalt misslyckade politik för elektrifiering. Hela poängen med att bygga ut mer el är nämligen att vi ska använda den till något. Jag tycker att vi ska använda den till att ersätta fossil energi, för det är bra för klimatet, för Sveriges konkurrens och för vår säkerhet.

Under det senaste året har Sverige haft ett historiskt stort elöverskott, där vi exporterar 39 terawattimmar. Det är absolut bra på sätt och vis, för vi trycker undan tysk och polsk kolkraft, till skillnad från när Alliansen styrde, när Sverige på många års basis var beroende av import av just tysk och polsk kolkraft. Det såg Miljöpartiet till att styra upp.

Det stora problemet är dock den havererade politiken för elektrifiering, där vi ser att det går åt fel håll inom transportsektorn. Scania och Volvo står redo och har utvecklat tunga ellastbilar, men regeringen har förstört hela hemmamarknaden genom att gynna det fossila i stället för att gynna elektrifieringen. Här står vi med massor av förnybar och fossilfri el som vi skulle behöva använda för att ställa om. Men regeringens politik omöjliggör detta.

Anf. 152 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Jag blir inte riktigt klok på allting, och jag tror att ledamoten från Miljöpartiet och jag pratar förbi varandra.

Miljöpartiet godkände noll ansökningar för havsvindparker. Man lyckades inte få någon havsbaserad vindkraft på plats över huvud taget, samtidigt som man var med och aktivt avvecklade sex av tolv kärnkraftsreaktorer.

Vidare kan vi konstatera att Miljöpartiet vill lägga 13 miljarder mer på det här utgiftsområdet samtidigt som man inte räknar med kärnkraftsprogrammet. Det är alltså borta från Miljöpartiets budget.

Det finns egentligen inte något seriöst beaktande av elsystemet som helhet, av skattebetalarna eller av klimatet när det gäller hur man ska kunna få ihop kalkylen.

Min fråga – eller kanske vädjan – till Linus Lakso är: Varför kan ni inte bli lite mer som i Finland? Vi tar ju ofta upp Finland som ett gott exempel. Det finska miljöpartiet har knäckt koden och insett att kärnkraften är avgörande för klimatomställningen.

Anf. 153 LINUS LAKSO (MP) replik:

Fru talman! Det var ett av många magstarka påståenden i denna debatt som Camilla Brodin nu kom med. Hon talar om ekonomiskt ansvarstagande. I budgeten utfärdar ju regeringen inte mindre än 840 miljarder toltalt i subventioner och kreditgarantier till ett enda kraftslag. Det är radikalt mycket dyrare än Miljöpartiets satsningar.

En av de stora budgetposterna är satsningen på grön baskraft. Vi lägger drygt tre gånger så mycket som regeringen på detta, och det är efterfrågat av industrin och nödvändigt för kraftsystemet.

Det andra vi lägger mycket pengar på är energieffektivisering. Som jag nämnde är det otroligt smart.

Pressar vi ned elbehovet med 10 procent kan man trycka ned elpriset med 50 procent. Beräkningar har visat att hushållen kan spara uppåt 100 miljarder per år.

Frågan handlar sällan om hur mycket pengar man satsar, även om ni slösar betydligt mer, utan om hur effektiva de är och vad de ger tillbaka. Era kärnkraftsatsningar är ungefär tre gånger så dyra och kommer inte inom en rimlig tid över huvud taget.

Vad gäller havsvinden godkände vi Kriegers flak. Den hade gjort otroligt stor nytta om den hade kommit på plats. Men detta har regeringen effektivt stoppat. Till skillnad från det vi var överens om i den tidigare energioverenskommelsen, nämligen att man skulle ta bort Svenska kraftnäts uppdrag att bygga ut elkablarna, ska man nu i stället bygga elkablar till Norrbotten för att jämnat ut effektbalansen. Det är ganska dumt och ineffektivt när inte minst SE4 och Skåne behöver billigare el här och nu.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 16 december.)

§ 10 Arbetsmarknad och arbetsliv

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2025/26:AU2
Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv (prop.
2025/26:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 154 MAGNUS PERSSON (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Ännu en gång har Tidösamarbetet förhandlat fram en gemensam budget där alla partier fått vara

delaktiga. Det har handlat om att både ge och ta – så även inom den del vi ska debattera i dag, utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.

Fru talman! Jag tycker att det är ett styrkebesked att man trots högljudda kritiker, som sa att Tidösamarbetet aldrig skulle hålla, ännu en gång lyckats få en budget med en bred majoritet genom riksdagen. Det har man lyckats med hela mandatperioden – detta till skillnad från tidigare regeringar, som de gånger de ens fått igenom sin budget tvingats köpslå med politiska vildar med flera miljoner av skattebetalarnas pengar.

Fru talman! Man har behövt ägna större delen av mandatperioden till att bekämpa den höga inflationen och en långtgående lågkonjunktur, som fortfarande präglar arbetsmarknaden med en hög arbetslöshet. Den strukturella arbetslösheten är värst. Man har också fått kämpa med konsekvenser av en orolig omvärld, men framför allt har man fått kämpa med resultatet av en usel och omdömeslös politik förd av tidigare regeringar.

Fru talman! Äntligen börjar man se vissa tendenser som pekar på att man sakta är på väg upp ur lågkonjunkturen, vilket bland annat den senaste rapporten från Sveriges a-kassor tydligt visar. Antalet nya ansökningar om ersättning från a-kassa fortsätter att minska. Sedan november 2024 har antalet nya ansökningar om arbetslöshetsersättning minskat med 16,1 procent.

Den successiva minskningen av antalet nya ansökningar om arbetslöshetsersättning inleddes under sommaren och har fortsatt med en tydlig trend under hösten, vilket i dag motsvarar en arbetslöshet på 6,7 procent. Den är fortfarande för hög, men det är ett steg i rätt riktning.

En indikator som också är väldigt tydlig är att antalet varsel kraftigt minskar. Novembers siffror i år är de lägsta sedan augusti 2023.

Denna och många andra indikatorer pekar på att det går i rätt riktning, sakta men säkert.

Fru talman! Det är tydligt att den konjunkturella arbetslösheten bekämpas bäst genom Tidöpartiernas åtgärder för att stötta den inhemska efterfrågan, stärka hushållen och förbättra förutsättningarna för våra företag, vilket vi nu får ett kvitto på.

Men, fru talman, det större problemet är den strukturella arbetslösheten – långtidsarbetslösheten, som tidigare regeringar skapat bland annat med sin felaktiga invandringspolitik och som kommer att påverka svensk arbetsmarknad lång tid framöver oavsett vilka åtgärder vi vidtar.

Samtidigt som långtidsarbetslösheten är hög har många arbetsgivare svårt att hitta arbetskraft med rätt kompetens. Det kvittar, fru talman, hur många yrkesutbildningar man skapar när individen saknar grundläggande kompetens och verktyg för att kunna tillgodogöra sig dessa utbildningar och för att kunna ta de jobb som i dag erbjuds och efterfrågas.

Fru talman! Det är här arbetsmarknadspolitiken skiljer sig mest mellan Tidöpartierna och oppositionen.

Regeringen och Sverigedemokraterna har en tydlig arbetslinje med krav på individen från dag ett och med en kraftigt minskad invandring för att ge dem som redan i dag står långt från arbetsmarknaden en rimlig chans att komma in på arbetsmarknaden. Tyvärr är oppositionen inte överens om någonting förutom att man vill öka invandringen och välja Magdalena Andersson som statsminister – jag anser att båda är väldigt skadliga för Sverige.

Vi kan ta några exempel, fru talman.

Centerpartiet vill kraftigt sänka a-kassan. Vänsterpartiet vill höja a-kassan. Socialdemokraterna tycker innerst inne att Sverigedemokraterna och regeringen har landat ganska rätt, då förslaget i stora delar bygger på deras egen utredning.

Fru talman! Med tanke på att Socialdemokraterna är det ledande oppositionspartiet skramlar tunnorna ganska tomma, sett till hur Socialdemokraternas budgetförslag ser ut. Man har inte finansierat sina satsningar över huvud taget.

Förslaget om att avvisa delar av den nya arbetslöshetsförsäkringen är kraftigt underfinansierat. Ska man gå tillbaka till den gamla nedtrappningen saknas det miljarder i Socialdemokraternas budget.

Utbyggnad av verkningsslösa arbetsmarknadsutbildningar ska hanteras inom ramen samtidigt som man tillför traineeprogram och statliga beredskapsjobb. Även här saknas stora summor. Etableringsjobben, som parterna har tagit fram, motas aktivt av deras egna företrädare i LO-toppen. Man har lovat slopat karensavdrag och minskad arbetstid fast man vet att det aldrig kommer att genomföras via politiken och så vidare. Det är tomma ord och löften enbart för att vilseleda väljarna. Detta, fru talman, är en oansvarig politik.

Nu har jag ändå inte gått in på de övriga partierna i oppositionen, men beröringspunkterna är få. Man klarar inte ens av att prata med varandra, eller som Vänsterpartiet sa: Det är bara för Centern att tugga i sig.

Fru talman! Det är denna oreda som ska ställas mot Tidöpartiernas tydliga politiska inriktning. Oppositionens politik provade vi i åtta år, vilket blev en fullständig katastrof för Sverige. Resultatet får vi lida av i flera generationer.

Fru talman! Jag väljer här att inte gå in på detaljområdena gällande utgiftsområde 14, då utgiftsområdet kommer att brytas ned under våren. Då får vi debattera sakfrågorna mer i detalj i kombination med motioner från den allmänna motionstiden.

Anf. 155 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Magnus Persson talar om enigheten mellan Sverigedemokraterna och Moderaterna. Sverigedemokraterna är väl den nya konstellationen. Magnus Persson kommer till riksdagen och röstar på Moderaternas förslag, och Ulf Kristersson får vara statsminister. Priset betalar de som drabbas ekonomiskt.

Jag vet att partierna är överens. Jag vet att vi har Sverigedemokraterna i dag. Var försiktig med vad ni är överens om, Magnus Persson! De människor som nu får sin a-kassa sänkt redan efter 100 dagar – i en tid då

Magnus Persson själv erkänner att vi har konjunkturarbetslöshet som gör att människor inte får jobb inom 100 dagar – är inte så glada över den sverigedemokrata politiken med sänkt a-kassa.

Fru talman! De minns Jimmie Åkesson, som i valrörelsen lovade dyrt och heligt att a-kassan inte skulle sänkas och att Sverigedemokraterna skulle lämna samarbetet om a-kassan sänktes. Magnus Persson vet att en sänkning av a-kassan från 80 till 70 procent redan efter 100 dagar slår väldigt hårt mot de grupper som drabbas av arbetslöshet på grund av konjunkturen.

Om det är en konjunkturarbetslöshet, fru talman, varför då sänka a-kassan redan efter 100 dagar? Det är en rimlig fråga. Var försiktig i konstellationen om vad ni är överens om! Det är inget att skryta om att man är överens om sänkt a-kassa. Det är inget att skryta om att de människor som har aktivitetsstöd – äldre långtidsarbetslösa, som har slitit – nu får leva på 6 000–8 000 kronor i månaden.

Jag förstår att den liberala arbetsmarknadsministern är stolt över den politiken. Men i ärlighetens namn – med alla väljare och medborgare som vittnen – var det inte detta som Sverigedemokraterna gick till val på. Det var inte den sverigedemokrata politiken man gick till val på. Man skulle försvara dem som har aktivitetsstöd. Man skulle försvara dem som behöver a-kassan.

(Applåder)

Anf. 156 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Vi gjorde exakt vad vi lovade, och vi gjorde det som Socialdemokraterna misslyckades med i åtta år: Vi lyckades höja taket i a-kassan. Om man går tillbaka och tittar på tidigare budgetar ser man att vi i Sverigedemokraterna alltid har sagt att vi vill ha ett högt tak och en ökad nedtrappning. Det är ingen ny politik, utan det har vi sagt hela tiden.

Det är väldigt bra att Ardalán Shekarabi tar upp dem som går på aktivitetsstöd, fru talman. Jag har studerat de människorna. Jag har också pratat med många av dem, för många av dem har ringt mig. För många av dessa människor är det en ren effekt av Socialdemokraternas politik att de går på aktivitetsstöd, fru talman. Detta är nämligen de individer som ni slängde ut från Försäkringskassan för att frisera siffrorna, Ardalán Shekarabi. Din ministerkollega Strandhäll gav generaldirektören beskedet att statistiken måste rättas till, och då landade dessa människor i knät på Arbetsförmedlingen.

Pratar du med de här människorna förstår du att det är de som är drabbade i dag. Det är ganska lätt att ta reda på det; jag har träffat dem. De säger själva: Ja, vi fick ersättning från Försäkringskassan – vi hade andra bidrag, för vi har ofta funktionshinder med mera – men vi blev utslängda av Socialdemokraterna. Sedan landade vi hos Arbetsförmedlingen.

Ardalán Shekarabi och hans parti har bidragit till att skapa den här situationen. Dessa personer hamnade i kläm enbart för att man ville frisera siffrorna hos

Försäkringskassan. Samtidigt sparkade man generaldirektören för att hon gjorde sitt jobb.

Anf. 157 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Låt oss ponera att Magnus Persson har rätt och att alla de som har aktivitetsstöd har hamnat i den situationen på grund av Socialdemokraterna. Låt oss säga att det är sant – vi utgår från det!

För debattens skull kan vi alltså säga att 100 procent av de 86 000 personer som nu får sitt aktivitetsstöd sänkt befinner sig i situationen att de har aktivitetsstöd på grund av Socialdemokraterna. Det svarar inte på frågan varför Sverigedemokraterna för den sverigemoderata politik där man sparkar på de människor som är som mest sårbara i ett läge med hög arbetslöshet. Arbetslösheten är på samma nivå som under den värsta månaden under pandemin.

På vilket sätt rättfärdigar Magnus Perssons resomang det faktum att man sänker a-kassan och aktivitetsstödet? Det sitter 86 000 människor, varav en hel del tittar på debatten just nu, och funderar på om de ska sälja huset – om de nu har ett hus. En del av dem har faktiskt det; de bor på landsbygden. De behöver nu sälja sitt hus, eller också behöver de sälja bilen. De vet nämligen att de inte kommer att klara sig på 5 000, 6 000, 7 000 eller 8 000 kronor i månaden. De vet att de i februari eller mars månad kommer att vara beroende av försörjningsstöd på grund av regeringens politik.

Kom ihåg, fru talman: Försörjningsstödet minskade åtta år i rad. Vändningen kom när Johan Britz blev arbetsmarknadsminister och vi började se effekten av den politik som förs. Nu är det fler som är beroende av försörjningsstöd. Med ett klubbslag ökar nu försörjningsstödet, och 86 000 människor riskerar att hamna där. Det här är folk som har gjort rätt för sig. Det är folk som har jobbat, som har betalat sin a-kasseavgift. Deras brott är att de är långtidsarbetslösa. Många av dem är också äldre.

Jag fick inte svar på frågan. Varför sänktes a-kassan och aktivitetsstödet, Magnus Persson?
(Applåder)

Anf. 158 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag får väl påminna Ardalan Shekarabi om att han debatterar med mig just nu. Han får debattera med ministern senare.

Jag vet inte om Ardalan Shekarabi inte förstår vad jag säger, fru talman. Vi höjde taket i a-kassan. Vi gjorde något som ni i Socialdemokraterna inte gjorde på åtta år utan helt struntade i, Ardalan Shekarabi. Vi jobbade helt enligt er egen utredning och höjde lägstanivån i aktivitetsstödet. Det hade inte gjorts på 20 år. Vi ökade också nedtrappningen för att skapa incitament för att söka jobb.

Vi ser nu att arbetslösheten minskar och konjunkturen vänder. Däremot – och detta får bli retoriskt, för Ardalan Shekarabi har inte möjlighet att svara – hade Sverige ungefär samma arbetslöshetssiffror under högkonjunktur när Ardalan Shekarabi och hans parti satt

vid makten. Det lade grunden för den situation vi har i Sverige i dag, fru talman. Det är det som är grunden för att vi har hamnat där vi har hamnat.

Det stora ansvaret ligger alltså varken hos Moderaterna eller Sverigedemokraterna, utan det ligger hos Ardalan Shekarabi och hans kamrater, som satt i Regeringskansliet och gjorde absolut ingenting under åtta år. Nu ska det låta jättemycket som att man vill göra det ena och det andra, fru talman, men man kommer inte att göra någonting. Vi kan ta karensavdraget som exempel. Man kommer inte att genomföra det; man kommer att vika ned sig för Centerpartiet och säga att man tyvärr inte fick igenom det på grund av Centern.

Man spelar inför valjarna, man luras och man ljugar. Det är dålig politik, fru talman, och det är ful politik.

Anf. 159 ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Låt oss backa tre år till de månader då Tidöregeringen precis hade tagit över makten. Arbetslösheten har ökat med 100 000 personer sedan dess, så låt oss sänka arbetslöshetssiffran med 100 000.

Det fanns de som då sa att det är fel att dra ned på yrkesutbildningar, fru talman. Det fanns de som sa: ”Det är vansinnigt att dra ned på aktiva arbetsmarknadsinsatser och utbildningar som leder till jobb, för nu har vi ett svårt ekonomiskt läge. Risken är att arbetslösheten ökar.”

Det fanns faktiskt de som vände sig till regeringen, fru talman, och sa: ”Det är vansinnigt att avskaffa investeringsstödet till byggandet av bostäder, för det kommer snart en ordentlig byggkris på grund av konjunkturen. Se till att stimulera byggandet så att byggnadsarbetarna inte blir arbetslösa!”

Regeringen och Sverigedemokraterna struntade dock fullständigt i de kommentarerna. Man struntade i expertutlåtandena. I stället gick man fram med rekordstora neddragningar i aktiva arbetsmarknadsinsatser, yrkesutbildningar och arbetsmarknadsutbildningar. Man drog ned på platser i utbildningar som leder till jobb, och man fattade beslut om att stoppa alla former av investeringsstöd till bostadsbyggande.

Resultatet ser vi i dag: 100 000 fler arbetslösa och EU:s numera tredje högsta arbetslöshet. Spanien och Finland har ungefär samma – lite högre – arbetslöshetsnivå som Sverige. Sedan kommer Sverige, det vill säga på plats tre i hela Europeiska unionen. 100 000 fler arbetslösa har gett oss den positionen. I oktober månad hade Sverige samma arbetslöshetsnivå som under den värsta månaden under pandemin, då vi var i praktiken inlåsta.

Det hade inte behövt vara så här. Jag skulle vilja använda min talartid till att vända mig till det ärade statsrådet arbetsmarknadsministern och säga: Det behöver inte vara så här nu. Ministern har åtminstone den här veckan och nästa arbetsvecka på sig att tillsammans med regeringen, under 2025, fatta beslut som hjälper de människor som har hamnat i arbetslöshet. Det här är ingen kris som Gud har gett oss, utan det är en egenskapad kris. Den är skapad genom en politik

som har prioriterat fel och tillåtit arbetslösheten att öka på det här sättet.

Jag skulle därför vilja be statsrådet att nu fatta beslut om att Arbetsförmedlingen faktiskt ska använda de resurser som har tilldelats den, så att fler människor kommer in i utbildningar som leder till jobb. Låt inte Arbetsförmedlingen betala tillbaka de pengar som diskuterats i betänkandet!

Se i stället till att Arbetsförmedlingen kontaktar de fantastiskt duktiga utbildningsföretag som finns i det här landet så att de erbjuder utbildningar till arbetslösa i yrken där vi har brist på arbetskraft – där företagen skriker efter arbetskraft. Gör det! Bygg en allians, en koalition, med näringslivet – med de branscher som är i behov av arbetskraft. Se till att de arbetslösa kommer i utbildning!

Det var fel att dra ned på arbetsmarknadsutbildningarna, och det var fel att inleda mandatperioden med att slakta utbildningar som leder till jobb. Men det behöver inte vara så, utan man kan faktiskt erkänna att det inte blev bra och säga: Nu gör vi rätt.

Ett annat råd är att se till att en del av de pengar som Arbetsförmedlingen ska betala tillbaka faktiskt används till att de ungdomar som är inskrivna på Arbetsförmedlingen får hjälp att ta körkort. I den gruppen är det 60 procent som saknar körkort. Det är en av de enklaste bollarna. Om regeringen och Sverigedemokraterna nu inte tycker att det är rätt att satsa de pengarna, ge åtminstone ungdomarna möjlighet att ta lån för att ta körkort! Det finns nämligen massor av företag i transportbranschen som vill anställa de unga, men majoriteten av dem har ju inte körkort.

Varför låsa in dem i passivitet och arbetslöshet? Varför låta ungdomar inleda sitt yrkesliv med långtidsarbetslöshet när regeringen faktiskt redan på torsdag skulle kunna fatta beslut om att se till att Arbetsförmedlingen använder sina resurser till rätt saker och inte skickar tillbaka dem till regeringen?

Fru talman! Sverige behöver inte vara här – det är kanske den viktigaste insikten som vi borde ha. Sverige behöver inte ha 9 procents arbetslöshet. Vi behöver inte ha en halv miljon människor utanför arbetsmarknaden.

Allt som gjordes förra och förrförra mandatperioden och mandatperioderna dessförinnan var inte bra. Min poäng i dag är inte att säga: Gör som vi gjorde förra mandatperioden! Min poäng är: Låt oss ha en aktiv arbetsmarknadspolitik som utgår från de behov som vårt näringsliv och vår arbetsmarknad har i dag, i Sverige 2025.

I grund och botten är vi ett land som är för litet för att vi ska ha de stora, polariserade konflikter som vi har. I grund och botten borde regeringen räkna ut en hand till oppositionen, samla alla branscher och samla alla krafter i samhället för att hitta rätt politik och rätt insatser för att bekämpa arbetslösheten. Det som har präglat den här mandatperioden är dock passivitet och felprioriteringar, och det har lett oss in i den jobbkris som vi befinner oss i som nation.

Låt oss ändra politik! Första steget är att lägga undan prestige och faktiskt erkänna att en del beslut i början av den här mandatperioden blev fel. Det går att rätta till de besluten så att vi åtminstone 2026 får en politik som gör att fler arbetslösa kan komma i arbete. (Applåder)

Anf. 160 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Fru talman! Ardalan Shekarabi höjde rösten i sitt anförande. Han har varit kritisk sedan dag ett. Jag tror inte ens att tjänstepersonerna på departementet var tillrädda när kritiken för passivitet började komma.

Jag minns Stefan Löfvens löfte 2014 om att Sverige skulle ha den lägsta arbetslösheten i EU. Facit blev att vi hade den tredje högsta arbetslösheten.

Jag minns också 2022, när inflationen var 10 procent och bensinen kostade nästan 30 kronor litern. Jag minns vad det innebar för landsbygden och företagen. Elpriserna och matpriserna höjdes. Arbetslösheten var hög även då. Det vi lever med nu är arvet från er politik, Ardalan Shekarabi, och så står du här och anklagar regeringen för passivitet.

Låt mig berätta lite grann om vad regeringen har gjort.

Senast i dag fick vi höra att inflationen har sjunkit från 10 procent till 2,3 procent.

Boverket meddelar att man börjar få fart på byggnationen. Man förväntar sig att 35 000 nya bostäder ska byggas nästa år, och det kommer att stegra. Det här är fantastiskt bra – även om det är från en låg nivå är det ett framsteg.

Vi har tillsatt 75 000 platser på regionala yrkesvux och 53 000 platser på yrkeshögskolan samt en nationell yrkesutbildning på gymnasienivå. Vi har infört aktivitetskrav och bidragstak. Vi har stärkt jobbskatteavdraget. Vi har reformerat a-kassan. Vi sänker också arbetsgivaravgifterna för unga.

Vidare förbättrar vi villkoren för nystartsjobb och etableringsjobb och skärper kontrollen av bidragsfusk.

Vi ser en ljusning i konjunkturen med sjunkande arbetslöshet för fjärde månaden i rad, men vi är inte nöjda. Det offensiva arbetet från regeringen måste fortsätta.

Jag vill fråga Ardalan Shekarabi: Är det här passivitet, enligt Socialdemokraterna?

Anf. 161 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Det finns ingen som helst vilja från min eller Socialdemokraternas sida att förbättringar inte ska ske – det är klart att vi skulle vilja att arbetslösheten går ned nästa år. Men görs det tillräckligt i relation till hur hög arbetslösheten är? Nej.

Här i kammaren finns det folk som var med under tidigare kriser, som upplevde 90-talskrisen och som kommer ihåg Kunskaflödet och andra satsningar som gjorde att man fångade upp de människor som hamnade i arbetslöshet och såg till att de under arbetslöshetsperioden fick bättre kompetens och sedan kunde ta de jobb som växte fram. Jämfört med den typen av insatser är ju nivåerna katastroflåga. Det är någonsans

mellan 6 000 och 7 000 personer månatligen som går yrkesutbildningar. Samtidigt har vi en halv miljon arbetslösa. Det är ju skamligt – vi ska inte vara där. Vi borde se till att alla som hamnar i arbetslöshet och som behöver kompletterande utbildning får det stödet på olika sätt.

För de grupper som står lite längre från arbetsmarknaden och som skulle behöva särskilt stöd är folkhögskolorna en väldigt viktig institution. De har historiskt sett spelat en avgörande roll i Sverige när det handlar om stödet till dem som är sårbara på arbetsmarknaden för att de ska få rätt utbildning och komma in på arbetsmarknaden. De har haft det riktigt tufft under den här mandatperioden; det är ju inte så att den här regeringen har satsat på dem.

Egentligen är det viktigaste måttet på misslyckandet, tyvärr, att Arbetsförmedlingen inte ens gör av med de pengar som man har fått i anslag. Trots att vi vet att det här problemet har funnits år efter år har det inte formulerats en ny politik för Arbetsförmedlingen. Man har inte haft förutsättningar att anvisa människor till de utbildningar som de borde få, vilket gör att man kommer att betala tillbaka pengar till regeringen i ett läge där dessa pengar verkligen hade behövts för att vi skulle kunna se till att människor kommer i arbete.

Anf. 162 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Fru talman! Låt oss titta på vilken politik Socialdemokraterna driver. Många av de förslag man nu lägger fram är gamla, misslyckade förslag. Vissa har man till och med tagit bort därför att de inte fungerade fastän de var kostsamma. Det är inte bara skattepengar man slösar bort, utan det handlar också om tid, hopp och möjligheter för människor.

Ni vill till exempel införa karensavdrag, Ardalan Shekarabi. Vissa uppskattar kostnaden för detta till 40 miljarder – det finns ett spann mellan 5 och 40 miljarder. Det är helt ofinansierat. Det här var någonting som Socialdemokraterna själva införde 2019.

Traineejobb kostade 6 miljarder. Detta projekt lade ni själva ned eftersom det var misslyckat, men nu vill ni ta upp det igen.

Extratjänsterna kostade 29 miljarder. 5 procent gick ut till reguljära jobb. Även detta vill ni plocka upp igen. Människor satt hemma i lägenheter i Skåne, vilket vi fick ta del av rapporter om, men kommunerna hävade in fullt finansierade ersättningar.

Arbetstidsförkortningen vill ni också genomföra, till en kostnad av 500 miljarder. Vem betalar det priset? Det gör undersköterskan eller sjuksköterskan som måste springa snabbare.

När det gäller körkort till unga arbetslösa ges det redan i dag stöd från branscherna och arbetsgivarna.

Jobbkontrakt för unga finns redan i dag i form av jobbgarantin.

Jag såg att Ardalan Shekarabi i en intervju förde fram barnbidrag som en lösning på arbetslösheten. Ska barnbidrag till miljonärer vara en lösning på arbetslösheten?

Byggsubventioner vill inte ens byggbranschen själv ha. Detta är pengar som går direkt ned i fickorna på företagen.

Under vilka omständigheter tänker Ardalan Shekarabi att det här ska fungera nu när det inte har fungerat förr?

Anf. 163 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Nu nämnde min ärade kollega ett antal olika förslag som har lyfts fram genom åren för att möta en lågkonjunktur och få fart på ekonomin. Ett sådant förslag var en höjning av barnbidraget, vilket var den metod som våra nordiska grannländer använde sig av, för att stimulera ekonomin så att vi inte skulle ha 9 procents arbetslöshet.

Den här regeringen valde en annan väg och stimulerade inte ekonomin. I sista minuten, inför budgeten för 2026, stimulerade man visserligen ekonomin, men man har tillåtit lågkonjunkturen att förlängas på ett sätt som har inneburit att människor i onödan har hamnat i arbetslöshet.

Jag skäms inte en sekund för att vi går till val på att avskaffa det förbaskade karensavdraget, som drabbar arbetare och tjänstemän i kontaktyrken. Tvärtom borde alla partier tycka så, för alla partier var med och applåderade dessa personer, som bar samhället på sina axlar under pandemin. Alla var ju överens om att undersköterskorna, bussförarna och alla andra som tvingades gå till jobbet under pandemin var hjältar.

När jag som socialförsäkringsminister föreslog att vi skulle införa en karensersättning under pandemin välkomnades det här eftersom det var så viktigt att folk inte skulle förlora pengar. Sedan satte vi igång arbetet med att ersätta detta med ett borttagande av karensavdraget. Men det första som hände när regeringen kom till makten var att den stoppade utredningsarbetet. Därefter har inget hänt med karensavdraget under denna mandatperiod.

Det sägs att det kostar 40 miljarder eller 500 miljarder. Men det är en kostnad som löntagarna bär i dag. 100 procent av risken tas av undersköterskan, bussföraren, polisen och läraren. Är det rimligt? Är det rimligt att vi som enda nordiska land ska belasta arbetare och tjänstemän i kontaktyrken med denna kostnad från dag ett?

(Applåder)

Anf. 164 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag kan inte låta bli att bli imponerad av Ardalan Shekarabis skådespeleri när han gör sig till förkämpe för den svenska arbetarrörelsen.

Vi är här för att debattera budget, och jag skulle vilja ha svar på några frågor. I Socialdemokraternas budget fattas det väldigt mycket pengar. Till de arbetsmarknadsåtgärder man säger sig vilja finansiera inom ramen lägger man till andra arbetsmarknadsutbildningar, som traineeprogram, statliga beredskapsjobb med mera.

Min fråga till Ardalan Shekarabi är därför ganska enkel: Har ni inte räknat på kostnaderna för era

förslag? Har ni bara höftat i hela budgeten? Det är väldigt oseriöst om man vill vara ett statsbärande parti som aspirerar på regeringsmakten, framför allt när det handlar om en budget inför ett val. Väljarna förtjänar att få veta vad saker och ting kostar och vad de får. De vill ju inte köpa grisen i säcken. Ni kan lova vad ni vill i era texter, men ni sätter inte ut kronor och ören på någonting.

För en tid sedan besökte utskottet Norge. Visserligen var Ardalan Shekarabi inte med, men jag kan berättat att Norge ångrar djupt att man inte har ett karensavdrag. Därför tittar Norge nu på den svenska modellen.

Givetvis kan man titta på om karensavdraget ska omfatta alla eller om vissa yrkesgrupper ska undantas. Men man kan inte bara lova och lova och sedan inte hålla det.

En känd socialdemokratisk riksdagsledamot sa för ett tag sedan i ett samtal med några personer: Vi går till val på att avskaffa karensavdraget, men sedan kanske vi förlorar i förhandlingarna med Centerpartiet. Då är alla nöjda ändå.

Är det så Socialdemokraterna bedriver politik, genom att ljuga och bedra?

Svara gärna på varför ni inte finansierar era satsningar!

Anf. 165 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Magnus Persson faller för frestelsen att projicera sina egna problem på ett annat parti. Det är inte Socialdemokraterna som har gått till val på att inte röra a-kassan och sedan kommit till makten och då sänkt a-kassan för hundratusentals människor. Det är Sverigedemokraterna. Det är Sverigedemokraterna som för en Sverigemoderat politik, inte vi.

Man kan ha en massa synpunkter på Socialdemokraternas och Magdalena Anderssons ideologi, och det respekterar jag. Man kan ha helt andra ideologiska utgångspunkter. Men man kan inte anklaga Magdalena Andersson för att inte ha ordning och reda på ekonomin. I sju år hade jag förmånen att sitta med Magdalena Andersson i regeringen då hon först var finansminister och sedan statsminister. Det är bara att titta på historien. Det var ordning och reda, och allt var finansierat. Det sparades i ladorna så att resurserna kunde användas när de behövdes, som under pandemin.

Magnus Persson får gärna ha synpunkter på vår politik. Vi står för att vi vill avskaffa karensavdraget, vi står för att vi tycker att det är orimligt att sänka a-kassan till 70 procent efter 100 dagar och vi går till val på att företräda breda löntagargrupper i Sverige. Vi kommer givetvis också att värna deras intressen i varje förhandling.

Men anklaga inte Socialdemokraterna och Magdalena Andersson för att inte ha koll på ekonomin. Om Magnus Persson jämför hur ekonomin har skötts av den här regeringen med hur ekonomin sköttes under de åtta år Magdalena Andersson var finansminister och statsminister blir det uppenbart att det då rädde ordning och reda i ekonomin. Det ska vi vara tacksamma för,

för det har gett möjlighet att investera. Regeringen har visserligen fattat fel beslut, tycker jag, men det har funnits möjlighet att investera när det har behövts.

Anf. 166 DANIEL PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag vet inte om jag ska skratta eller gråta. Ordning och reda i ekonomin i åtta år, säger Ardalan Shekarabi. Flera gånger fick ni ju inte ens igenom er budget. Ni fick betala en politisk vilde ett antal miljoner för att få igenom er budget. Har man ordning och reda i ekonomin om man inte ens får igenom sin egen budget i Sveriges riksdag? Nej, det har man inte.

Jag står inte här och ljuger. Finansdepartementet och riksdagens utredningstjänst har visat att det saknas 2,7 miljarder i er budget till de satsningar som ska vara inom ramen. Jag vill ha svar på varför ni inte räknar på er egen politik. Det är ändå den ni går till val på. Under ett valår ska man erbjuda väljarna det de vill ha. Men i vanlig ordning är det stora, yviga rörelser från Ardalan Shekarabi och Socialdemokraterna. De lovar allt till alla, men de kommer inte att hålla något. Så fungerar det nämligen.

Det är bara att beklaga, för de största förlorarna är den svenska arbetarrörelsen och de svenska arbetare som Ardalan Shekarabi påstår sig företräda. Men han företräder inte dem, för det är de som drabbas av Socialdemokraternas politik, alltså de som går till jobbet och knegar, bor i villa, kör sin bil till jobbet och har sina fritidsintressen. Det minsta de kan begära är att Socialdemokraterna är ärliga i sitt uppsåt och i sin budget och presenterar vad saker och ting kostar och vad de har råd med och inte. Men det gör de inte. I stället fluffar de bara och lovar allt till alla, och så har de alltid gjort. Det är som sagt bara att beklaga.

Anf. 167 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Apropos projicering låter det på Magnus Persson som att det är vi som styr Sverige. Socialdemokraterna är ett oppositionsparti. Vi kommer till kammaren varje onsdag och torsdag och röstar, och vi förlorar varje omröstning.

Det är ju Sverigedemokraterna och regeringspartierna som styr vårt land. Det har i ärlighetens namn varit högermajoritet i Sveriges riksdag sedan hösten 2006, för senast det fanns en majoritet till vänster i denna kammare var våren 2006. De senaste åren har Sverigedemokraterna haft veto i politiken. Det är Sverigedemokraternas politik som förs av Ulf Kristersson och regeringen. Sverigedemokraterna har alltså haft massor med tillfällen att avgöra vilken politik som ska föras.

Jag får ge Sverigedemokraterna att de alltid har prioriterat invandringsfrågorna. Jag har aldrig anklagat Magnus Persson eller någon annan sverigedemokrat för att inte prioritera dessa frågor. Invandringen är en viktig fråga för Sverigedemokraterna.

Men när det gäller a-kassan, karensavdraget, sjukförsäkringen och arbetsmarknadspolitiken – allt det som är avgörande för att den där arbetaren Magnus Persson pratar om ska ha det bra – har

Sverigedemokraterna svikit sina löften och sina väljare gång efter gång eftersom invandringsfrågorna kommer före socioekonomiska frågor som rör vanliga människors ekonomi.

Det är därför vi nu har en sänkt a-kassa för människor som drabbas av arbetslöshet och 86 000 människor som tvingas in i försörjningsstöd för att deras aktivitetsstöd sänks. Dessa väljare och medborgare får betala priset för att Magnus Perssons parti anser att andra frågor är viktigare än arbetslösheten och arbetsmarknaden. Det kan vi ha en ärlig debatt om; det har jag inga problem med. Men det är så det är. (Applåder)

Anf. 168 SAILA QUICKLUND (M):

Fru talman! Jag inleder med att yrka bifall till utskottets förslag.

Vi behandlar i dag arbetsmarknadspolitik och arbetslivets utveckling som en del av budgetpropositionen för 2026. Politiken har ett tydligt syfte: att fler människor ska arbeta, att fler ska kunna försörja sig själva och att Sverige ska stärka sin konkurrenskraft i en tid som kräver förnyelse, ansvarstagande och reformer.

Regeringen står fast vid arbetslinjen. Det ska löna sig att arbeta. Det ska finnas stöd för den som behöver det, men kraven ska vara tydliga, insatserna effektiva och vägen till egen försörjning kortare än den har varit under alltför många år.

Sverige har under lång tid haft en arbetslöshet som varit bland Europas högsta. Det är inte värdigt ett land som Sverige. Och det är inte hållbart för vare sig ekonomin, välfärden eller sammanhållningen. Budgeten för 2026 adresserar detta genom stärkta jobbskatteavdrag, skärpta krav, bättre stöd för att ta sig in i arbete och insatser som främjar omställning, utbildning och matchning. Det är politik som sätter individens potential före passiviteten.

Fru talman! Ett av våra största strukturella problem är att människor saknar rätt kompetens för de jobb som faktiskt finns. Samtidigt vittnar företag i hela landet om att de inte hittar personal. Det är ett dubbelt misslyckande.

Regeringen tar ansvar genom att i budgeten rikta resurser till yrkesutbildning och vuxenutbildning som leder till jobb, fler branschspår och arbetsplatsnära utbildningar, snabbspår för bristyrken och stärkt samverkan mellan näringsliv, kommuner och utbildningsaktörer.

Kompetensförsörjning är inte en sidofråga. Det är en framtidsfråga för svensk tillväxt, produktivitet och välfärd. Här gör denna regering mer än någon tidigare gjort.

Arbetsmarknadspolitik har länge varit för dyr och ineffektiv. Alltför många fastnar i åtgärder som saknar riktning eller koppling till arbetsgivarnas behov. Regeringen och Moderaterna genomför nu en modernisering: Arbetsförmedlingen ska fokusera på matchning, inte administration. Fristående aktörer som

levererar resultat ska premieras. Alla insatser ska följas upp betydligt tydligare.

Ett stärkt etableringsarbete är centralt. Sverige har inte råd med en arbetsmarknadspolitik som kostar mer än den levererar. Vi ska ha en politik som leder till jobb, inte statistik.

Vi vet att det i Sverige finns ett utanförskap, inte minst bland utrikes födda kvinnor, bland unga som saknar fullständiga betyg och bland personer som länge varit borta från arbetsmarknaden. Regeringens politik adresserar detta genom starkare drivkrafter för arbete, mer intensiva insatser för den som står längst ifrån arbetslivet, språkutbildning i kombination med jobb, krav på deltagande i insatser för att få ersättning och fler enkla vägar in i arbetslivet, där arbetsgivare och kommuner samarbetar.

Arbete är nyckeln till integration – inget projekt är starkare än det första jobbet. Att låta människor fastna i isolering är ansvarslöst. Att hjälpa människor in i arbete är både humant och nödvändigt.

Fru talman! Arbetslivet förändras. Tekniken förändras. Branscher och företag förändras. Människor byter jobb oftare och ställer högre krav på kompetensutveckling.

Regeringens arbetsmarknadspolitik speglar detta genom att främja omställning under hela arbetslivet, stärka förutsättningarna för utbildning mitt i livet, möjliggöra livslångt lärande som inte bara är ett ord utan en realitet och skapa ett arbetsliv där fler kan växa i sina yrken, inte lämna dem när arbetsmarknaden förändras. Trygghet i arbetslivet kommer inte av att man bromsar utvecklingen. Trygghet kommer av att människor är rustade att möta den.

Det är inte staten som skapar jobb. Det är företag – stora och små, i hela landet. Därför måste politiken ge dem förutsättningar att växa och anställa. Regeringens budget för 2026 gör detta bland annat genom skattesänkningar för arbete, vilket stärker hushållens ekonomi och ökar arbetskraftens tillgänglighet, men också genom minskat regelkrångel och förenklingar samt förbättrade villkor för investeringar och expansion. Fler företag som vågar anställa betyder fler jobb för dem som behöver dem mest.

Vi måste även tala om arbetsmiljö. Regeringens linje är glasklar: Ingen ska riskera liv eller hälsa i sitt arbete. Det kräver ett systematiskt och förebyggande arbetsmiljöarbete i hela arbetslivet, med särskilt fokus där belastningen och riskerna är som störst, inte minst i kvinnodominerade arbeten.

Män och kvinnor möter olika risker i arbetslivet. En god arbetsmiljö är därför också en jämställdhetsfråga. I sektorer där kvinnor dominerar är de organisatoriska och sociala arbetsmiljöriskerna mest utbredda, och där ska skydd, stöd och förebyggande insatser prioriteras.

Kriminalitet på arbetsmarknaden skapar otrygghet, pressar arbetsvillkor och undergräver seriösa arbetsgivare. Därför behövs fortsatt myndighetssamverkan och skärpta insatser för att

stoppa arbetslivskriminalitet – ett viktigt led i att säkerställa trygga arbetsplatser och rättvisa villkor.

Regeringens nya arbetsmiljöstrategi för åren 2026–2030 är ett viktigt steg för att möta de utmaningar och möjligheter som ett förändrat arbetsliv medför.

Fru talman! Arbete är en av våra viktigaste samhällsbärande principer. Det är grunden för välfärden, för integrationen, för tryggheten och för människors egen frihet.

Regeringens arbetsmarknadspolitik och arbetslivsinriktning i budgeten för 2026 är ett tydligt besked om att Sverige ska tillbaka till arbete, utveckling och egenmakt.

Vi hörde i dag positiva nyheter om att arbetslösheten nu sjunker för fjärde månaden i rad, till 6,7 procent. Även ungdomsarbetslösheten följer trenden.

Inflationen har via regeringens politik sjunkit från 10 procent år 2022 till 2,3 procent, och Boverket rapporterar att bostadsbyggandet ökar, med 35 000 nya bostäder i år. Det är bra och ger positiva svar när det gäller arbetslöshet, tillväxt och framtidstro. Sverige rör sig i rätt riktning, men vi är självfallet inte nöjda. Ett hårt arbete fortsätter från regeringen. Det är så vi stärker Sverige.
(Applåder)

Anf. 169 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Tack, Saila Quicklund, för anförandet!

Vi hade för två eller tre veckor sedan ett seminarium här i riksdagen som vi arrangerade tillsammans med Almega, Utbildningsföretagen, Transportföretagen och Visita. Seminariet handlade om det behov som de berörda branscherna har av arbetskraft och den förmåga som utbildningsföretag har att utbilda människor.

Vi har just nu låga volymer vad gäller arbetsmarknadsutbildningar specifikt, och det har vi haft under de senaste åren. Det är därför Arbetsförmedlingen nu ska skicka tillbaka flera miljarder till regeringen. Arbetsförmedlingen klarar inte av att använda resurserna på ett sätt som innebär att fler människor kommer i de utbildningar som företagen efterlyser.

Kan Saila Quicklund vara självkritisk här? Finns det anledning att rikta kritik mot arbetsmarknadsministern och regeringen vad gäller styrningen av Arbetsförmedlingen? Det har ju varit känt att Arbetsförmedlingen har svårigheter utifrån de förutsättningar de har att använda pengarna. Detta har vi från oppositionen påtalat under hela mandatperioden och sagt: Gör nu saker! Se till att resurserna används! Samarbeta med kommunerna! Titta på körkortssidan! Kan det finnas andra saker som är enklare och som innebär att resurserna används på ett sätt som gör att företagen får bättre möjligheter att hitta den kompetens de är ute efter?

Är Saila Quicklund och Moderaterna självkritiska utifrån den ordning och passivitet som vi sett på

Arbetsmarknadsdepartementet under den här mandatperioden?

Anf. 170 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Fru talman! Tack, Ardalan Shekarabi, för en ytterst viktig fråga!

Det här är inget nytt scenario. Det pågick även under Socialdemokraternas tid i regeringsställning. Själfallet är det ytterst tragiskt att var tredje plats på yrkesutbildningarna har stått tom i ett läge när företagen skriker efter arbetskraft och så vidare, men det visar också hur stor den strukturella arbetslösheten är.

Många människor har inte möjlighet att komma in på den sortens utbildningar därför att de inte är förberedda för det. Här har regeringen en ytterst viktig del att ta tag i. Det handlar om att människor ska göras anställbara men också om att de ska kunna kliva in i den typen av utbildningar.

Nu provar man ett nytt koncept när det gäller vårdutbildningar, även om det inte är några större summor. Även i kommunerna pågår utbildningar till undersköterskor, vårdbiträden och så vidare. Nu växer det också fram en ny del inom vård- och omsorgssektorn med serviceassistenter, som gör att nyanlända snabbare kan komma in i vårdsektorn för att sedan läsa vidare till undersköterskor. Det tror jag väldigt mycket på. Regeringen satsar också 30 miljoner på fler platser på vårdutbildningarna.

Körkortet har vi diskuterat i replikskiftet. Jag tror inte på det här att vissa ungdomar ska få ett körkort. Många arbetsgivare bekostar redan det för sina nyanställda om det krävs. Ungdomar sliter och sommarjobbar för att kunna ta körkort, som många av oss har gjort. I dag skulle du kunna göra som så att du säger upp dig, och då får du ett körkort av Arbetsförmedlingen. Jag tror inte på den delen. Det finns redan inom branscherna.

Direktiven till Arbetsförmedlingen är: Använd pengarna till utbildning! De har resurserna. Det handlar om att de måste anvisa dem.

Anf. 171 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Jag är glad att den ärade kollegan tar upp frågan om förberedelser inför arbetsmarknadsutbildningar.

Som det ser ut skulle den grupp som står långt från arbetsmarknaden behöva förberedande insatser, förberedande utbildningar, språkutbildningar och social träning för att sedan kunna gå yrkesrelaterade utbildningar. Problemet är att den här regeringen har dragit ned på sådant.

Jag tar gärna med min kollega till några av folkhögskolorna i den här regionen, som är duktiga på det här. De har alltid varit duktiga på att se hela människan och hjälpa hela människan att göra sig förberedd så att man kan gå en yrkesutbildning.

De folkhögskolorna har haft det riktigt tufft under de här tre åren, då vi har sett passiviteten från Arbetsmarknadsdepartementets och regeringens sida. Det har

gjort att vi inte har särskilt många som går den typen av förberedande insatser. Vi skulle behöva få in tiotusentals människor i de förberedande insatserna för att de sedan ska kunna gå utbildningar som leder till yrkeskunskaper som gör att de kan ta jobben som förhoppningsvis växer fram.

Jag tror också att vi har en del att hämta från de kommuner som styrs av socialdemokrater och moderater tillsammans. Det finns en hel del sådana kommuner runt om i landet, där socialdemokrater och moderater faktiskt jobbar tillsammans med att hitta lösningar så att man riktar insatserna till de grupper som står långt från arbetsmarknaden och som behöver det här stödet.

Problemet är att kommunerna inte har någon finansiering för detta. Det är ju ett statligt åtagande. Arbetsmarknadspolitiken är statens ansvar. Kommunerna får då ta från annat för att möjliggöra den typen av investeringar. Jag tycker att det väldigt tydligt blottlägger varför regeringen valde fel väg när man drog ned på utbildningarna i början av den här mandatperioden. Finns det en självkritik hos regeringspartierna i den här frågan?

Anf. 172 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Fru talman! Jag tror att även Socialdemokraterna måste vara självkritiska, för mycket av det vi ser i dag är en konsekvens av den regeringens förehavanden.

Jag lyssnade på en P1-intervju med en kvinna som bott i Sverige i 20 år. Hon hade gått sju sfi-utbildningar och behövde tolk när hon satt där. Hon ville ut på arbetsmarknaden och hade vid något tillfälle jobbat någon dag på en förskola.

Vilket misslyckande! Hur har vi kunnat lämna människor så? Det är människor som vill ut och arbeta. Många av de här kvinnorna som inte har språket med sig har räddat kanske fyra, fem, sex barn. Vem klarar den logistiken? Självklart ska de här kvinnorna – och männen, såklart – in på arbetsmarknaden.

Sfi-utbildningen har vi nu satt max tre år på för att höja kvaliteten men också säkerställa att utveckling sker under processen. Så har det inte varit – lyssna på kvinnan som har gått sju utbildningar och fortfarande inte kan språket! Vilket misslyckande!

Folkhögskolorna ska också jobba med sfi eller svensk utbildning. Däremot har vi rensat i utbildningsdelarna, men det har också varit utbildningar som inte leder till jobb. Här höjer vi kvaliteten på insatserna så att det i första hand är utbildningar som leder till jobb som ska prioriteras.

Man måste titta på varför man gör neddragningar. Det kan också vara kvalitetshöjningar för att träffa rätt, och det är typisk moderat politik. Vi värderar varje krona så att den landar rätt och är effektiv. Det är skattebetalarnas pengar vi hanterar, och då krävs det.

I mycket är vi överens om att det här är viktigt. Vi behöver bredda utbildningarna. De som ingår i den strukturella arbetslösheten, i den gruppen, måste förberedas på ett annat sätt. Vi är överens där.

Anf. 173 LEILA ALI ELMİ (MP) replik:

Fru talman! Tidöregeringen har infört det som i praktiken är en fattigdomsreform. Regeringen menar att de höga bidragen utgör ett hinder för att människor ska arbeta. Resonemanget är enkelt men desto mer obegripligt. Tidöregeringen menar att ju fattigare människor blir, desto större chans har de att komma i arbete.

Men regeringens egna expertmyndigheter avvisar att sänkta bidrag skulle leda till högre sysselsättning. Varken Finanspolitiska rådet eller IFAU finner stöd för att ett bidragstak skulle få fler i arbete. Ledamoten själv pekade i sitt anförande på att det enskilt största problemet på arbetsmarknaden är den strukturella kompetensbristen.

Min fråga till ledamoten är: Varför driver er regering en politik som saknar stöd i den egna expertkåren, och varför väljer ni fattigdom som verktyg när Finanspolitiska rådet i stället efterfrågar utbildning, starka förmedlingsinsatser och riktiga vägar in till arbete?

Anf. 174 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Fru talman! Fattigdom för mig är när människor inte har ett jobb att gå till. Det är också en jämställdhetsfråga att alla kommer ut på arbetsmarknaden och blir en del av samhällsgemenskapen. Det är här vår ideologi skiljer sig åt.

Miljöpartiet vill höja skatterna för arbetstagare med 10–11 miljarder. En sjuksköterska ska straffbeskattas ännu mer för allt över 50 000. Man säger nej till jobbskatteavdragen. Man säger nej till rot. Man vill göra det dyrare att anställa. Man är alltså inte för det som vi driver – att sänka arbetsgivaravgifterna för unga för att de lättare ska komma i jobb. Det blir mer byråkrati och mer pengar till administration för Arbetsförmedlingen.

Vi inför som sagt bidragstaket för att vi vet att när bidragen överstiger en lön, då lönar det sig inte att gå ut i arbete. Är det den utvecklingen Miljöpartiet vill fortsätta med? Det har ju varit er politik. Har den varit framgångsrik? Vilka incitament ska vi ha för människor att komma in i arbete?

Jag besökte Skåne för en vecka sedan. Där är det väldigt hög arbetslöshet. Samtidigt stod det på en stor banderoll: ”Sök jobb i Norrland!” Det är helt ointressant – man vill inte flytta. Det går inte att fortsätta med den politiken.

Fattigdom är att inte ha ett arbete. Här skiljer sig våra partier åt.

Anf. 175 LEILA ALI ELMİ (MP) replik:

Fru talman! Vi i Miljöpartiet vill att fler människor ska komma i arbete. Vi vill utöka arbetsmarknadsutbildningarna, vi vill utöka de subventionerade jobben och vi vill att Arbetsförmedlingen ska ha större närvaro i hela landet. Det är det både IFAU och Finanspolitiska rådet pekar på.

Fattigdomsreformen saknar stöd från experterna och forskningen. Trots det väljer regeringen att gå vidare med den. På vilket sätt bidrar mer fattigdom till

fler människor i arbete, i och med att det inte finns en koppling mellan att människor blir fattigare och att de kommer i arbete?

Jag tycker att det är intressant att ledamoten tog upp exemplet med Skåne. Miljöpartiet vill öka arbetsmarknadsrörligheten genom att införa ett flyttbidrag så att människor kan flytta dit där jobben finns. Det vill inte Tidöregeringen göra.

Min fråga kvarstår. Varför fortsätter regeringen driva en reform som saknar stöd i evidensen, och varför använder ni fattigdom som arbetsmarknadspolitik? När tänker ni börja investera i det som faktiskt får människor i arbete?

Anf. 176 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Fru talman! Jag skulle kunna upprepa det jag svarade i förra anförandet. Vi pratade ju fattigdom, och jag har gett min bild: Människor som kommer in i arbete går från fattigdom till något annat som innebär inte bara samhällsgemenskap utan också ett värde av ekonomiskt slag. Det är den arbetslinje vi kör.

Med det vi nu inför – aktivitetskrav för att söka relevanta arbeten och ett bidragstak så att det alltid ska löna sig att arbeta – är vår strategi att försöka få in människor i samhällsgemenskap och jobb.

Man skulle kunna sammanfatta Miljöpartiets arbetslinje så här: Staten utbildar, staten anställer, staten bestämmer och skatterna på riktiga jobb ska höjas. Moderaternas och regeringens arbetslinje är: Företag växer, människor arbetar och välfärden stärks via det.

Här har vi olika uppfattningar. Jag tror inte att vi kommer längre i resonemanget. Jag har varit tydlig med hur vi ser på detta och vad som är riktig fattigdom. Vi gör allt för att människor nu ska komma in i utbildning och bli en del av samhället. Redan nu ser vi positiva tendenser. Mycket styrs dock även av inflationen, som regeringen har jobbat väldigt hårt med att få ned.

Jag tror inte att vi hade haft den här bilden om vi hade haft en socialdemokratisk regering där Miljöpartiet hade ingått. Jag *vet* att vi inte hade haft det. Då höjer man skatterna. Då skapar man inte incitament för att människor ska komma ut i jobb. Då fortsätter man med bidragslinjen.

Det är slut med det nu. Det är arbetslinjen som gäller. Varje människa måste också få individuellt stöd via Arbetsförmedlingen. Alla är värda en plats i gemenskapen. Vi tror på alla.

Anf. 177 CICZIE WEIDBY (V):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag inte kan yrka bifall till något budgetförslag eftersom Vänsterpartiets budgetförslag ligger över de fastställda samlade utgifterna. Jag har dock inkommit med ett särskilt yttrande.

Fru talman! När vi i dag debatterar utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv gör vi det i ett samhällsläge där arbetslösheten biter sig fast, där långtidsarbetslösheten har blivit en permanent skugga över arbetsmarknaden och där otryggheten växer både för dem som har ett jobb och för dem som söker ett. I ett

sådant läge hade man kunnat förvänta sig att regeringen presenterade en ny politik som stärker skyddet, investerar i människor och ger fler möjlighet att arbeta, utbilda sig och utvecklas. Dessvärre är det inte det som ligger på bordet.

Regeringens budget präglas i stället av nedskärningar, av ett närmast reflexmässigt misstänkliggörande av människor utan arbete och av ett slags övertro på att marknaden, om den bara får lite mer högermedicin, ska lösa ojämlikheten, kompetensbristen och arbetslösheten. De som drabbas är såklart helt vanliga löntagare, arbetslösa, unga och utrikes födda. Hela Sverige försvagas när regeringen väljer denna väg.

Fru talman! Vänsterpartiet ser människor som en tillgång, inte en belastning. Vi vet att ett samhälle fungerar när alla får bidra – när kompetensen i välfärden, industrin och hela arbetslivet växer, när arbetslösa får en rimlig ekonomisk trygghet och en verklig chans att komma tillbaka och när vi investerar i utbildning, matchning, arbetsmiljö och ett fungerande partssystem. Det är denna grundsyn som genomsyrar Vänsterpartiets budget för arbetsmarknad och arbetsliv.

Låt mig börja med arbetslöshetsförsäkringen, alltså a-kassan. För oss är den en central del av den svenska modellen. Den ska vara en omställningsförsäkring som ger trygghet vid arbetslöshet och stabilitet för hela ekonomin.

Regeringens linje har varit att steg för steg försvaga a-kassan, låta den urholkas och göra livet osäkrare för människor som redan befinner sig i en utsatt situation. Den nya a-kassa som trädde i kraft i oktober har sänkt ersättningen för flertalet och gjort reglerna krångligare. Det är en politik som ökar pressen på enskilda men som inte skapar ett enda nytt jobb.

Vänsterpartiet går i motsatt riktning. Vi föreslår att taket i a-kassan höjs och att ersättningen stärks. Det handlar inte bara om rättvisa; det handlar om att människor ska våga byta jobb, våga utbilda sig och våga säga ifrån när arbetsvillkoren är dåliga. En stark a-kassa gynnar hela arbetsmarknaden genom att ge arbetstagare förhandlingsstyrka och minska risken för lönedumpning.

Fru talman! När det gäller aktiva arbetsmarknadsåtgärder gör regeringen dessvärre en del betydande neddragningar. Matchningstjänster avskaffas eller minimeras utan att något bättre sätt att stötta individer presenteras. Arbetsförmedlingen får ett fortsatt oklart och instabilt uppdrag, även om den arbetsmarknadsminister vi nu har tillstår att det har kaosprivatiserats. Vi har inte fått klart besked om vad myndigheten egentligen ska göra och hur man ska stödja dem som mest behöver stöd.

Samtidigt står Sverige inför stora kompetensbehov. Vi har företag som inte hittar arbetskraft. Vi har en offentlig sektor som skriker efter utbildad personal. Det borde vara självklart att möta dessa behov genom att investera i människor – i utbildning, i yrkesväxling och i riktiga arbetsmarknadsutbildningar – och inte genom Steg till arbete, där man skruvar ihop och isär Ikeamöbler och sorterar skruvar.

Vänsterpartiet föreslår därför en kraftig utbyggnad av arbetsmarknadsutbildningarna. Fler måste kunna och våga ta steget till de bristyrken som finns inom industri, vård, energi, kollektivtrafik och andra områden där jobben finns. Vi vill stärka möjligheterna till reguljär utbildning för arbetslösa. Det är vad som krävs om Sverige ska hålla ihop och fortsätta vara ett konkurrenskraftigt land.

Fru talman! Arbetsmiljön är ytterligare ett område där regeringens politik går lite grann i fel riktning. De ökade sjukskrivningarna, de växande arbetsmiljöproblemen i välfärden, byggsektorn och industrin och det ökande psykiska illamåendet kräver betydande politisk handlingskraft. Vi vet att varje krona som investeras i arbetsmiljö ger mångfaldigt tillbaka i form av färre skador, högre produktivitet och högre kvalitet i arbetet.

Fru talman! Vi måste också tala om de växande klyftorna på arbetsmarknaden. Utrikes födda och personer med funktionsnedsättning har nu väldigt svårt att få fotfäste. Ungdomsarbetslösheten är fortfarande hög. Regeringens svar har i huvudsak varit bidragsanställningar, suspekta privata matchningsföretag och mer kontroll. Men man löser inte strukturella problem med punktinsatser och misstro.

Vänsterpartiet vill i stället arbeta långsiktigt. Vi föreslår satsningar på riktiga jobb i välfärden, på gröna investeringar som skapar sysselsättning i hela landet, på utbildning och på en aktiv industripolitik. Man skulle till exempel kunna utveckla Samhall till att åter bli en bra aktör som sätter rehabilitering och anställning i centrum, inte lönsamhetsmål.

Fru talman! En annan grundläggande skillnad mellan Vänsterpartiet och regeringen gäller synen på löntagarnas makt och villkor. Regeringen och Sverigedemokraterna driver på för försvagade fackföreningar, större makt för arbetsköpare och fler undantag i arbetsrätten. Jag upplever också att de har blundat för problemet med gula fackföreningar och oseriösa aktörer som försöker kringgå den svenska modellen. Detta är en politik som hotar löner, villkor och trygghet.

Vänsterpartiet står alltid upp för den svenska modellen. Vi vill stärka fackens ställning, öka möjligheterna till utbildning på betald arbetstid, förbättra skyddet för visstidsanställda och stoppa en utveckling där oseriösa aktörer tillåts konkurrera genom att undergräva kollektivavtal. Ett starkt Sverige bygger på starka arbetare.

Fru talman! Det övergripande problemet med regeringens budget är att den reducerar människor till kostnader. Den behandlar arbetslösa som ett problem, inte som personer med vilja, kapacitet och potential. Den här regeringen pressar ned ersättningar, skär ned på stöd och lägger ansvaret enbart på individen i stället för att ta ett samhällsligt ansvar. Resultatet blir minskad trygghet, sämre matchning och ett mer splittrat samhälle.

Vänsterpartiets politik utgår från en annan syn: att människor är landets absolut främsta resurs, att alla vinner på att fler får arbeta, utvecklas och delta, att en arbetsmarknad som bygger på trygghet och jämlikhet

också blir mycket mer effektiv och robust och att Sverige kan bättre än så här – och förtjänar bättre.

Fru talman! Vi presenterar en budget som investerar i människor och i framtidens jobb, inte i kortsiktiga skattesänkningar, som stärker tryggheten och ökar möjligheterna för dem som står längst från arbetsmarknaden, som tar arbetsmiljön på allvar och som sätter utbildning och kompetens i centrum. Det är en budget som bygger vidare på den svenska modell som gjort vårt land starkt, jämlikt och framgångsrikt. Detta är en väg som skapar ett starkare Sverige – ett Sverige där fler jobbar, där färre lämnas efter och där arbetslivet håller ihop.

Men den här regeringen erbjuder nedskärningar, skuldbeläggande och en politik som driver isär landet. Det duger inte. Det är dags att byta regering.
(Applåder)

Anf. 178 CAMILLA RINALDO MILLER (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

I dag står vi inför regeringens förslag till budget för utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv. För Kristdemokraterna är det viktigt att arbetsmarknaden inte bara handlar om statistik, löner och sysselsättning utan också om människor – om individer som vill bidra, utvecklas och känna sig behövda.

Vi ser arbetslivet som mer än ett sätt att försörja sig. Arbetsplatsen är en plats där människor skapar mening, där vardagen formas och där vi utvecklar våra relationer och våra färdigheter. Det är här vi kan omsätta våra värderingar i handling: respekt, solidaritet, ansvar och omtanke. Att få vara en del av en arbetsplats innebär inte bara en ekonomisk trygghet utan också en känsla av att vara sedd, behövd och värdefull.

Fru talman! Regeringens budgetförslag innehåller flera satsningar på arbetsmarknaden, vilket tidigare talare redan anförde. Regeringens arbetsmarknadssatsningar 2026 fokuserar på att få fler i arbete och ge bättre stöd till arbetslösa.

Det största anslaget inom budgetområdet går till a-kassa och aktivitetsstöd. Men även Arbetsförmedlingen får en förstärkning på 7,8 miljarder för matchning och stöd. Stödet för nystartsjobb och etableringsjobb utökas också för att underlätta nyanställningar. Omställnings- och kompetensstödet förstärks med cirka 3 miljarder kronor för utbildning och yrkesväxling.

Kristdemokraterna vill se en arbetsmarknad där det finns utrymme för individen, där vi satsar på utbildning och kompetensutveckling och där människor får stöd att hitta sin plats. Ingen ska känna att de bara är ett nummer i ett system. Vi vill se ett samhälle där människan kommer före systemet.

Fru talman! Vården av arbetskraften – om man får uttrycka det så – handlar om mer än ekonomiska incitament. Det handlar om att skapa arbetsplatser som tar hänsyn till människors olika förutsättningar, som främjar balans mellan arbete och privatliv och som ser till att alla kan delta på sina egna villkor. En trygg

arbetsplats bidrar inte bara till produktion utan till människors välmående och till hela samhällets stabilitet.

Vi vill också betona värdet av vardagen. För många människor är det på arbetsplatsen som den dagliga meningen uppstår. Det är där vi lär oss, växer och känner oss uppskattade. En politik för arbetslivet måste därför ta hänsyn till människans behov av både trygghet och delaktighet. Ingen arbetsplats fungerar utan människor. Och ingen människa mår bra utan möjlighet att bidra och känna sig betydelsefull.

Kristdemokraternas syn på arbetsmarknaden grundar sig på människosynen. Varje människa har ett inneboende värde och ska bemötas med respekt. Vår ideologi säger oss att samhället har ett ansvar för att alla, oavsett bakgrund och förutsättningar, ska kunna delta i arbetslivet. Det är därför vi vill se fler möjligheter till kompetenshöjning, fler vägar in på arbetsmarknaden för dem som står långt ifrån den och mer stöd till dem som behöver hjälp att kombinera arbete med familj och omsorg.

Fru talman! När vi diskuterar och debatterar budget och arbetsmarknad handlar det inte bara om kronor och ören. Det handlar om hur vi som samhälle värnar om människor, hur vi ser till att vardagen blir hållbar och hur vi skapar förutsättningar för att fler ska känna stolthet över sitt arbete.

Kristdemokraterna står för en arbetsmarknad där människan alltid står i centrum och där arbete är mer än en uppgift – en plats för värde, gemenskap och utveckling. Därför kommer vi att fortsätta arbeta för en arbetsmarknadspolitik som ser till hela människan, inte bara till arbetskraften – en politik som värnar både vård, vardag och värderingar. I slutändan är det människor, inte budgetposter, som skapar samhället. (Applåder)

Anf. 179 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Eftersom riksdagen redan har fattat beslut om budgetramarna, med ett annat innehåll än Centerpartiet önskar, avstår jag från beslut vad gäller det här utgiftsområdet. Jag kommer i stället att prata om vad vi hade velat att pengarna skulle gå till och satsas på. Det verkar vara bra, för med tanke på inledningen av den här debatten har Centerpartiet en betydande roll i svensk politik – det fick vi ju höra. Det är bra att fler än vi själva tycker det. Här kommer därför en liten varudeklaration från Centerpartiet.

Sverige behöver fortsatta reformer på arbetsmarknaden för att vi ska stå bättre rustade i framtiden. Inte minst behövs reformer för att minska tudelningen på arbetsmarknaden, för trots ett i grunden gott utgångsläge har Sverige ett av världens allra högsta arbetslöshetstal. Närmare 356 000 människor är öppet arbetslösa eller inskrivna i arbetsmarknadspolitiska program. Vi har en svag tillväxt och ett fallande nyföretagande. Därutöver har Sverige gått från att vara ett klimatföredöme till att bli ett land som står för kraftigt höjda utsläpp.

Fru talman! Vad vi behöver är en politik som på allvar tar tag i de här problemen och inger lite framtidstro igen. Det är något som saknas i Sverige, framför allt bland våra ungdomar. I Centerpartiets budgetförslag läggs fokus på tre områden: jobben, klimatet och landsbygden.

Vi har under en längre tid utvecklat oacceptabla geografiska orättvisor. Det handlar om skillnader i skolresultat och, hör och häpna, dödlighet i behandlingsbara sjukdomar. Hur kan det vara så att medellivslängden är lägre på landsbygden än i våra större städer? Det är helt orimligt.

Vi måste investera i välfärden. Det gör vi genom att skapa fler jobb och underlätta för våra företag. För att lyckas med att fler barn ska få se sina föräldrar gå till jobbet måste dörren till svensk arbetsmarknad öppnas på vid gavel. Arbetslöshet är tärnande för den enskilde. Det bidrar också till stora kostnader för samhället och är ett slöseri med vårt humankapital.

Centerpartiet har varit drivande i införandet av historiska reformer på arbetsmarknaden med en modern arbetsrätt, matchning och mottagande av nyanlända. Vi tycker tyvärr att det går åt fel håll nu.

Den här regeringen ökar kostnaderna för att anställa. Människor stängs ute från arbetsmarknaden. Kostnaderna för att anställa måste ju sänkas genom lägre arbetsgivaravgifter – inte bara under eller inför ett valår. Det måste konstant vara billigare att anställa. Det behövs också effektiva anställningsstöd.

Fru talman! Vi kommer visserligen att prata mer om integration nästa vecka, men det är så förknippat med dagens arbetslöshet. Integrationen av nyanlända behöver påskyndas, bland annat genom utvidgade etableringsjobb, vilket vi ser fram emot kommer.

Efter att Tidöregeringen avvecklade intensivåret menar Centerpartiet att ett slags vakuum har uppstått i integrationspolitiken. Vi förespråkar en ny modell som vi kallar nystartsår: en obligatorisk insats där alla som inte haft jobb på tre år i Sverige ska ta del av ett nystartsår, med studier på heltid i svenska. Det ska kombineras med praktik och matchning. Efter avslutat nystartsår ges man automatiskt rätt till ett etableringsjobb för ett snabbt inträde på arbetsmarknaden. För den som efter lång arbetslöshet inte deltar i nystartsår kommer det att märkas genom lägre bidrag.

Intensivår behöver dock kompletteras med en reformerad sfi som har ett starkare fokus på att man ska komma ut i arbetslivet. Vi vill omvandla sfi. Vi vill till och med döpa om det till jobbsvenska. Fokus ska vara på att den studerande ska börja arbeta. Genom samarbete med näringslivet, en tydligare inriktning mot jobb och en individuell plan skulle den första frågan när man kommer till sin första lektion till exempel kunna bli: Vad vill eller kan du jobba med? Sedan är syftet att lära sig så mycket svenska att man klarar av det jobbet.

Den viktiga reform som Arbetsförmedlingen startade för ett antal år sedan, och som Centerpartiet var med och drev, tycker vi inte att Tidöregeringen har förvaltat. I stället har myndigheten snarare gått tillbaka

till att arbeta som de gjorde tidigare. Men Centerpartiet tycker fortfarande att arbetslösa har chans att få ett bättre stöd från effektiva, resultatbaserade aktörer – lite högermedicin, som Ciczie sa – som får ersättning efter hur väl de lyckas att långsiktigt förmedla jobb.

Då tänker ni kanske att aktörerna ju inte förmedlade så många jobb. Nej, men det gjorde i ärlighetens namn inte Arbetsförmedlingen heller, på den tiden det begav sig.

Jag tror inte att Arbetsförmedlingen som myndighet är lyckosam med one size fits all. Jag tror att det är bättre med flera mindre, lokala aktörer och bättre myndighetsutövning. Arbetsförmedlingen ska alltså ägna sig åt myndighetsutövning i form av tillsyn och styrning av de här aktörerna.

Arbetsmarknadspolitiken är också beroende av att Arbetsförmedlingen är närvarande i alla delar av landet, både där det finns stora arbetskraftsbehov och där utsatta personer har stora behov av att kunna boka fysiska möten. AF har dock de senaste åren strypt resurserna till de minsta lokala kontoren, trots tydliga direktiv i regleringsbrev, vad jag förstår, om att återupprätta den lokala verksamheten i hela landet. Det är en trend som måste brytas. Vi vet till och med och ser att lokala servicekontor runt om i landet läggs ned. Här måste det till en förändring.

Fru talman! Ett delområde inom politiken för arbetsliv är lönebildning, som utvärderas varje år. Vi vet att lönegapet ökar igen efter att sakta ha minskats under decennier. Här konstaterar regeringen att ”flera av de kriterier som används vid bedömningen av lönebildningen uppnåddes under 2024. Regeringen anför att även om trenden med minskade löneskillnader mellan kvinnor och män tycks ha avstannat under senare år har löneskillnaderna minskat i ett längre tidsperspektiv, vilket bidragit till ökad ekonomisk jämställdhet”.

Jag vet inte riktigt om jag håller med om den tolkningen. Det är lite som med miljömålen: Utsläppen ökar nu, och vi missar miljömålen. Men längre fram, om 10–20 år, då når vi dem.

Tänk om vi skulle ha samma resonemang när vi diskuterar mäns våld mot kvinnor eller kriminalitet! Vi får se vad lönetransparensdirektivet leder till. Jag tror att vi är flera här som hoppas att det blir en hjälp för att få bort det strukturella lönegap som finns mellan kvinnor och män.

Ett område som jag vill berömma regeringen för är arbetet mot arbetslivskriminalitet. Jag hyser stor tilltro till de centrum som byggs upp runt om i landet och som vi har pratat om och delvis besökt. Men jag vill skicka med en sak. Glöm inte bort att centrumen också borde få i uppgift att identifiera brottsoffer! Man kan inte bara jaga de företag som använder sig av kriminell arbetskraft och lämna brottsoffren åt sidan. I den bästa av världar är socialtjänsten med och gör det de ska för att värna brottsoffren. Men det ingår inte i uppdraget. Det behöver ändras.

Fru talman! Jag tycker på det stora hela att Tidöregeringens arbetsmarknadspolitik tyvärr präglas av

lite passivitet och lite grumliga prioriteringar. Trots att flera partier i Tidöregeringen iklär sig epitetet borgerliga är den jobbpolitik som de för allt annat än borgerlig. Kostnaderna för att anställa höjs i stället för att sänkas. Och skärpta regler för arbetskraftsinvandring äventyrar bransch efter bransch, vilket jag precis läste ett nyhetsbrev om.

Problemet med att för många utrikes födda står utanför arbetsmarknaden tycks Tidöpartierna i första hand vilja lösa genom att de som man anser inte är integrerade ska få pengar för att återvända till sina tidigare hemländer. Det är ett förslag som utredaren själv menar inte kommer att fungera utan snarare kommer att spå på integrationsproblemen och göra det svårare att komma in på svensk arbetsmarknad.

Att regeringen gång på gång pekar ut vissa grupper skapar dessutom ännu större sprickor i samhället, vilket riskerar att öka utanförskapet. Det kommer att få konsekvenser för vårt land under lång tid framöver.

Jag tackar för mig och hänvisar till vårt särskilda yttrande.

Anf. 180 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Helena Vilhelmsson för anförandet.

Apropå prioriteringar, som nämndes i anförandet, har jag en fråga till Centerpartiet och ledamoten. I ert budgetförslag föreslår ni en kraftig nedskärning på anslagen till lönebidrag. Lönebidragen går till individer som är funktionsnedsatta. Det är en av de svagaste grupperna på arbetsmarknaden. Sysselsättningsgraden bland funktionsnedsatta är ungefär 50 procent.

Jag undrar hur Centerpartiet tänker när man vill slakta lönebidraget med ungefär 10 procent och spara 2 miljarder kronor på de individer som har det allra tuffast på arbetsmarknaden.

Anf. 181 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Samhall har vi diskuterat många gånger i arbetsmarknadsutskottet. Det har varit föremål för diskussion under många år. Gör man rätt saker? När man sitt mål? Får vi pang för pengarna genom att satsa på Samhall?

Arbetsmarknadsinsatser måste, oavsett vem de är ämnade för, leverera goda resultat för målgruppen och får inte leda till osund konkurrens. Det har som sagt gjorts översyner.

Vi tycker att man ska titta på Samhall igen. Driver man en effektiv funktionshinderspolitik som är ändamålsenlig för den grupp som vi pratar om, eller finns det andra sätt?

Riksrevisionen har påpekat att styrningen av Samhall haft ett för stort fokus på affärsmässighet, vilket dessutom har lett till osund konkurrens. Då är frågan: Kan Samhall jobba på något annat och mycket effektivare sätt med att få ut personer hos andra företag?

Jag håller med om att detta är en jätteknepig fråga. Men vi menar att man borde genomlysas Samhall totalt igen. Vi tror att verksamheten kan bedrivas på ett

mycket effektivare sätt för de funktionshindrade. På så sätt får företagen en kapacitet som i dag är outnyttjad.

Anf. 182 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L) replik:

Fru talman! Det som Centerpartiet föreslår i sin budgetmotion är en nedskärning nästa år med ungefär 2 miljarder kronor. Låt mig förtydliga min fråga. Hur många färre funktionsnedsatta tycker Centerpartiet ska kunna få lönebidrag nästa år?

Anf. 183 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Hur många färre? Vi tror att Samhalls verksamhet kan organiseras på ett annat sätt. Om Samhall medverkar till osund konkurrens och dessutom inte uppfyller målet att de funktionshindrade ska få vettig sysselsättning måste vi organisera arbetet på ett annat sätt. Samhall eller andra må kunna få tillbörliga kontakter och organiserad samverkan med företag som på ett korrekt, bra och fruktbart sätt kan utnyttja den resurs som våra många personer med funktionshinder utgör. I dag har de inte vettiga anställningar, trots att vi ger Samhall detta uppdrag.

Anf. 184 LEILA ALI ELMİ (MP):

Fru talman! Sverige befinner sig i ett läge med historiskt hög arbetslöshet och en arbetsmarknadspolitik som inte fungerar som den ska. Regeringens misslyckande är kostsamt för individen, näringslivet och samhället. Det märks i varje kommun som saknar arbetsförmedlare. Det märks i långa telefonköer till Arbetsförmedlingen där arbetssökande inte når fram. Det märks hos alla dem som försöker ta sig in på arbetsmarknaden men hindras av brister i systemet.

Grunden för en fungerande arbetsmarknadspolitik är att myndigheten som ska ge stöd faktiskt går att nå. Det gör den inte i dag. Arbetsförmedlingens lokala närvaro har nedmonterats. När den lokala närvaron försvinner, försvinner också de nödvändiga resurser som krävs för att kunna ge rätt stöd i tid.

År 2019 hade Arbetsförmedlingen bemannade kontor i cirka 170 kommuner. I dag finns Arbetsförmedlingen bara i 81 kommuner. Ytterligare 81 kommuner saknar närvaro och samarbetslösningar helt. Antalet arbetsförmedlare har minskat med 31 procent. Det är en extremt oroande utveckling, för samtidigt som det här sker har Sverige EU:s tredje högsta arbetslöshet.

Resultatet ser vi tydligt. Människor kommer inte fram på telefon. De bollas mellan handläggare. Deras ärenden tappar fart. Arbetslösheten förlängs. Jag har mött arbetssökande som förlorat månader enbart på grund av bristande handläggning, inte bristande vilja. Det är ineffektivt och respektlöst mot den enskilda människan. För varje vecka som går utan besked tappar människor både motivation och framtidstro. Arbetsgivare som söker kompetens får också vänta längre än nödvändigt.

Fru talman! Regeringens misslyckande måste rättas till. När Tidöregeringen skär ned bygger

Miljöpartiet upp. Medborgarna måste kunna lita på att samhället finns där när det behövs. Det är så samhällskontraktet skyddas. Miljöpartiet tillför därför 300 miljoner till Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag. Syftet är att återupprätta en lokal närvaro som faktiskt fungerar och att människor ska kunna möta handläggare som har god kunskap om den lokala och regionala arbetsmarknaden. I praktiken handlar det om kortare väntetider, fler fysiska möten och snabbare insatser. Vi vill också på sikt ge myndigheten större flexibilitet och frihet att använda medlen där de verkligen behövs. Det är inte acceptabelt att Arbetsförmedlingen återbetalar pengar de har fått när Sverige har massarbetslöshet.

Men det räcker inte bara med en tillgänglig myndighet. Även de arbetsmarknadspolitiska verktygen måste vara tillräckliga för att människor ska kunna ta sig vidare. Det är de inte i dag. Regeringen förklarar de låga volymerna i arbetsmarknadsutbildningarna med att Arbetsförmedlingen skickar tillbaka pengar och att arbetslösa inte kan tillgodogöra sig utbildningarna. Det är ett märkligt resonemang. Regeringen väljer att peka på individen när det är dess styrning som brister. Om människor inte kan ta del av en utbildning ska man stärka de förberedande insatserna, inte dra ned på utbildningarna.

I dag har vi över en halv miljon arbetslösa, men antalet personer som får arbetsmarknadsutbildning ligger på en historiskt låg nivå. En central orsak är regeringens styrning. Arbetsförmedlingen ska öka anvisningarna till Rusta och matcha samtidigt som man ska öka anvisningarna till utbildning. I praktiken står dessa mål emot varandra, och utbildningarna kommer senare i bedömningskedjan. Det här är inte ett resultat av enskilda handläggares beslut utan av den politik som Tidöregeringen bedriver. Att regeringen dessutom enbart lägger runt 30 miljoner på riktade arbetsmarknadsutbildningar i ett läge med massarbetslöshet är helt otillräckligt.

Regeringen har samma mönster i andra delar av politiken. Kritik riktas nedåt, aldrig mot den egna styrningen: Det beror på den arbetslöses ovilja. Det är parternas fel. Det är på grund av de höga bidragen. Ett tydligt exempel är etableringsjobben. På två år har endast 87 personer anställts. Jag vill hävda att det inte är parternas fel utan att det är regeringen som återigen har misslyckats. Arbetsförmedlingen saknar tydliga uppdrag att anvisa arbetssökande till etableringsjobb. I dagens massarbetslöshet är det anmärkningsvärt, eftersom etableringsjobben hade kunnat ge tiotusentals människor arbete.

Ett ytterligare misslyckande framträder i hur Tidöregeringen har utformat a-kassan. När människor blir arbetslösa måste trygghetssystemen fungera. Den branta nedtrappningen i den nya a-kassan gör det motsatta. Den tar bort den trygghet som behövs för att kunna söka arbete under rimliga förutsättningar. Regeringens branta nedtrappning av ersättningen efter 100 dagar skapar en stor ekonomisk osäkerhet för människor i ett läge där arbetslösheten redan är hög och matchningen svag.

Miljöpartiet väljer en annan väg. Vi halverar nedtrappningen från 10 till 5 procent och tillför 300 miljoner kronor för detta. Det skapar en mer stabil omställning för dem som söker arbete och minskar risken för att människor tvingas acceptera felmatchade, kortsiktiga anställningar.

Fru talman! När Tidöpartierna slöt sitt avtal fanns inga arbetsmarknadsfrågor med över huvud taget. Det är uppseendeväckande, eftersom arbetsmarknadspolitiken är en av statens mest centrala uppgifter. Resultatet har vi nu sett efter mer än tre år med deras politik: ett stort misslyckande från regeringen och en massarbetslöshet som är EU:s tredje högsta. Sverigedemokraterna, som är det största partiet i Tidöregeringens underlag, har till och med krävt att arbetsmarknadsfrågorna ska tas från Liberalerna. Det säger allt om hur svag Tidöregeringens arbetsmarknadspolitik är och hur omfattande misslyckandet har blivit.

Sverige förtjänar en bättre arbetsmarknadspolitik som ger människor möjlighet att komma vidare i livet, en politik som är aktiv och närvarande och ser till att alla som kan har ett jobb att gå till.

Fru talman! Eftersom vår budget överskrider de ramar riksdagen har fastställt deltar jag inte i beslutet, men vi har lämnat ett särskilt yttrande.
(Applåder)

Anf. 185 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L):

Fru talman! Sverige har en för hög arbetslöshet. Jag är glad över att vi kan debattera den frågan i dag.

Personer med funktionsnedsättning är hårt drabbade. De med erfarenhet som är äldre möter i vissa fall ålderism. Det finns mammor och pappor som vinkar av barnen till skolan utan att själva ha ett jobb att gå till.

Allra värst är det att vara arbetslös länge. Det är faktiskt livsfarligt. När jag fick detta fina förtroende fick jag samtidigt en tankeställare av statistiken. Det handlar om hur vi talar om statistiken och hur vi mäter saker.

Fru talman! På Arbetsförmedlingen räknas du som långtidsarbetslös efter ett år. Ett år är en lång tid. I dag lever 123 000 barn med minst en förälder som varit arbetslös längre än ett år.

De flesta av dessa långtidsarbetslösa föräldrar har utomeuropeisk bakgrund. Under den förra regeringen tog Sverige emot 320 000 asylsökande på åtta år. Det kombinerades med en misslyckad integrationspolitik utan en tanke på konsekvenserna.

Varannan arbetslös är i dag utrikesfödd. Här behöver samhället ta ett kliv fram. Annars riskerar det utanförskap vi ser i dag att gå i arv.

Att alla som kan också ska jobba är avgörande för ekonomin i stort. Men vi vet vad arbetslöshet innebär för de enskilda. Det är psykisk ohälsa och ökad risk för alkoholmissbruk. Därför är det egentligen det socialliberala perspektivet som är viktigare.

För ganska länge sedan var jag en av pådrivarna bakom bildandet av Alliansen, eller Allians för

Sverige. Då var en halv miljon människor förtidspensionerade i syfte att bättra på den socialdemokratiska regeringens statistik.

Då införde vi arbetslinjen. Den behövdes då, och den är lika aktuell i dag. Men utmaningen ser annorlunda ut. Nu är det många arbetslösa som saknar yrkeskunskaper, och det finns väldigt många arbetslösa som saknar tillräckliga kunskaper i det svenska språket.

Det är därför som arbetslinjen börjar i utbildning som leder till jobb. Vi satsar exempelvis på 11 000 fler utbildningsplatser till yrken som undersköterska och elektriker. Det kan bli ett första jobb för den som inte klarat gymnasiet och en ny chans för den som blivit arbetslös.

Men vi har också höga förväntningar på att den som söker jobb och inte har en egen försörjning tar sitt ansvar och går de utbildningar som erbjuds.

Med regeringens politik blir det också mer lönsamt att arbeta. Vi sänker skatterna för alla som jobbar och anstränger sig. Vi gör om a-kassan. Det är något som mitt eget parti Liberalerna har kämpat länge för.

Fru talman! Före den reform som vi nu har gjort av a-kassan och aktivitetsstödet kunde man få 22 000 kronor i månaden i ersättning utan egentligen någon bortre tidsgräns. På vilket sätt är det rättvist att den som sätter klockan på väckning på morgonen och sliter, och kanske arbetar som lokalvårdare eller personlig assistent, får ungefär lika mycket i lön som den som inte försörjer sig själv?

Vi gör om bidragssystemen så att vi slutar ge upp om människor, så att de 123 000 barnen med långtidsarbetslösa föräldrar får se sin mamma och pappa gå till ett jobb, en utbildning eller en praktik. Passiviteten måste brytas.

Jag vill tacka mina Tidökollegor för att vi genomför de här reformerna tillsammans. Vi gör detta tillsammans, med ordning och reda på statsfinanserna och en stabil kurs framåt.

På vänstersidan vill man göra tvärtom. Vänstersidan vill höja skatterna för dem som jobbar. När skatterna på arbete och företagande höjs kommer det att skapas färre jobb. De höjda skatterna ska sedan gå till att höja bidragen för dem som inte jobbar.

Några tycker att asylinvandringen ska öka, trots att vi redan i dag har ett ansträngt läge med segregation och utanförskap. Det är inte rätt väg för Sverige.

Rätt väg är bidragssystem för fler i jobb, med rätt utbildningar som leder dit. Rätt väg är lägre skatter för alla som bildar sig, betar sig och bryr sig. Rätt väg är att fler barn ser sina föräldrar gå till jobbet.

(Applåder)

Anf. 186 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Statsrådet talade i en intervju i söndags i Sveriges Television om bärplockning som ett alternativ när reportaget handlade om akademiker som drabbas av arbetslöshet. Det var ett av de förslag som kom upp när det talades om ingenjörer, arkitekter och kommunikatörer som går arbetslösa.

Jag skulle vilja fråga arbetsmarknadsministern: Är det regeringens politik gällande den växande och oroaden akademikerarbetslösheten att hänvisa akademiker till bärplockning? Eller finns det någon ambition någonstans på Regeringskansliet, något förslag någonstans i någon låda på Arbetsmarknadsdepartementet, att ta fram en arbetsmarknadspolitik som tar sikte på gruppen akademiker som nu drabbas av arbetslösheten?

Finns det någon vilja att stötta de nyexade ungdomar som går ut från högskolor och universitet och inleder sin yrkesbana med långtidsarbetslöshet? Kan regeringen åtminstone överväga något av de förslag som oppositionspartierna har lagt fram på bordet?

Vi lade fram förslaget om statliga beredskapsjobb för unga akademiker som är nyexade. Vi ska åtminstone hjälpa de unga akademikerna att få den raden på cv:t under arbetslösheten för att sedan kunna ta sig in på arbetsmarknaden. Eller är det bärplockning som är arbetsmarknadsministerns svar på akademikerarbetslösheten i dag?
(Applåder)

Anf. 187 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L) replik:

Fru talman! Tack, Ardalan Shekarabi, för att du tar upp den frågan!

Regeringen lägger fram politik för att bryta den långvariga lågkonjunktur som vi befinner oss i. Den lågkonjunkturen innebär att nya grupper drabbas av arbetslöshet – däribland till viss del akademiker, och däribland till viss del nytutexaminerade. Därtill kommer personer som har en utbildning som i normalfallet skulle leda till jobb.

Det som oroar mig är att Socialdemokraterna i sitt budgetalternativ satsar mindre än vad regeringen gör på att bryta lågkonjunkturen. Ardalan Shekarabi påminner mig allt oftare om den politiker som hade ett talmanus. I marginalen på talmanuset hade han skrivit: Här är argumentet svagt, höj rösten.

Ardalan Shekarabi talar om att ni vill tänka nytt. Har ni något nytt? Allt vi ser är högre bidrag, högre skatter och gamla misslyckade åtgärder. Saila Quicklund redogjorde pedagogiskt för den lista som ni repeterar. Därtill är det ni föreslår inte ens finansierat, som Magnus Persson redogjorde för.

Ardalan Shekarabi säger: Min poäng är inte att vi ska göra som under förra mandatperioden. Men det är ingen som fattar vad Ardalan Shekarabis poäng är.

Ardalan Shekarabi får gärna förklara vad det är som är nytänkande. Vad är Socialdemokraternas poäng?

Anf. 188 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Tänk om arbetsmarknadsministern kunde tänka sig att lägga en del av sin tid på att ta fram förslag som på riktigt bekämpar arbetslösheten och inte de arbetslösa!

Finns det inget svar och inte ett enda förslag i någon låda på Arbetsmarknadsdepartementet som tar

sikte på den växande arbetslösheten bland unga akademiker? Jag utgår från att arbetsmarknadsministern har läst vårt förslag om beredskapsjobb för just unga akademiker.

Inser arbetsmarknadsministern att det uppstår en undanträngningseffekt när unga akademiker tvingas ta andra jobb än dem de är kvalificerade för? Inser han vad det gör med långtidsarbetslösas chans att ta sig in på arbetsmarknaden? Finns det någon vilja att se konsekvenserna av vad den sänkta a-kassan gör med gruppen akademiker som drabbas av arbetslöshet i ett läge när vi vet att lågkonjunkturen gör det svårt för folk att komma tillbaka till arbete?

Är arbetsmarknadsministern medveten om det faktum att sänkningen av a-kassan som regeringen och Sverigedemokraterna genomförde också innebär ett tak på 70 procent på inkomstförsäkringar som akademiker och andra löntagare själva har finansierat genom sitt fackförbund?

Finns det någon medvetenhet i regeringen, fru talman, om att den sänkta a-kassan och ett tak på privat finansierade inkomstförsäkringar gör att akademiker tvingas ta jobb som de definitivt är överkvalificerade för? Ska vi inte i stället investera i möjligheter som ger akademiker en chans att få jobb som de har utbildat sig till?

Anf. 189 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L) replik:

Fru talman! Jag blir inte riktigt klok på Ardalan Shekarabis inlägg.

Vi behöver få hjulen att snurra fortare i vårt land. Därför lägger vi fram en politik som syftar till att bryta lågkonjunkturen. Att se till att det blir mer pengar i plånboken för människor så att de vågar konsumera, att göra det billigare att anställa, att göra det enklare och mer lönsamt att driva företag, att göra maten billigare och att göra elen billigare – det är rätt politik för Sverige.

För varje dag som går blir det allt svårare att ta Ardalan Shekarabi på allvar. Tycker inte ledamoten att det känns lite konstigt att ni har lagt fram ett antal gamla, beprövade och misslyckade förslag igen? Ni säger att ni ska tänka nytt, men ni lägger fram gamla förslag – som ni inte ens klarar av att finansiera i ert eget budgetalternativ. Jag skulle själv tycka att det var lite tomt.

Jag ser fram emot att stå här en dag när Ardalan Shekarabi och Socialdemokraterna lägger fram nya, kraftfulla åtgärder för att få ned arbetslösheten på riktigt. Jag längtar till den dagen.

Anf. 190 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Fru talman! Det blev underhållande här på kvällskvisten. Tack så jättemycket, arbetsmarknadsminister Johan Britz, för ditt anförande!

Det blir så tydligt att jag aldrig riktigt vet hur min relation till liberaler ska vara. Å ena sidan finns det mycket i Liberalernas historia och i vår socialistiska historia som är lika, det vill säga att vi alltid värnar

människor som har det svårast. Vi har alltid varit överens om till exempel LSS och all skyddslagstiftning och rättviselagstiftning.

Å andra sidan vet man inte riktigt var det tippar över till att människor i hög grad får skylla sig själva för att de inte har det bra. Jag vet aldrig var den gränsen går.

Man pratar om hur man vill bekämpa ålderism och struntar samtidigt i hög grad i de personer som nu är 55 och 60 plus, som är de som nu blir fattigast i och med den snabba avtrappningen och det sänkta aktivitetsstödet. Jag får inte ihop detta.

Arbetsmarknadsministern pratar om föräldrar som vinkar iväg sina barn och sedan själva inte går till jobbet. Det finns dessutom jättemånga barn som aldrig ser sina föräldrar därför att föräldrarna inte gör annat än springer mellan två och ibland tre jobb. Vi har en arbetsmarknad som är helt galen. Vi har en visstidsproblematik och hela plattformsekonomin som gör att människor jagar runt på timanställningar och ändå inte kan försörja sig. Men regeringen vill inte reglera och rätta till detta så att alla ska kunna få ett tryggt arbete.

Kan Johan Britz tänka sig att reda ut för mig hur jag ska navigera här?

Anf. 191 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan! Hur ska man navigera här? Jag ska försöka göra mitt bästa för att ge en något så när tydlig karta över terrängen.

För Liberalerna och borgerligheten är det alltid viktigare att ha ett jobb än att inte ha ett jobb. Det är nummer ett. För Liberalerna och borgerligheten ska det alltid löna sig att utbilda sig och anstränga sig. För Liberalerna och borgerligheten är inte lika utfall det viktigaste, däremot möjligheter för alla människor.

Anf. 192 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Fru talman! Jag hann inte ens börja äta popcorn!

Det ska löna sig att ha ett jobb; det är självklart. Det ska löna sig att utbilda sig, fast det gör det ju inte. Generellt sett har män alltid högre inkomster än kvinnor, även när de knappt ens har eftergymnasial utbildning. Det är intressant. Sexism är ett stort problem på arbetsmarknaden. Det lönar sig i alla fall inte för kvinnor att utbilda sig, men det lönar sig kanske lite bättre för män.

Alla ska verkligen få ha ett arbete. Men hur kan man tro att man ska kunna piska och tvinga människor att ta ett jobb fast de bara blir ännu fattigare av det? Det finns en otroligt stor svartjobbssindustri, och vi har jättemånga människor som springer runt i framför allt vår plattformsekonomi med urusla villkor. Där skulle man kunna reglera så att det åtminstone skulle räcka med att ha ett jobb för att kunna försörja sig.

Jag tänkte på ytterligare en sak som ministern sa, nämligen att vi på vänstersidan – oklart vem ministern menade, men det kanske var mig – vill höja skatter för att ge pengarna i bidrag. Det är givetvis inte sant. Vi måste höja skatter för dem som tjänar ohemult mycket

för att finansiera välfärden. Regeringen visar inte alls hur den ska göra det.

Anf. 193 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L) replik:

Fru talman! Det finns en skillnad i synen på tillväxt, en dynamik i ekonomin och detta att människor kan röra sig, utbilda sig, komma på nya saker och så vidare. Det är det – vår tillväxt – som finansierar vår välfärd.

Nobelpristagarna i ekonomi pratar om tillväxt. Allt handlar om 1,5 procent varje år. Det är det vi strävar efter, och det är det som kommer att finansiera välfärden i dag och i morgon.

Låt mig ändå för säkerhets skull säga att vi är emot oförklarade löneskillnader. Vi är emot sexism. Vi är emot svartjobb.

Men då måste man också fråga sig vad vi gör för att till exempel möta det skuggsamhälle som har växt fram i kölvattnet av en asylinvandring där de som får ett avslag inte återvänder utan stannar i Sverige. Dessa människor utnyttjas på den svenska arbetsmarknaden. Vi vet inte hur många det är. Det kan vara uppemot 100 000, och några säger att det är 20 000, men någonstans däremellan är det nog. Den typen av åtgärder, att komma till rätta med skuggsamhället, kämpar vi också för.

Anf. 194 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Tack, arbetsmarknadsministern, för att du är här och för att vi kan debattera en sen kväll strax före jul!

Jag ska börja med att rapportera från ett rundabordssamtal med Sveriges Kvinnoorganisationer som vi har varit med på i dag. Vi diskuterade den – ministern nämnde det själv – katastrofala statistiken kring utrikes föddas etablering på arbetsmarknaden. Det gäller framför allt kvinnor, vars arbetslöshetssiffra är runt 40 procent. Det är en katastrof utan dess like eller en besvikelse utan dess like.

Sveriges Kvinnoorganisationer har gjort en rapport. Jag rekommenderar ministern att läsa den. Den kom i dag, tror jag. Den är fantastiskt bra, noggrann och strukturerad. Där konstaterar man, vilket vi naturligtvis vet, att arbetsmarknadspolitiken är fragmenterad. Den är svårnavigerad för människor som inte är födda och uppvuxna i Sverige – den är svår för oss också. Och det är konstaterat sedan tidigare av Kommissionen för jämställda livsinkomster – den kom med ett betänkande för några år sedan, min bibel – att både arbetsmarknadspolitiken och migrationspolitiken missgynnar kvinnor, både rent ekonomiskt och strukturellt.

Jag nämnde i mitt anförande att det krav på 90 procent när det gäller försörjningsplikten som man inför gör det nästintill omöjligt för kvinnor, som i mångt och mycket är anhöriginvandrare, att så småningom få ett jobb. Nu ska man inte behålla den tudelade arbetsmarknaden i Sverige, men hur det än är kommer de kvinnodominerade yrkena i dag knappast upp i de

lönenivåerna. Och vi vet att kvinnor redan i dag i högre grad är anhöriginvandrare.

Min fråga är: Kan arbetsmarknadsministern säga någonting om hur pratet och tankarna går när det gäller att komma till rätta med den enorma ovisshet som vi ser och de enorma arbetslöshetstalen för utrikes födda kvinnor?

Anf. 195 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L) replik:

Fru talman! Tack, Helena Vilhelmsson, för en väldigt angelägen fråga! Den gäller situationen för utrikes födda på den svenska arbetsmarknaden.

Man måste ha två tankar i huvudet samtidigt här.

Vi har många utrikes födda som arbetar. Det får vi inte glömma bort att påminna om. Men när vi pratar om den här frågan gör vi det ofta utifrån, så att säga, arbetslöshets- och utanförskapsperspektivet. Då är bilden mörk och tydlig. Det är utrikes födda som är den stora gruppen arbetslösa. Lejonparten av dem är långtidsarbetslösa, och kvinnorna i den gruppen är särskilt utsatta.

Man måste jobba enligt den plan regeringen har. Vi måste säkerställa att det finns utbildningar som leder till jobb. Språkkunskaperna är helt centrala. Att bli busschaufför tar 20 veckor. Du behöver inte ha en gymnasieexamen, men du måste kunna en del svenska.

Sfi, som har nämnts här tidigare, är på många sätt en katastrof. Bara för några veckor sedan träffade jag individer som har läst sfi på nivå C och som knappt kunde berätta om sin familjesituation, vad de hette, var de bodde och vad de hade haft för yrken tidigare. Så kan vi inte ha det.

Ett problem, inte minst med språkutbildningarna, handlar om de volymer av asylinvandrare som har kommit till Sverige. Med de volymerna är det så att när du går en sfi-utbildning och ska lära dig svenska möter du svenskan bara i lektionssalen.

Vi vet alla hur det är att lära sig ett språk. Alla som har försökt lära sig tyska på högstadiet vet att om man inte lyssnar på tyska hela tiden kommer man inte snabbt framåt. Problemet är att människor inte språkbadar i svenska språket. Där har vi jättemycket att göra.

Anf. 196 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Jag delar absolut ministerns syn när det gäller att sfi behöver reformeras. Som jag sa i talarstolen: Jag tycker att sfi ska kopplas till ett jobb. Om du vill och har möjlighet att jobba inom hotell- och restaurangbranschen, se till att skaffa dig svenskan så att du klarar det jobbet, kommer ut och får bada i svenskan, som ministern säger, varje dag. Då kommer kanske det andra av sig självt.

Men det jag är ute efter är de mer strukturella orättvisorna och de strukturella hinder som faktiskt finns här. Det låga arbetskraftsdeltagandet bland utrikes födda kvinnor är ingen naturlag. Många kommer från en kultur som redan är mycket ojämförbar, och det

upprätthålls i Sverige av de system vi har och den politik som vi för.

Återigen: Vi har redan i dag en extremt uppdelad arbetsmarknad i Sverige. Det är ingenting som vi ska eftersträva. Men jag tänker på om kvinnor ändå söker sig dit där kvinnor arbetar. Om jag har förstått det rätt är det så här: När man ska gå en utbildning i dag inom till exempel vård och omsorg eller läsa till undersköterska får man söka CSN-stöd. Men när det gäller mansdominerade yrken – ministern nämnde truckförare eller vad det var – ingår det i arbetsmarknadsutbildningar. Det är alltså en fördel ekonomiskt. Så kan vi inte ha det.

I rapporten från Sveriges Kvinnoorganisationer finns det många förslag. Jag kan nämna en del, som ministern gärna får kommentera. Sveriges Kvinnoorganisationer föreslår en integrationsbonus. Kan man ha en jämställdhetsbonus i föräldraförsäkringen kanske man kan ha en jämställdhetsintegrationsbonus. Eller man kanske rent av kan ha kompensatoriska åtgärder tills gapet stängs, alltså större subventioner för kvinnor för att få kvinnor i arbetsmarknadspolitiska program. Eller man kan helt enkelt sätta skarpa mål, som också kommissionen föreslog för ett antal år sedan. 50 procent av arbetsmarknadsmedlen ska då gå till kvinnor och 50 procent ska gå till män. Det är ett uppdrag som Arbetsförmedlingen har att hantera.

Anf. 197 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L) replik:

Fru talman! Vi berörde några olika saker här, men en sak vi gör är att vi håller på att se över den insatsflora som Arbetsförmedlingen har i sin portfölj. Om ledamoten tycker att det är jobbigt att hålla reda på alla olika insatser som finns kan jag säga att även de som jobbar på Arbetsförmedlingen tycker det. Detta är en sak att göra, men samtidigt har varje insats som finns sin bakgrund. Man kan alltså inte bara kan plocka bort grejer och tro att det inte får effekter. Men det går att göra mer där.

Jag tycker att idén om att läsa sfi och gå någon yrkesutbildning eller göra en praktik samtidigt är jättebra. Det är en riktning vi jobbar i. Vi försöker se vad vi kan hitta för fler sådana kombinationsutbildningar, som vi kallar det.

Att människor kommer från en ojämförbar kultur är en jätteutmaning här. Jag är beredd att titta på alla goda idéer, så att säga, men vi vet hur svårt det är att förändra en kultur eller konsekvensen av en kulturell tillhörighet, kanske man kan säga.

Du sa att den rapport som du tog upp visar att det går mer till, så att säga, manligt dominerade yrken än till kvinnodominerade yrken vad gäller yrkesutbildningar för arbetslösa. Det tycker jag är intressant. Det ska jag gärna kika vidare på. Det kan finnas någon aspekt som handlar till exempel om att man kan ha arbetsmarknadsutbildningar när det gäller en del mansdominerade arbeten, till exempel utbildning till bussförare, för att de är kortare än sex månader. En undersköterskeutbildning är längre än sex månader. Då

faller den utanför ramen för arbetsmarknadsutbildning. Jag vet inte exakt, men låt oss klura och titta vidare på detta.

Anf. 198 LEILA ALI ELMİ (MP) replik:

Fru talman! Det är intressant att arbetsmarknadsministern säger att han inte känner till att det finns en övervikt av arbetsmarknadsutbildningar för män, för det framgår i den återrapport som ministern har fått från Arbetsförmedlingen. Jag tycker att det är jättemärkligt att han förvånas över vad Helena Vilhelmsson säger här.

Fru talman! Vi har i dag en massarbetslöshet i Sverige samtidigt som deltagandet i arbetsmarknadsutbildningar ligger på historiskt låga nivåer. När Arbetsförmedlingen nyligen återrapporterade till regeringen varför volymerna inte ökar pekade de ut två mycket tydliga hinder.

Det första är den målkonflikt som regeringen själv har skapat. Myndigheten ska anvisa både till Rusta och matcha och till utbildning. Arbetsförmedlingen skriver uttryckligen att Rusta och matcha kommer före i bedömningskedjan, vilket gör att arbetssökande hänvisas dit i första hand även i fall där arbetsmarknadsutbildning vore mer träffsäkert.

Det andra de pekade ut är att anvisningarna till arbetsmarknadsutbildningarna är personalintensiva och kräver resurser som myndigheten helt saknar. Det är välkänt att Arbetsförmedlingen saknas i stora delar av landet. Det är ett systemfel regeringen känner till men låter bestå.

Mina frågor till Johan Britz är därför: Vad avser ministern att göra för att undanröja den målkonflikt som Arbetsförmedlingen pekar ut, och vilka åtgärder tänker ministern vidta för att säkerställa att bristen på lokal närvaro och resurser inte längre hindrar arbetssökande från att anvisas till arbetsmarknadsutbildningar?

Anf. 199 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Jag tror inte att det är någon här inne som tycker att Arbetsförmedlingen fungerar tillräckligt bra. Det är bland annat därför regeringen har gett Arbetsförmedlingen i uppdrag att anvisa fler till reguljär utbildning. Det finns även pengar avsatta till arbetsmarknadsutbildningar, vilket fler borde anvisas till. Fler behöver gå yrkesutbildningar för att kunna ta de lediga jobb som finns. Regeringen har också förstärkt Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag i den budget som vi diskuterar just nu.

Ett av skälen till att Arbetsförmedlingen fungerar dåligt är dock styrningen under den förra mandatperioden och den privatiseringsiver som Socialdemokraterna och Centerpartiet stod för. Den har gjort att värdefull tid har gått till att privatisera delar av verksamheten i stället för att stötta de arbetslösa. Vi styr nu om detta. Jag tror att alla önskar att det skulle gå lite fortare, men vår riktning är i alla fall tydlig.

Anf. 200 LEILA ALI ELMİ (MP) replik:

Fru talman! Regeringen säger att man har höjt förvaltningsanslaget till Arbetsförmedlingen, men det är en droppe i havet.

Arbetsförmedlingen nedmonterades 2019 på grund av Moderaternas och Kristdemokraternas budget. Därefter inledde Miljöpartiet och Socialdemokraterna ett samarbete med Liberalerna och Centerpartiet. Jag satt med i de förhandlingarna, och jag måste nog ändå säga att Liberalerna var pådrivande. Liberalerna ville gå betydligt längre med privatiseringen än vad som är ett faktum nu. Statsrådets kollega Gulan Avci var väldigt ivrig att privatisera, så jag tror inte att statsrådet kan skylla ifrån sig där.

Jag tycker att det är olyckligt med privatiseringen, men det är ändå Johan Britz som är arbetsmarknadsminister i dag. Det är Johan Britz som har makten att förändra. Jag upplever att ministern inte svarar på min fråga. Vad avser ministern att göra för att undanröja de hinder som Arbetsförmedlingen pekar ut i sin återrapport till regeringen?
(Applåder)

Anf. 201 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L) replik:

Fru talman! Jag tackar återigen för diskussionen.

Jag tror ändå att jag var ganska tydlig: Den riktning som regeringen nu styr Arbetsförmedlingen i är en riktning bort från den privatiseringsiver som rådde under den förra mandatperioden. Vi är kanske inte helt överens om allt gällande hur Arbetsförmedlingen ska styras, men regeringen kommer självklart att successivt återkomma i gängse kanaler, det vill säga via regleringsbrev och på andra sätt, för att styra i den riktningen. Där tror jag att vi är hyfsat överens.

Vi vill ha en arbetsförmedling som fungerar bra för dem som behöver stöd. Jag skulle själv vilja se en situation där Arbetsförmedlingen är ännu bättre på att tydligt identifiera personer som löper högre risk för långtidsarbetslöshet, och det kanske vi får utveckla i framtiden. Det görs ett sådant arbete i dag, men det är möjligt att det går att göra ännu bättre. Det viktigaste är nämligen att Arbetsförmedlingen fungerar, det vill säga bryter risken för långtidsarbetslöshet.

Jag vill inte att människor ska hamna i långtidsarbetslöshet, för det är farligt. Det är farligt för den enskilde, och det är dåligt för Sverige. Det är dåligt för vårt samhälle. Där behöver Arbetsförmedlingen göra mer, och tro mig: Vi kommer att återkomma med fler åtgärder för att få Arbetsförmedlingen att fungera bättre.

Anf. 202 JOHANNA HARALDSSON (S):

Fru talman! En stor del av den här debatten har handlat om hur vi får fler i arbete. Det är avgörande både för människor och för samhället att arbetslösheten pressas tillbaka så att fler får möjlighet att bidra, tjäna sina egna pengar och forma sin egen framtid.

Om jobbet ska vara en del av ett bättre liv måste det dock vara ett bra jobb med sjysta villkor och en

arbetsmiljö som håller. Att gå till jobbet ska aldrig innebära att man riskerar livet eller sin hälsa. Ändå är det precis vad som sker vecka efter vecka. Forskningen visar att flera tusen människor varje år dör i förtid av arbetsrelaterade sjukdomar och skador, och redan i år har 45 personer mist livet i arbetsplatsolyckor på svensk arbetsmarknad. Det är inte värdigt en modern arbetsmarknad.

Fru talman! Arbetsmiljöverkets stora kartläggning *Arbetsmiljön 2024* ger en tydlig bild av situationen. Nästan varannan upplever för hög arbetsbelastning. Kvinnor drabbas oftare av smärta och utmattningsmedan unga män oftare utsätts för tunga lyft, vibrationer och buller. Inom bygg, lager och transport brister säkerheten. Inom hotell och restaurang finns inte tid för pauser, och unga kvinnor är särskilt utsatta för hot, våld och sexuella trakasserier. Samtidigt upplever bara hälften att de arbetsmiljöproblem som aktualiseras blir åtgärdade.

Fru talman! Den här bilden förstärks i samtal med skyddsombud och fackliga företrädare. Det grundläggande systematiska arbetsmiljöarbetet brister. Risker undersöks inte tillräckligt ofta, och åtgärdsplaner och uppföljning uteblir. En del arbetsgivare saknar kunskap; andra saknar vilja. I vissa fall handlar det om att man medvetet drar ned på säkerheten för att pressa kostnader. Detta slår inte bara mot de anställda utan också mot alla seriösa företag som gör rätt för sig och tar sitt ansvar. När vissa fuskar med säkerheten skapas en osund konkurrens där de som gör rätt för sig missgynnas.

Fru talman! Lagar måste följas, annars förlorar de sin kraft. Därför är tillsynen gällande arbetsmiljö helt avgörande. ILO rekommenderar en arbetsmiljöinspektör per 10 000 sysselsatta. Våra nordiska grannar lever redan upp till detta, men Sverige gör det inte utan ligger långt efter. Vi socialdemokrater föreslår därför i vårt budgetalternativ ytterligare 50 miljoner kronor till Arbetsmiljöverket för att öka antalet inspektörer och stärka tillsynen.

Fru talman! Skyddsombuden är centrala i arbetsmiljöarbetet. De upptäcker brister, kräver åtgärder och kan stoppa arbetet om det finns risk för liv och hälsa. De regionala skyddsombuden fyller en särskilt viktig funktion på små arbetsplatser som saknar egna skyddsombud och där arbetsmiljöarbetet annars ofta riskerar att hamna i skymundan.

Resurserna till de regionala skyddsombuden har dock urholkats över tid, vilket riskerar att minska deras närvaro på arbetsplatser som har stora behov. Därför föreslår vi i vårt budgetalternativ en förstärkning med 30 miljoner till de regionala skyddsombuden. Vi vill också att de ska kunna verka på fler arbetsplatser.

Fru talman! Vi vill att välfärden ska ha resurser nog att skapa bättre villkor och en hållbar arbetsmiljö för alla som arbetar där. I vårt budgetalternativ stärker vi därför välfärden, till skillnad från Sverigedemokraterna och regeringen, som underfinansierar kommuner och regioner.

Stress och hög arbetsbelastning tillhör i dag de största arbetsmiljöutmaningarna. Sjukskrivningarna för psykisk ohälsa har fördubblats på tio år. När kommuner och regioner tvingas skära ned på personal ökar belastningen på dem som blir kvar.

Detta blir smärtsamt tydligt när Arbetsmiljöverket granskar sjukvården. Tre av fyra arbetsplatser lever inte upp till arbetsmiljölagens krav. Arbetsbelastningen är ohållbar, och åtgärderna uteblir.

Alltför många som arbetar i välfärden upplever varje dag och varje vecka att de inte hinner med att vara där för barnen, för de gamla och för de sjuka. De upplever att de inte räcker till för att trösta ett oroligt barn, och att de inte kan ta sig tid att prata med den ensamma äldre utan att hoppa över den paus som de så väl behöver. De upplever att de inte hinner med att vara medmänniska, att förklara och att stötta anhöriga och sjuka.

Fru talman! Ingen vill att de som ska ta hand om oss när vi är som mest sårbara ständigt ska behöva känna att de kunde ha gjort mer om de bara hunnit och orkat. Som Jonna Bornemark säger i dokumentären *Det omätbara*: Allt som är viktigt på riktigt går inte att mäta. Omsorgens kvalitet sitter inte i minuter och scheman utan i relationer mellan människor, och dem kan man inte effektivisera sig till.

Om de som bär välfärden ska kunna ge den omsorg och vård som vi förväntar oss måste vi också ge dem en rimlig möjlighet att klara av det utan att slita ut sig. De måste kunna arbeta heltid hela livet till pension.

Fru talman! Det är uppenbart att vi i dag står inför stora utmaningar på den svenska arbetsmarknaden, inte bara i form massarbetslöshet utan också i form av allvarliga brister i arbetsmiljön på alldeles för många arbetsplatser. Trots att rapporter och granskningar år efter år tydligt har beskrivit problemen har regeringen inte tagit några avgörande initiativ. Handlingskraften har uteblivit under Liberalernas tid på Arbetsmarknadsdepartementet. Trots att problemen är väl dokumenterade och trots att det finns utredda och färdiga förslag som skulle kunna stärka arbetsmiljön verkar man inte ha någon idé om vad man kan göra åt problemen.

Det behövs skarpare krav, tätare kontroller, fler inspektörer, starkare skyddsombud och resurser som gör det möjligt att arbeta hållbart. Problemen är kända. Det som saknas är politisk vilja att göra något åt dem. (Applåder)

Anf. 203 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Fru talman! Arbetslivskriminaliteten är ett gift som tyvärr har spridit sig i det svenska samhället. Den innebär att människor exploateras och far mycket illa. Den är ett resultat av jakten på större vinster, och den riktar in sig på människor i svagare ställning. Arbetslivskriminaliteten är något som samhället måste bekämpa, och det med kraft.

Mycket har gjorts för att bekämpa arbetslivskriminaliteten, och det är bra. De arbetslivskriminalitetscenter som den tidigare, socialdemokratiska regeringen

inrättade, och som den här regeringen har fortsatt att bygga ut, är viktiga för att stärka det myndighetsgemensamma arbetet. Det kommer dock signaler om att uppdraget är otydligt, att ledarskap saknas och att mer måste göras för att myndigheterna ska samverka bättre.

Detta är oerhört viktigt. Det arbete som har inletts får inte gå till spillo; det vore ett svek mot alla de människor som varje dag exploateras och far illa.

Fru talman! Det råder enighet i den här kammaren om att arbetslivskriminalitet måste bekämpas, men tyvärr verkar vi inte alltid vara helt överens om hur. Det är till exempel beklagligt att regeringen väljer att dra in på de pengar som arbetsmarknadens parter har kunnat söka för att bekämpa arbetslivskriminalitet. Det är ofta, om inte alltid, parterna – och inte minst fackförbunden – som vet på vilka arbetsplatser villkor ignoreras och människor utnyttjas. Att inte dra nytta av den kraften är ett misstag.

Delegationen mot arbetslivskriminalitet har kommit med en rad förslag. Det är angeläget att regeringen går vidare med dessa, för arbetslivskriminalitet är som sagt ett gift. Arbetslivskriminaliteten är ett resultat av oseriösa bolags och oseriösa arbetsgivares tilltagande jakt på allt större vinster.

Det är pengar som driver arbetslivskriminaliteten. Hänsynslösa människor exploaterar människor i sin jakt på mer pengar.

Fru talman! Tanken var kanske en gång god – åtminstone lät den god. Avregleringar och den fria marknaden skulle skapa mer välbstånd för människor. Det har den säkert gjort också, men det är för några få.

I spåren av den här högst medvetna inriktningen har arbetslivskriminaliteten brett ut sig. För att kunna gå till botten med problemet måste vi våga erkänna vad som är grundorsaken. Grundorsaken är en i det närmaste fundamentalistisk övertro på diverse avregleringar och den fria marknadens förträfflighet.

Nu står vi här med resultatet. En kraftsamling måste ske, men för att bota sjukdomen måste vi också våga prata om just grundorsaken. Det är viktigt att vi inte lägger skulden på fel ställe – att vi inte lägger skulden på exempelvis den polske arbetare som jag läste om i Sydsvenskan häromdagen. Han hittades kraftigt nedkyld, vandrande längs med väg E65 vid Ystad. Han hade fått sitt pass beslagttaget av sin chef efter fem månaders svartarbete. Han hade inte fått lön. De sista nätterna innan han hittades av en polispatrull hade han dessutom fått sova ute. Han var en del av ett stort nätverk av svartbyggen som avslöjades efter detta.

Fru talman! Det här är givetvis bara ett exempel på en brottslighet som har brett ut sig och fortsätter att breda ut sig i det svenska samhället. Ibland tar den sådana här former. Ibland tar den formen av en ung tjej på sitt första jobb som inte får sin lön eller formen av en ung kille som skadar sig på jobbet, blir invaliderad och lämnas till sitt eget ekonomiska öde. Detta är i grunden ett resultat av den hänsynslösa och brutala jakten på mer vinst och mer pengar. Det är helt oacceptabelt.

Arbetslivskriminaliteten skadar människor och är ett hot mot alla de seriösa arbetsgivare som vill göra rätt och som vill sköta sig. Den är också ett hot mot alla arbetare som vill ha sjysta löner och drägliga villkor.

Arbetslivskriminaliteten driver ned villkoren och leder till lönedumpning för alla arbetare på hela den svenska arbetsmarknaden. Den hotar hela vår arbetsmarknadsmodell – den svenska modell som vi är så stolta över.

Vi måste göra allt vi kan och använda alla till buds stående medel för att bekämpa arbetslivskriminaliteten. Vi kan inte vara nöjda med läget så som det är. Det är i alla fall inte vi socialdemokrater.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag säga några korta ord om Arbetsdomstolen.

Det saknas cirka 3 miljoner kronor för att Arbetsdomstolen ska kunna undvika kraftiga nedskärningar i sin verksamhet. Arbetsdomstolen är en fundamental del i den svenska modellen, som vi som sagt brukar vara så snabba med att försvara och som vi brukar vara stolta över i den här kammaren. Arbetsdomstolen måste helt enkelt finansieras.

Statsrådet har visserligen lämnat kammaren, men min uppmaning till regeringen och de partier som stöder regeringen är en och endast en: Lös detta, och lös det nu!

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 16 december.)

§ 11 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmälades och bordlades:

Skrivelse

2025/26:79 Riksrevisionens rapport om Skatteverkets åtgärder mot svartarbete

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående skrivelse skulle förlängas till och med *fredagen den 16 januari 2026*.

Motioner

med anledning av prop. 2025/26:61 Utökade registerkontroller vid anställning i kommun
2025/26:3865 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C)

med anledning av skr. 2025/26:51 Riksrevisionens rapport om generella statsbidrag som stabiliseringspolitiskt instrument
2025/26:3864 av Martin Ådahl m.fl. (C)

§ 12 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 10 december

2025/26:222 Kostnader för jaktarrende under svinpestrestriktioner

av Åsa Eriksson (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

§ 13 Anmälan om fråga för skriftligt svar

Följande fråga för skriftligt svar hade framställts:

den 10 december

2025/26:299 Bevarande av det marina kulturarvet

av Lars Mejern Larsson (S)

till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

§ 14 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 10 december

2025/26:265 Utökad polisiär användning av dna-baserad släktforskning

av Ulrika Westerlund (MP)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2025/26:264 En likvärdigt fungerande brevléverans i hela landet

av Malin Östh (V)

till civilminister Erik Slottnér (KD)

2025/26:272 Presstöds

av Markus Wiechel (SD)

till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

2025/26:270 Läroplansutredningen, sex, samlevnad och relationer

av Rose-Marie Carlsson (S)

till utbildnings- och integrationsminister Simona Mohamsson (L)

2025/26:269 Integritetsskydd vid tilldelning av särskilt fritidskort

av Ewa Pihl Krabbe (S)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2025/26:266 Statens ansvar för viktiga investeringar för totalförsvaret

av Arber Gashi (S)

till minister för civilt försvar Carl-Oskar Bohlin (M)

2025/26:267 Ett oberoende ordinarie tillsynsorgan för Polismyndigheten

av Per-Arne Håkansson (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2025/26:275 Klimatkrav för offentlig upphandling

av Katarina Luhr (MP)

till civilminister Erik Slottnér (KD)

2025/26:276 Kemikalier och plast i avloppsslam

av Markus Selin (S)

till klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari (L)

2025/26:281 Information om banker

av Anna-Belle Strömberg (S)

till finansmarknadsminister Niklas Wykman (M)

2025/26:279 Insatser i skolan mot antisemitism

av Björn Söder (SD)

till utbildnings- och integrationsminister Simona Mohamsson (L)

2025/26:271 Förändring av artskydd

av Rebecka Le Moine (MP)

till klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari (L)

2025/26:273 Deponering av hyra hos länsstyrelserna

av Malcolm Momodou Jallow (V)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2025/26:274 Den kooperativa hyresrätten

av Louise Thunström (S)

till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

2025/26:278 Möjlighet till tjänstgöring i hemvärnet

av Markus Wiechel (SD)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

2025/26:277 Mål för svensk livsmedelsproduktion

av Helena Lindahl (C)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2025/26:283 Upphovsrättsligt skydd för skapare av AI-musik

av Lars Mejern Larsson (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2025/26:282 UN80-processen

av Linnéa Wickman (S)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergård (M)

2025/26:280 Utredningen om en äldreomsorgslag

av Karin Sundin (S)

till äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje (M)

§ 15 Kammaren åtskildes kl. 20.07.

Sammanträdet leddes

av tredje vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.53,

av förste vice talmannen därefter till och med § 9 anf. 120 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 159 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Val av suppleant till styrelsen för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond	1
§ 2 Justering av protokoll.....	1
§ 3 Avsägelse	1
§ 4 Anmälan om efterträdare.....	1
§ 5 Anmälan om faktrapromemoria.....	2
§ 6 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.....	2
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2025/26:MJU2	2
Anf. 1 STAFFAN EKLÖF (SD).....	2
Anf. 2 MALIN LARSSON (S) replik.....	3
Anf. 3 STAFFAN EKLÖF (SD) replik.....	3
Anf. 4 MALIN LARSSON (S) replik.....	3
Anf. 5 STAFFAN EKLÖF (SD) replik.....	4
Anf. 6 EMMA NOHRÉN (MP).....	4
Anf. 7 JOHN WIDEGREN (M).....	5
Anf. 8 MALIN LARSSON (S) replik.....	6
Anf. 9 JOHN WIDEGREN (M) replik	7
Anf. 10 MALIN LARSSON (S) replik.....	7
Anf. 11 JOHN WIDEGREN (M) replik	7
Anf. 12 KAJSA FREDHOLM (V) replik	7
Anf. 13 JOHN WIDEGREN (M) replik	8
Anf. 14 KAJSA FREDHOLM (V) replik	8
Anf. 15 JOHN WIDEGREN (M) replik	8
Anf. 16 EMMA NOHRÉN (MP) replik.....	8
Anf. 17 JOHN WIDEGREN (M) replik	9
Anf. 18 EMMA NOHRÉN (MP) replik.....	9
Anf. 19 JOHN WIDEGREN (M) replik	9
Anf. 20 MALIN LARSSON (S)	9
Anf. 21 MAGNUS OSCARSSON (KD)	10
Anf. 22 MALIN LARSSON (S) replik.....	12
Anf. 23 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	12
Anf. 24 MALIN LARSSON (S) replik.....	12
Anf. 25 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	12
Anf. 26 EMMA NOHRÉN (MP) replik.....	13
Anf. 27 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	13
Anf. 28 EMMA NOHRÉN (MP) replik.....	13
Anf. 29 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	13
Anf. 30 KAJSA FREDHOLM (V)	13
Anf. 31 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	15
Anf. 32 KAJSA FREDHOLM (V) replik	15
Anf. 33 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	15
Anf. 34 KAJSA FREDHOLM (V) replik	15
Anf. 35 ELIN NILSSON (L)	15
(forts. § 8)	16
Ajournering	16
Återupptaget sammanträde	16
§ 7 Frågestund	16
Anf. 36 FÖRSTE VICE TALMANNEN	16
<i>Arbetsförmedlingens användning av medel</i>	<i>16</i>
Anf. 37 ARDALAN SHEKARABI (S)	16
Anf. 38 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L).....	17
Anf. 39 ARDALAN SHEKARABI (S)	17
Anf. 40 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L).....	17
<i>Den strukturella långtidsarbetslösheten</i>	<i>17</i>
Anf. 41 MAGNUS PERSSON (SD).....	17
Anf. 42 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L).....	17
Anf. 43 MAGNUS PERSSON (SD).....	17

Anf. 44 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L).....	17
<i>Arbetsförmedlingens insatser</i>	17
Anf. 45 CICZIE WEIDBY (V).....	17
Anf. 46 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L).....	18
Anf. 47 CICZIE WEIDBY (V).....	18
Anf. 48 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L).....	18
<i>Elevers gymnasiebehörighet</i>	18
Anf. 49 NIELS PAARUP-PETERSEN (C).....	18
Anf. 50 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L)	18
Anf. 51 NIELS PAARUP-PETERSEN (C).....	18
Anf. 52 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L)	19
<i>Språk i förskolan</i>	19
Anf. 53 CAMILLA HANSÉN (MP).....	19
Anf. 54 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L)	19
Anf. 55 CAMILLA HANSÉN (MP).....	19
Anf. 56 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L)	19
<i>Ny ordning för personer med utvisningsbeslut</i>	19
Anf. 57 VIKTOR WÄRNICK (M).....	19
Anf. 58 Migrationsminister JOHAN FORSSELL (M)	20
Anf. 59 VIKTOR WÄRNICK (M).....	20
Anf. 60 Migrationsminister JOHAN FORSSELL (M)	20
<i>Ofrivillig ensamhet under julen</i>	20
Anf. 61 HANS EKLIND (KD).....	20
Anf. 62 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	20
Anf. 63 HANS EKLIND (KD).....	20
Anf. 64 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	20
<i>Åtgärder mot arbetslösheten</i>	21
Anf. 65 HELENE ODENJUNG (L)	21
Anf. 66 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L).....	21
Anf. 67 HELENE ODENJUNG (L)	21
Anf. 68 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L).....	21
<i>Vinstdrivande företag i förskolan och skolan</i>	21
Anf. 69 ROSE-MARIE CARLSSON (S)	21
Anf. 70 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L) replik	21
<i>Läkemedel mot ALS</i>	22
Anf. 71 CLARA ARANDA (SD).....	22
Anf. 72 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	22
<i>Anslagen till folkbildningen</i>	22
Anf. 73 CAROLINE TÄLJEBLAD (V).....	22
Anf. 74 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L)	22
<i>Arbetslösa akademiker</i>	22
Anf. 75 MARTINA JOHANSSON (C)	22
Anf. 76 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L).....	22
<i>Hälsoaspekter vid reglering av barns användning av sociala medier</i>	23
Anf. 77 JACOB RISBERG (MP)	23
Anf. 78 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	23
<i>Regeringens arbetsmarknadspolitik</i>	23
Anf. 79 SAILA QUICKLUND (M).....	23
Anf. 80 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L).....	23
<i>Antisemitism i skolan</i>	23
Anf. 81 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD)	23
Anf. 82 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L)	24

<i>Vårdens kompetensförsörjning</i>	24
Anf. 83 ANNA VIKSTRÖM (S).....	24
Anf. 84 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD).....	24
<i>Elevers kunskap i svenska språket</i>	24
Anf. 85 ANDERS ALFTBERG (SD).....	24
Anf. 86 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L)	24
<i>Tandvård och tillägget till landsbygdskommuner</i>	24
Anf. 87 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C).....	24
Anf. 88 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD).....	25
<i>Följderna av migrationspakten</i>	25
Anf. 89 MAGNUS RESARE (M)	25
Anf. 90 Migrationsminister JOHAN FORSSELL (M).....	25
<i>Stödet till kooperativ utveckling</i>	25
Anf. 91 AZADEH ROJHAN (S)	25
Anf. 92 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L)	25
<i>Ideologiska inslag i förskolan</i>	26
Anf. 93 SARA GILLE (SD)	26
Anf. 94 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L)	26
<i>Konsekvenserna av ett höjt lönegolv</i>	26
Anf. 95 ANNA LASSES (C).....	26
Anf. 96 Migrationsminister JOHAN FORSSELL (M).....	26
<i>Trygghet och studiero i skolan</i>	26
Anf. 97 JOHANNA RANTSI (M).....	26
Anf. 98 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L)	26
<i>Arbetslösheten och tillväxten</i>	27
Anf. 99 EVA LINDH (S).....	27
Anf. 100 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L).....	27
<i>Långtidsarbetslösas skyldighet att flytta till jobb</i>	27
Anf. 101 MARTIN WESTMONT (SD)	27
Anf. 102 Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L).....	27
<i>Utredningar efter suicid</i>	27
Anf. 103 THOMAS RAGNARSSON (M)	27
Anf. 104 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD).....	27
<i>Gromning och återkallande av medborgarskap</i>	28
Anf. 105 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD)	28
Anf. 106 Migrationsminister JOHAN FORSSELL (M).....	28
<i>Rätt till stöd för elever med särskilda behov</i>	28
Anf. 107 CECILIA GUSTAFSSON (M).....	28
Anf. 108 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L)	28
§ 8 (forts. från § 6) Areella näringar, landsbygd och livsmedel (forts. MJU2).....	28
Anf. 109 HELENA LINDAHL (C)	28
(Beslut skulle fattas den 16 december.)	30
§ 9 Energi	30
Näringsutskottets betänkande 2025/26:NU3.....	30
Anf. 110 TOBIAS ANDERSSON (SD)	30
Anf. 111 FREDRIK OLOVSSON (S) replik.....	31
Anf. 112 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	31
Anf. 113 FREDRIK OLOVSSON (S) replik.....	32
Anf. 114 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	32
Anf. 115 LINUS LAKSO (MP) replik.....	32
Anf. 116 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	33
Anf. 117 LINUS LAKSO (MP) replik.....	33
Anf. 118 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	33

Anf. 119	FREDRIK OLOVSSON (S)	34
Anf. 120	JESPER SKALBERG KARLSSON (M)	35
Anf. 121	FREDRIK OLOVSSON (S) replik	36
Anf. 122	JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik	36
Anf. 123	FREDRIK OLOVSSON (S) replik	36
Anf. 124	JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik	37
Anf. 125	RICKARD NORDIN (C) replik	37
Anf. 126	JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik	37
Anf. 127	RICKARD NORDIN (C) replik	37
Anf. 128	JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik	38
Anf. 129	BIRGER LAHTI (V)	38
Anf. 130	JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik	40
Anf. 131	BIRGER LAHTI (V) replik	40
Anf. 132	JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik	40
Anf. 133	BIRGER LAHTI (V) replik	40
Anf. 134	CAMILLA BRODIN (KD)	41
Anf. 135	RICKARD NORDIN (C) replik	41
Anf. 136	CAMILLA BRODIN (KD) replik	41
Anf. 137	RICKARD NORDIN (C) replik	42
Anf. 138	CAMILLA BRODIN (KD) replik	42
Anf. 139	RICKARD NORDIN (C)	42
Anf. 140	LOUISE EKLUND (L)	44
Anf. 141	RICKARD NORDIN (C) replik	45
Anf. 142	LOUISE EKLUND (L) replik	45
Anf. 143	RICKARD NORDIN (C) replik	45
Anf. 144	LOUISE EKLUND (L) replik	45
Anf. 145	LINUS LAKSO (MP)	45
Anf. 146	JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik	47
Anf. 147	LINUS LAKSO (MP) replik	47
Anf. 148	JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik	47
Anf. 149	LINUS LAKSO (MP) replik	48
Anf. 150	CAMILLA BRODIN (KD) replik	48
Anf. 151	LINUS LAKSO (MP) replik	48
Anf. 152	CAMILLA BRODIN (KD) replik	48
Anf. 153	LINUS LAKSO (MP) replik	49
	(Beslut skulle fattas den 16 december.)	49
§ 10	Arbetsmarknad och arbetsliv	49
	Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2025/26:AU2	49
Anf. 154	MAGNUS PERSSON (SD)	49
Anf. 155	ARDALAN SHEKARABI (S) replik	50
Anf. 156	MAGNUS PERSSON (SD) replik	50
Anf. 157	ARDALAN SHEKARABI (S) replik	51
Anf. 158	MAGNUS PERSSON (SD) replik	51
Anf. 159	ARDALAN SHEKARABI (S)	51
Anf. 160	SAILA QUICKLUND (M) replik	52
Anf. 161	ARDALAN SHEKARABI (S) replik	52
Anf. 162	SAILA QUICKLUND (M) replik	53
Anf. 163	ARDALAN SHEKARABI (S) replik	53
Anf. 164	MAGNUS PERSSON (SD) replik	53
Anf. 165	ARDALAN SHEKARABI (S) replik	54
Anf. 166	DANIEL PERSSON (SD) replik	54
Anf. 167	ARDALAN SHEKARABI (S) replik	54
Anf. 168	SAILA QUICKLUND (M)	55
Anf. 169	ARDALAN SHEKARABI (S) replik	56
Anf. 170	SAILA QUICKLUND (M) replik	56
Anf. 171	ARDALAN SHEKARABI (S) replik	56
Anf. 172	SAILA QUICKLUND (M) replik	57
Anf. 173	LEILA ALI ELMİ (MP) replik	57
Anf. 174	SAILA QUICKLUND (M) replik	57
Anf. 175	LEILA ALI ELMİ (MP) replik	57

Anf. 176	SAILA QUICKLUND (M) replik	58
Anf. 177	CICZIE WEIDBY (V)	58
Anf. 178	CAMILLA RINALDO MILLER (KD)	59
Anf. 179	HELENA VILHELMSSON (C)	60
Anf. 180	Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L) replik ..	61
Anf. 181	HELENA VILHELMSSON (C) replik	61
Anf. 182	Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L) replik ..	62
Anf. 183	HELENA VILHELMSSON (C) replik	62
Anf. 184	LEILA ALI ELMI (MP)	62
Anf. 185	Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L)	63
Anf. 186	ARDALAN SHEKARABI (S) replik	63
Anf. 187	Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L) replik ..	64
Anf. 188	ARDALAN SHEKARABI (S) replik	64
Anf. 189	Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L) replik ..	64
Anf. 190	CICZIE WEIDBY (V) replik	64
Anf. 191	Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L) replik ..	65
Anf. 192	CICZIE WEIDBY (V) replik	65
Anf. 193	Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L) replik ..	65
Anf. 194	HELENA VILHELMSSON (C) replik	65
Anf. 195	Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L) replik ..	66
Anf. 196	HELENA VILHELMSSON (C) replik	66
Anf. 197	Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L) replik ..	66
Anf. 198	LEILA ALI ELMI (MP) replik	67
Anf. 199	Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L) replik ..	67
Anf. 200	LEILA ALI ELMI (MP) replik	67
Anf. 201	Arbetsmarknadsminister JOHAN BRITZ (L) replik ..	67
Anf. 202	JOHANNA HARALDSSON (S)	67
Anf. 203	ADRIAN MAGNUSSON (S)	68
	(Beslut skulle fattas den 16 december.)	69
§ 11	Bordläggning och beslut om förlängd motionstid	69
§ 12	Anmälan om interpellation	69
§ 13	Anmälan om fråga för skriftligt svar	70
§ 14	Anmälan om skriftliga svar på frågor	70
§ 15	Kammaren åtskildes kl. 20.07.	70